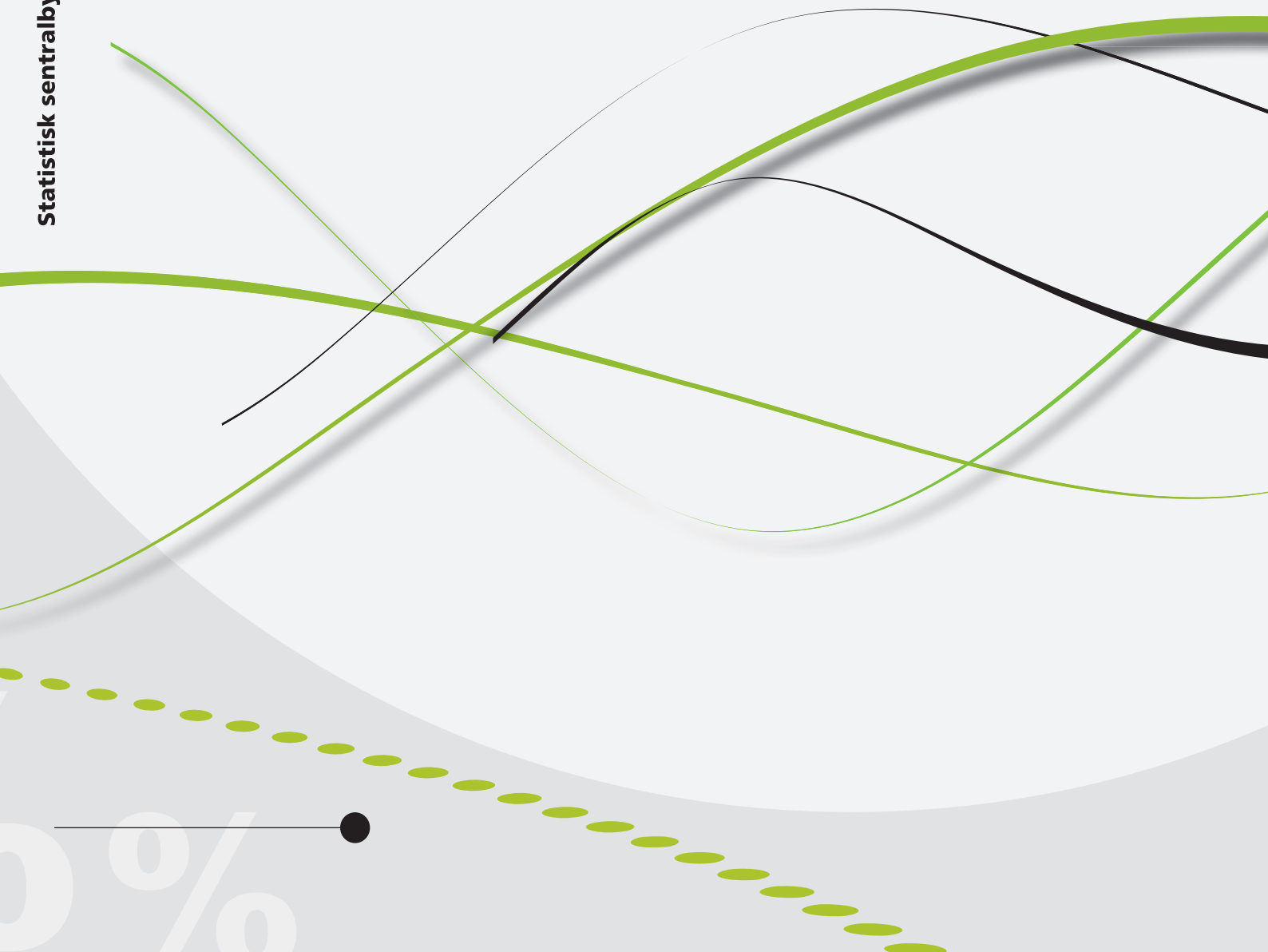

Svein Blom og Anette Walstad Enes

Introduksjonsordningen – en resultatstudie

Svein Blom og Anette Walstad Enes

Introduksjonsordningen - en resultatstudie

Rapporter I denne serien publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

	Standardtegn i tabeller	Symbol
© Statistisk sentralbyrå	Tall kan ikke forekomme	.
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Oppgave mangler	..
Publisert august 2015	Oppgave mangler foreløpig	...
	Tall kan ikke offentliggjøres	:
	Null	-
ISBN 978-82-537-9200-2 (trykt)	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
ISBN 978-82-537-9201-9 (elektronisk)	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
ISSN 0806-2056	Foreløpig tall	*
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

Rapporten presenterer resultater fra en analyse av et stort antall flyktninger som har deltatt i den obligatoriske introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere. Siktet med studien har vært – på grunnlag av data fra KOSTRA og SSBs befolkningsstatistikksystem – å bedre forståelsen av hvilke forhold ved personene selv, introduksjonsprogrammet eller kommunene som de blir boende i, som erfaringsmessig henger sammen med deltakelse i arbeid og/eller utdanning. Utfallet måles på to tidspunkter, i november året etter endt introduksjonsprogram og på nytt to år etter endt introduksjonsprogram. Flyktningene som omfattes av studien, er alle som har gått ut av introduksjonsordningen i kalenderårene fra og med 2007 til og med 2011 og som fortsatt er registrert bosatt i landet ved første måletidspunkt.

Publikasjonen er utarbeidet av Anette Walstad Enes (kapitlene 1-4) og Svein Blom (kapitlene 5-9).

Rapporten er tilgjengelig på Statistisk sentralbyrås nettsider under adressen: <http://www.ssb.no/publikasjoner/>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet har finansiert rapporten.

Statistisk sentralbyrå, 12. august 2015.

Torbjørn Hægeland

Sammendrag

Rapporten presenterer resultater fra en analyse av 13 715 flyktninger som avsluttet den obligatoriske introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere i årene 2007-2011 og var registrert bosatt i landet året etter. Siktemålet med studien er – på grunnlag av data fra KOSTRA og SSBs befolkningsstatistikksystem – å belyse hvilke faktorer ved ordningen, ved flyktningene selv og ved kommunene som mottar dem, som er assosiert med et formålstjenlig utfall. Utfallet er formålstjenlig om flyktningene er i arbeid og/eller utdanning i november ett og to år etter endt introduksjonsprogram.

Andelen flyktninger som var i arbeid og/eller utdanning året etter programslutt, var 62,9 prosent. Det omfatter 41 prosent bare sysselsatte, 10 prosent sysselsatte og utdanningsaktive, og 12 prosent rent utdanningsaktive. Ved måling to år etter endt introduksjonsprogram er andelen 63,5 prosent, fordelt med 43 prosent sysselsatte, 11 prosent i sysselsetting/utdanning og 9 prosent bare i utdanning.

Alder, kjønn og landbakgrunn er blant de viktigste individvariablene. Tilbøyeligheten til å være i arbeid og/eller utdanning synker med alderen. Menn har høyere måloppnåelse enn kvinner, henholdsvis 70 og 55 prosent året etter endt program. Resultatene varierer også stort etter landbakgrunn (fødeland). Sammenliknet med utfallet for flyktninger fra Øst-Europa utenfor EU (unntatt Russland) er sjansen for å være i arbeid og/eller utdanning høyere blant flyktninger fra Etiopia og Eritrea og lavere for flyktninger fra Palestina, Somalia, Irak og Russland.

Utdanningsnivå, sivilstatus, innvandringsgrunn og avslutningsår spiller også en rolle. Videregående og høyere utdanning går sammen med økt sjanse for arbeid/utdanning. Gifte og ugifte er omtrent på samme nivå når det gjelder tilbøyeligheten til å være i arbeid og/eller utdanning, mens kvinner som er separert, skilt eller enker, har lavere sjanse for måloppnåelse. Sjansen for å være i arbeid og/eller utdanning er også lavere blant overføringsflyktninger, mens bakgrunn som asylsøker går sammen med økte sjanser.

Blant programvariablene har innvandrere med avbrutt introduksjonsprogram på grunn av flytting, uteblivelse, sykdom/permisjon eller «andre årsaker» lavere sjanse for å være i arbeid og/eller utdanning året etter endt program enn innvandrere som fullfører programmet. Personer som deltar i tiltak eller kurs under betegnelsene «arbeid», «godkjenning av utdanning», «grunnskoleopplæring» og «fag i videregående skole», har økt sjanse for måloppnåelse. Hvorvidt introduksjonsprogrammet er organisatorisk underlagt NAV eller ikke, er uvesentlig.

Den viktigste kommunefaktoren er den lokale arbeidsledigheten. Jo lavere ledigheten i bokommunen på måletidspunktet er, desto høyere er sjansen for at flyktningene er i arbeid og/eller utdanning. Det er også gunstig at kommunen har høyskole eller universitet innen sine grenser. Kommuner med et folketall mellom 2000 og 10 000 gjør det litt bedre enn øvrige kommuner. Å bo i en annen kommune ved første resultatmåling enn under introduksjonsprogrammet framstår som uheldig for kvinner. 19 prosent av populasjonen flytter i tiden mellom programslutt og første resultatmåling.

Når andelen i arbeid og/eller utdanning måles på nytt to år etter endt program, er det stort sett de samme mønstrene som går igjen. 24 prosent er da bosatt i en annen kommune enn programkommunen. Kvinner synes å ha en langsommere økning i måloppnåelsen enn menn. Både alder og botid peker i den retning. Kurs eller tiltak i programmet er i noen tilfeller assosiert med økte sjanser for utdanning/arbeid etter to framfor ett år, i andre tilfeller ikke. «Arbeid» og «fag i videregående skole» er noe svakere knyttet til et gunstig utfall, mens det med «godkjenning av utdanning» og «grunnskoleopplæring» er omvendt. På hvilken måte introduksjonsprogrammet ble avsluttet, skiller med tiden mindre mellom ulike utfall. Det gjelder også effekten av flytting fra programkommunen for kvinner og hvorvidt det er høyskole/universitet i bokommunen.

Abstract

The report presents results from an analysis of 13 715 refugees who either completed or left the mandatory introduction programme for newly arrived immigrants between 2007 and 2011 and were registered as resident in the country the following year. The aim of the study – based on data from KOSTRA and Statistics Norway's population statistics system – is to identify factors associated with an outcome in employment and/or education in the month of November one and two years after quitting the programme.

The share of refugees that were in employment and/or education the year after completing or leaving the introduction programme was 62.9 per cent. This figure is made up of 41 per cent solely in employment, 10 per cent in both employment and education, and 12 per cent solely in education. Two years after the introduction programme, the corresponding share was 63.5 per cent, consisting of 43 per cent employed, 11 per cent employed and in education, and 9 per cent in education only.

The propensity to be in employment and/or education tends to decrease with age. Men are more likely to be in employment and/or education than women, with a share of 70 and 55 per cent respectively one year after programme. The results also vary considerably according to country background (country of birth). Compared to refugees from Eastern Europe outside the EU/EEA (except Russia), the probability of being in employment and/or education is higher for refugees from Ethiopia and Eritrea and lower for refugees from Palestine, Somalia, Iraq and Russia.

Educational level, marital status, reason for immigration and the year an immigrant completed or left the programme (the cohort) also have an impact on the result. Upper secondary and higher education are linked to a greater likelihood of being in employment/education. The propensity to be in employment and/or education is roughly equal whether a refugee is married or unmarried, but lower among women who are separated, divorced or widowed. It is also lower among resettlement refugees, while the prospects for refugees with a background as an asylum seeker are more favourable.

Among the programme-specific variables, immigrants who left the programme due to moving, non-attendance, sickness/leave of absence, or "other causes", have a lesser chance of being in employment and/or education the year after leaving the programme than immigrants who completed the programme. Persons participating in activities or courses classified as "work", "approval of education", "primary and lower secondary education" and "subjects in upper secondary education" are more likely to be in employment/education.

The most important municipal-specific factor is the local unemployment. The lower the level of unemployment in the municipality where the refugee lives at the time of measurement, the higher the chance that the refugee will be in employment and/or education. It is also beneficial that the municipality has a college or university within its borders. Municipalities with a population of between 2 000 and 10 000 perform slightly better than other municipalities.

When the share of refugees in employment and/or education is measured again two years after the end of the programme, roughly the same patterns reappear. At this point, 24 per cent reside in a different municipality to the municipality where the programme was held. Women tend to take longer to find a job/enrol in education than men; both age and length of residence would indicate this. Courses or activities in the programme are in some instances associated with a higher chance of employment/educational enrolment two years after the programme compared to after one year, in other instances not.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
1.1. Kort om introduksjonsprogrammet	9
1.2. Hvem inkluderes i programmet?	10
1.3. Introduksjonsstønad.....	11
1.4. Deltakere i fødsels- og omsorgspermisjon	11
2. Funn i tidligere studier	11
2.1. Individspesifikke forklaringsvariabler	11
2.2. Programspesifikke forklaringsvariabler	14
2.3. Kommunespesifikke forklaringsvariabler	16
3. Datagrunnlaget	17
3.1. Populasjon: Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet	18
3.2. Andel i arbeid og/eller utdanning – det vi ønsker å forklare	19
3.3. Måletidspunkt.....	19
3.4. Metode	23
4. Programkommuner og bokommuner	24
4.1. Flytting mellom kommuner	24
4.2. Metodevalg i denne studien	25
4.3. Valg av programkommune eller bokommune gir ulike resultater.....	26
4.4. Andel i arbeid og/eller utdanning – ett år etter endt program	27
4.5. Andel i arbeid og/eller utdanning – to år etter endt program	28
4.6. Om tolkning av kommuneresultater.....	30
5. Univariat beskrivelse av data etter kohort og kjønn	30
5.1. Fordeling etter kohort.....	30
5.2. Fordeling etter kjønn	35
6. Bivariat analyse av andel i arbeid og/eller utdanning etter bakgrunnsvariabler	39
7. Måloppnåelse ett år etter endt program – multivariat analyse	45
7.1. Individvariablene	49
7.2. Programvariablene.....	55
7.3. Bokommunevariablene	58
7.4. Individ-, program- og kommunevariabler – hva forklarer mest?	59
8. Måloppnåelse to år etter endt program	60
8.1. Univariat fordeling	60
8.2. Bivariat sammenheng mellom forklaringsvariabler og andel i arbeid og/eller utdanning	61
8.3. Multivariat regresjonsanalyse.....	62
9. Avslutning	68
9.1. Individvariablene	69
9.2. Programvariablene.....	71
9.3. Bokommunevariablene	72
9.4. Status etter to år.....	73
Litteratur	75
Vedlegg A: Tabeller	78
Figurregister	84
Tabellregister	85

1. Innledning

Nyankomne innvandrere mellom 18 og 55 år med flyktningbakgrunn (og noen grupper av familiegjenforente til disse) har ifølge *Lov av 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)* rett og plikt til å delta i et introduksjonsprogram dersom de har behov for grunnleggende kvalifisering. I tillegg kan utlending med fornybar oppholdstillatelse etter samlivsbrudd ha rett og plikt til å delta dersom hun eller han har behov for grunnleggende kvalifisering. Siktemålet skal være å styrke personenes mulighet til å delta i yrkes- og samfunnsnivå i Norge og oppnå økonomisk selvstendighet.

I denne rapporten undersøkes nærmere hvilke faktorer som synes å fremme programdeltakernes «suksess» når det gjelder å komme i gang med inntektsgivende arbeid og/eller utdanning på videregående eller høyere nivå etter at de har avsluttet eller avbrutt programmet. Formålet er å bedre forståelsen av hvilke forhold ved personene selv, introduksjonsprogrammet eller kommunene som de blir boende i, som erfaringsmessig fører fram til deltakelse i arbeid og/eller utdanning.

Den foreliggende rapporten er én blant flere som har vært skrevet med et slikt siktemål. Statistisk sentralbyrå har til nå gjennomført årlige undersøkelser (kalt «monitører») av situasjonen på arbeidsmarkedet og i utdanning for deltakerne i introduksjonsprogrammet året etter avsluttet eller avbrutt program. I disse rapportene har én og én avslutningskohort (-årgang) av gangen blitt undersøkt med hensyn til oppnådde resultater. Først gjaldt det årgang 2005 som ble observert i november 2006 (Mathisen 2007); året etter ble 2006-årgangen observert i november 2007 (Mathisen 2008). I senere rapporter har de tidligste kohortene blitt observert flere år på rad ettersom nye data har kommet til, i tillegg til én ny kohort for hver ny «monitor» (Henriksen og Kraakenes 2010; Enes og Kraakenes 2011; Enes og Henriksen 2012; Normann og Egge-Hoveid 2013; Enes 2014ab). Observasjonene har imidlertid alltid rettet seg mot én avslutningskohort av gangen.

I dette prosjektet slås fem avslutningskohorter (2007-2011) sammen og analyseres på to referansetidspunkter: i november året etter at de forlot introduksjonsprogrammet (T1) og i november to år etter (T2). Det betyr at T1 faller i november i et av kalenderårene 2008-2012, mens T2 inntreffer i november i et av kalenderårene 2009-2013. Ved å føye sammen flere avslutningskohorter blir datamaterialet større og gir grunnlag for sikrere funn. I det følgende vil vi for enkelthets skyld bruke betegnelsen «*kohort*» synonymt med «*avslutningskohort*». Den avhengige variabelen er andelen som på tidspunkt T1 og T2 er i arbeid og/eller utdanning. Den benevnes som «*andelen i arbeid og/eller utdanning*», «*suksessandelen*», eller noen ganger også mer indirekte som «*måloppnåelsen*».

I denne rapporten vises først frekvensfordelingen for den enkelte variabel når de presenteres hver for seg (enveis fordeling). I neste omgang ser vi hvordan de avhengige variablene (andel i arbeid og/eller utdanning ett og to år etter programopphevet) varierer etter verdiene på den enkelte forklaringsvariabel (toveis analyse). Til slutt analyseres data ved hjelp av multivariat logistisk regresjon som gir estimater for nettobidraget fra den enkelte bakgrunnsfaktor når det gjelder å predikere utfallet på den avhengige variabelen: hvorvidt tidligere deltakere i introduksjonsordningen er i arbeid og/eller utdanning første eller andre år etter programavslutning. Poenget med en multivariat tilnærming er at virkningen av andre faktorer i modellen holdes konstant under estimeringen. Slik får en for eksempel anslag for nettobidraget av sivilstatus for måloppnåelsen når fordelingen mellom de enkelte sivilstatuskategoriene (gift, skilt, ugift osv.) varierer betydelig etter alder og kjønn, faktorer som også påvirker andelen i arbeid og/eller utdanning.

Det er ikke første gang liknende analyser gjøres. Kavli, Hagelund og Bråthen (2007) benytter multivariat logistisk regresjon til å identifisere faktorer som

fremmer eller hemmer overgang til arbeid og/eller utdanning i november 2006 blant deltakere som går ut av introduksjonsprogrammet i tiden september 2004 til september 2006. De siste personene som forlater programmet, får dermed svært kort tid på seg før suksessraten måles, mens tidlige programdeltakere får opp mot to år på å orientere seg i utdannings- og arbeidsmarkedet. Mange av variablene som benyttes i denne Fafo-studien, er de samme som i vår undersøkelse, som alder, kjønn, botid, landbakgrunn og sivilstand. I rapporten fra undersøkelsen presenteres imidlertid ikke resultater for menn og kvinner separat, selv om kjønn utgjør en sentral faktor i drøftingen av resultatene. Det inngår heller ikke variabler som spesifiserer innholdet i introduksjonsprogrammet. Til gjengjeld har de med variabler for forekomsten av barn under sju år og antall barn under 18 år – variabler vi ikke har fått med i vårt datasett.

Undersøkelsen til Kavli mfl. (2007) er også ambisiøs i den forstand at den ønsker å besvare om *selve deltakelsen* i introduksjonsordningen ser ut til å ha en positiv effekt på måloppnåelsen. Til det trengs en sammenlikningsgruppe – mest mulig lik deltakerne i introduksjonsordningen – som *ikke* gjennomgår programmet. Det finner de når de går tilbake til tiden *før* introduksjonsordningen ble iverksatt. Det selekteres en gruppe nyankomne flyktninger med samme botid som introduksjonsdeltakerne som ble bosatt senere. Deres integreringsstatus med hensyn til arbeid og/eller utdanning måles per november 2002. Ved å inkludere begge gruppene i samme regresjonsmodell og kontrollere for ulikheter i nivået for sysselsetting og arbeidsledighet i 2002 og 2006, i tillegg til øvrige forklaringsvariabler, lykkes de å få et anslag for betydningen av selve introduksjonsprogrammet. Modellen viser en positiv signifikant effekt av deltakelse i programmet, i det minste for menn, selv om det også anføres mulige svakheter både ved data og metode.

I vår undersøkelse tar vi ikke mål av oss til å undersøke betydningen av selve deltakelsen i introduksjonsprogrammet. Det er da også trolig mindre fokus på dette spørsmålet nå enn da ordningen var i sin spede begynnelse. Interessen knytter seg mer til hvordan ordningen kan forbedres slik at måloppnåelsen høynes.

En nylig publisert undersøkelse utført ved NIBR har om mulig enda flere likhetstrekk med vår studie (Tronstad 2015). Her inngår de samme kohortene som vi benytter, men tallet på enkeltpersoner i populasjonen er om lag 4 500 lavere. Dette skyldes trolig at avgrensningen av populasjonen her er gjort på grunnlag av opplysninger i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) i stedet for på grunnlag av data fra Kommune-Stat-Rapportering (KOSTRA). NIR er et register under omlegging i Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), et register som med tiden er ment å skulle overta for KOSTRA som kilde til data om introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere og norskopplæring for voksne innvandrere. Tallet på deltakere som gikk ut av programmet i 2007, er særlig blitt lavt i NIBR-undersøkelsen (under 200 mot våre nærmere 2 600).

På samme måte som i vår studie differensierer Tronstad (2015) mellom tre «sett» av forklaringsvariabler, *individspesifikke* – som beskriver deltakerne (alder, kjønn, landbakgrunn, barn osv.), *programspesifikke* – som beskriver sider ved introduksjonsprogrammet (organisering, ukentlig programtimetall og antall programrådgivere) og *kommunespesifikke* – som beskriver kommunen der programmet foregår (innvandrерandel, ledighetsprosent m.m.). En annen likhet er at tidspunktet for måling av suksessandelen er den samme som i vår studie: i november året etter endt program. Målingen av utfallet foretas imidlertid bare på ett tidspunkt i Tronstads (2015) undersøkelse, mens vi opererer med to målinger med ett års mellomrom. Det tas heller ikke høyde for at bostedskommunen ved tidspunktet for måling kan være en annen enn kommunen der introduksjonsprogrammet fant sted – hvis innvandreren i mellomtiden har flyttet. Dette er fanget opp i vår undersøkelse.

I den innledende drøftingen kretser Tronstad (2015) i stor grad rundt spørsmålet om det betyr noe for måloppnåelsen om introduksjonsprogrammet er organisert i

Arbeids- og velferdsetaten (NAV) i kommunene eller i ulike ordninger utenfor NAV, som voksenopplæringen eller kommunalt flyktningskontor. Forklaringsvariablene som inngår i regresjonen, betraktes i stor grad som kontrollvariabler som skal gjøre det mulig å rendyrke effekten av nettopp den ene variabelen som operasjonaliserer den kommunale organiseringen av introduksjonsordningen. Denne dimensjonen inngår også i vårt datasett. Endelig bør nevnes en tredje undersøkelse som benytter multivariate regresjonsteknikker til å analysere utfallet av kommunenes integreringsarbeid (ikke eksklusivt introduksjonsordningen). Det er en såkalt «benchmarkingsanalyse» gjennomført i Statistisk sentralbyrå (SSB) med utgangspunkt i NIR-data og andre påkoplede data fra SSBs befolkningsstatistikksystem (Lillegård og Seierstad 2013). Utgangspunktet er her den store forskjellen som kan iakttas mellom kommunene med hensyn til deres evne til å få nyankomne innvandrere i arbeid eller utdanning. Spørsmålet som reises, er om dette for en stor del skyldes egenskaper ved innvandrerne som blir bosatt eller strukturelle trekk ved kommunen som bosetter. Studien benytter en forløpsmodell der utfallet måles som den tid det tar fra første bosettingsdato til innvandrerer er i arbeid eller utdanning innen en gitt tidshorisont. Det beregnes verdier for dette for de ulike forklaringsvariablene i modellen. Disse verdiene benyttes til å estimere forventede varigheter fra bosetting til integrering i arbeid eller utdanning for den enkelte kommune, gitt egenskaper ved kommunen og innvandrerne. Er den observerte tiden kortere enn den forventede, lykkes kommunen bedre enn hva forutsetningene skulle tilsi; i motsatt fall lykkes den dårligere.

Analysen avdekker at spredningen mellom kommunene når det gjelder «integreringshastighet», bare reduseres med 12 prosent, når den faktiske ventetiden mellom bosetting og start i jobb/utdanning justeres ved at det tas hensyn til den enkelte kommunes forutsetninger på basis av egenskaper ved kommunen selv og flyktingene de mottar. Det opprinnelige suksesshierarkiet mellom kommunene med hensyn til vellykket integrering i arbeid eller utdanning, blir med andre ord ikke særlig modifisert ved at kommunenes «naturlige» forutsetninger innkalkuleres. Det peker i retning av at forklaringsvariablene som inngår i denne og andre studier, ikke er blant de sterkeste til å forklare hvorfor noen innvandrere raskt får seg arbeid/utdanning mens andre trenger lengre tid eller mislykkes helt. Til dette kommer at heller ikke denne studien opererer med muligheten at bo-kommunen underveis kan bli en annen enn kommunen der introduksjonsprogrammet fant sted.

Det foreligger for øvrig et vell av andre studier av arbeidet med økonomisk integrering av nyankomne flyktinger og familiegjennforente i Norge (eks. Berg 1996, 2001; Djuve og Pettersen 1997; Djuve og Kavli 2006, 2015; Djuve 2003, 2011). Ordningene og de organisatoriske rammene i forbindelse med mottak, kvalifisering og integrering av flyktinger og innvandrere har gjennomgått ikke ubetydelige endringer gjennom de siste tiårene. De rådende verdiene og forestillingene i tilknytning til de forskjellige integreringsregimene har også endret seg underveis. Flere skarpskodde analyser dokumenterer og diskuterer disse endringene etter hvert som den ene ordningen har avløst den andre. Mange av arbeidene er i overveiende grad av kvalitativ karakter og berører til dels andre dimensjoner enn dem som er i søkelyset i denne rapporten. På den annen side kan disse og andre rapporter inneholde viktige erkjennelser og iakttagelser som ikke så lett lar seg omdanne til kvantitative data egnet for testing i empiriske modeller. I den grad kvantitative modeller forklarer lite av den faktiske variasjonen i integrering som kan observeres, tyder det nettopp på at det fins andre faktorer enn dem som inngår i modellen, som spiller en avgjørende rolle.

1.1. Kort om introduksjonsprogrammet

Introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere er et integreringspolitisk tiltak som alle norske kommuner har plikt til å tilby nyankomne flyktinger i henhold til introduksjonsloven (Lov av 4. juli 2003 nr. 80). Undervisning i norsk språk og samfunnskunnskap står sentralt i programmet som kommunene tilbyr,

sammen med arbeidspraksis og andre tiltak som skal føre til arbeid eller utdanning. Introduksjonsloven stiller krav til kommunene og gir samtidig nyankomne flyktninger rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram. Ugyldig fravær fra programmet medfører trekk i den økonomiske ytelsen som følger med programmet.

Formålet med ordningen er «å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet». Nyankomne innvandrere skal etter endt program raskt i arbeid eller utdanning, enten direkte, eller via andre kvalifiseringstiltak. Fra og med 2010 har målsettingen vært at minst 70 prosent av deltakerne i introduksjonsprogrammet skal være i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet program.¹ Et resultat på dette nivået er det bare enkeltkommuner som har lykket med (jf. vedleggstabeller).

Introduksjonsprogrammet skal tilpasses den enkeltes behov for kvalifisering og skal som hovedregel vare i inntil to år, men kan i særlige tilfeller vare i inntil tre år. Alle deltakerne har krav på en individuell plan som skal utformes etter personens opplæringsbehov og hvilke tiltak som kan være nyttige for vedkommende. Programmet skal være helårig og på full tid og skal minst inneholde opplæring i norsk og samfunnskunnskap og tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til arbeidslivet.

Oppstart i introduksjonsprogram foregår kontinuerlig gjennom året. Noen personer får godkjent permisjonstid fra programmet, for eksempel omsorgspermisjon ved fødsel eller langvarig sykefravær. Programtiden fryses i permisjonstiden. Dette betyr at en person kan benytte lengre tid enn to år på å gjennomføre regulært introduksjonsprogram.

Arbeids- og velferdsetaten (NAV) og voksenopplæringen er viktige samarbeidspartnere med kommunene i gjennomføringen av introduksjonsordningen. Introduksjonsprogrammet er i mange kommuner lagt under NAV, mens det i andre kommuner er organisert under voksenopplæringen i kommunen eller i eget flyktningkontor.

1.2. Hvem inkluderes i programmet?

Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogrammet har nyankomne utlendinger mellom 18 og 55 år som har behov for grunnleggende kvalifisering og som har fått asyl, oppholdstillatelse etter innreisestillatelse som overføringsflyktning, fornybar oppholdstillatelse etter utlendingsloven på grunnlag av søknad om asyl eller kollektiv beskyttelse i massefluktsituasjon. Også de som har fått oppholdstillatelse som familiemedlemmer til disse, har rett og plikt til introduksjonsprogram så sant ikke personen de har blitt gjenforent med, har vært bosatt i Norge mer enn 5 år. I tillegg kan utlending med fornybar oppholdstillatelse etter samlivsbrudd ha rett og plikt til å delta dersom hun eller han har behov for grunnleggende kvalifisering (Introduksjonsloven § 2).

Det er også noen grupper kommunen *kan* tilby introduksjonsprogram selv om de ikke har rett og plikt. Dette gjelder familiemedlemmer til andre personer enn de som har rett og plikt etter loven, til personer som er nevnt i avsnittet over, men som er over 55 år og til personer som er bosatt i kommunen uten særskilt avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen, herunder personer som har flyttet fra den opprinnelige bosettingskommunen (Introduksjonsloven § 3). Det er et vilkår også for disse at de er nyankomne og at de har behov for grunnleggende kvalifisering. Noen innvandrergupper er *ikke* omfattet av introduksjonsordningen. Dette gjelder blant annet nordiske borgere, EØS-borgere og deres familiemedlemmer med oppholdsrett etter utlendingslovens EØS-kapittel (Lov av 15. mai 2008 nr. 35, kapittel 13) og personer som har fått oppholdstillatelse for å ta en utdanning.

¹ Resultatkravet er gitt IMDi i det årlige tildelingsbrevet fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

1.3. Introduksjonsstønad

Deltakerne i introduksjonsprogrammet har rett til å motta introduksjonsstønad som tilsvarer to ganger grunnbeløpet i folketrygden. Ved inngangen til 2015 utgjør dette 176 700,- kroner. Deltakere under 25 år mottar to tredjedels stønad (117 800,- kroner) for å motivere de unge til senere å studere og å motta studiefinansiering. Stønaden skal bidra til at færrest mulig nyankomne innvandrere skal bli avhengige av sosialhjelp fra første dag i Norge. Ett av lovens formål er at programdeltakeren aktivt yter noe, først og fremst til beste for seg selv, men også for samfunnet, for å gjøre seg berettiget til den økonomiske ytelsen. Introduksjonsstønaden er knyttet til deltakelse i programmet og kan derfor ikke «eksporteres» til personer som ikke lenger bor i Norge. Stønaden er skattepliktig. Fravær som ikke skyldes sykdom eller andre tvingende velferdsgrunner, og som det ikke er gitt tillatelse til, medfører trekk i stønaden.

1.4. Deltakere i fødsels- og omsorgspermisjon

Deltakere i introduksjonsprogrammet har rett til omsorgspermisjon ved fødsel og adopsjon. Reglene er i hovedsak grunnet på reglene som gjelder i arbeidslivet og kan deles mellom mor og far. Deltakerne beholder retten og/eller plikten til å komme tilbake igjen til introduksjonsprogrammet. De fleste kvinnelige deltakerne i introduksjonsprogrammet som får barn, tar ut permisjon. Lengden på permisjonstid kan variere, og noen tar kortere permisjonstid enn hva loven gir anledning til.

2. Funn i tidligere studier

Formålet med rapporten er som nevnt å identifisere hvilke faktorer som fører til måloppnåelse i etterkant av introduksjonsprogrammet. Måloppnåelse er her at flykningen er i arbeid og/eller utdanning ett eller to år etter endt program.

Den store satsingen på introduksjonsprogrammet har gjort at spørsmålet om hvilke faktorer som fører til økt måloppnåelse, er forsøkt belyst i en rekke studier. Noen av disse er nevnt i kapittel 1 (Kavli, Hagelund og Bråthen 2007; Lillegård og Seierstad 2013; Tronstad 2015). I tillegg gjennomfører SSB årlige deskriptive undersøkelser, såkalte «monitører»² som følger tidligere deltakere i introduksjonsordningen på arbeidsmarkedet og i utdanning i årene etter endt program. Enes 2014a tar for seg alle fem avgangskohorter som inngår i denne studien, de som gikk ut av programmet i årene 2007 til 2011. I dette kapittelet vil vi resymere tidligere studier, hovedsakelig de overnevnte, med hensyn til variabler som kan tenkes å ha effekt på deltakelse i arbeid og utdanning for tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet. Gjennomgangen blir slik også en liste over forventninger til funn i vår egen analyse. For systematikkens skyld er variablene ordnet i tre grupper: individvariabler, programvariabler og variabler som karakteriserer bokommunen på måletidspunktet.

2.1. Individspesifikke forklaringsvariabler

Alder. Yngre aldersgrupper har bedre måloppnåelse enn eldre, spesielt når menn og kvinner holdes samlet. SSBs monitører for introduksjonsordningen viser at dette særlig skyldes høy andel i utdanning blant de yngste. For 2010- og 2011-kohorten har den yngste aldersgruppen 20-24 år en andel i arbeid og/eller utdanning på over 70 prosent, mens de i alderen 25-39 år har en måloppnåelse på over 60 prosent. Blant de eldste (45-50 år) er andelen i arbeid og/eller utdanning så lav som vel 40 prosent (Enes 2014a). Også for 2008- og 2009-kohortene viser monitor at det er de yngste som har høyest måloppnåelse, mens andelen i arbeid og utdanning synker med alder (Enes og Kraakenes 2011; Enes og Henriksen 2012). For 2007-kohorten

² Mathisen (2007); Mathisen (2008); Henriksen og Kraakenes (2010); Enes og Kraakenes (2011); Enes og Henriksen (2012), Normann og Egge-Hoveid (2013); Enes (2014a); Enes (2014b).

derimot er andelene nokså likt fordelt etter alder, unntatt for de aller eldste (45-55 år) som har en langt lavere måloppnåelse (Henriksen og Kraakenes 2010).

Kavli mfl. (2007:238) finner også en tendens til at sannsynligheten for å være i arbeid og/eller utdanning synker med alder, men sammenhengen framstår ikke som statistisk signifikant når aldersvariabelen deles i tre (16-29 år, 30-39 år og 40-49 år) og den midterste gruppen benyttes som referanse. Lillegård og Seierstad (2013:19ff.)³ finner på sin side at sannsynligheten for å være i arbeid eller utdanning synker signifikant for begge kjønn ved aldre over 40 år relativt til sannsynligheten ved alder 25-29 år. Splittes data etter kjønn, synker sannsynligheten for å være i arbeid eller utdanning lineært for kvinner gjennom hele aldersspennet, mens sannsynligheten for menn varierer kurvelineært etter alder idet de aller yngste (16-17 år) har signifikant lavere sannsynlighet for å være i arbeid eller utdanning enn referansegruppen 25-29 år. Alder er her definert som alder ved bosettingsåret.

Tronstad (2015:41) finner i sin analyse at sjansen for å være i jobb eller utdanning ett år etter endt introduksjonsprogram stiger år for år blant de yngste fram til slutten av 20-årsalderen for deretter å synke etter hvert som alderen øker. Tronstad definerer alder som alder ved innvandring. Da introduksjonsprogrammet normalt varer to år og status for andel i arbeid og/eller utdanning måles ett år etter endt introduksjonsprogram, vil vi måtte legge til ca. tre år for at hans aldersdefinisjon skal tilsvare den vi benytter.

For sammenhengen mellom alder og måloppnåelse for det enkelte kjønn finner SSBs monitorer for 2007-2009-kohortene at *kvinner* i alderen 35-44 år gjør det bedre enn kvinner i alder 26-34 år (Henriksen og Kraakenes 2010; Enes og Kraakenes 2011; Enes og Henriksen 2012). Blant *menn* er imidlertid andelen i arbeid og/eller utdanning for nedadgående etter alder ifølge monitor (op. cit.). Kavli mfl. (2007:201) finner i sin undersøkelse at kvinner i alderen 40-49 år har høyere sannsynlighet for å være sysselsatt enn kvinner i alderen 30-39. Funnet tolkes som en indikasjon på at kvinner i førtiårene er i en livsfase der barnefødsler og småbarn er overstått og følgelig står friere til å orientere seg mot arbeidsmarkedet. Merk at avhengig variabel her ikke er arbeid og/eller utdanning.

Kjønn. Samtlige studier vi har sett på, finner at menn i større grad enn kvinner er i arbeid og/eller utdanning etter introduksjonsprogrammet. Enes (2014a:96) viser at menn gjør det mellom 12 og 18 prosentpoeng bedre enn kvinner i de ulike kohortene vi ser på her i denne studien. Kavli mfl. (2007:166) viser også at kvinner har mindre sannsynlighet for å være i arbeid og/eller utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram enn menn. Lillegård og Seierstad (2013:19) finner likeledes at kvinner bruker lengre tid i gjennomsnitt enn menn på å komme i utdanning eller arbeid. De påpeker at en av grunnene kan være permisjoner i forbindelse med barnefødsler. Tronstad (2015:41) viser at menn har nesten dobbelt så stor sannsynlighet for å være i jobb og/eller utdanning ett år etter endt introduksjonsprogram enn kvinner, kontrollert for andre forklaringsvariabler.

Landbakgrunn. Flere studier viser at variasjonen i måloppnåelsen etter avsluttet introduksjonsprogram varierer stort etter landbakgrunn. Ifølge SSBs monitorer for introduksjonsordningen⁴ gjør personer fra Etiopia, Eritrea og Myanmar (Burma) det gjennomgående svært bra når det gjelder deltakelse i arbeid og/eller utdanning. Lav deltakelse i arbeid og/eller utdanning forekommer derimot blant innvandrere fra Somalia, Irak og Det palestinske området. Kavli mfl. (2007:168) finner selvfølgelig også stor forskjell i måloppnåelse mellom personer med ulik landbakgrunn. Med

³ Studien omfattet alle som var registrert i NIR med oppgitt bosettingskommune og bosatt dato før 2012, uten hensyn til om de hadde deltatt i introduksjonsprogrammet eller ikke.

⁴ Henriksen og Kraakenes (2010); Enes og Kraakenes (2011); Enes og Henriksen (2012) og Enes (2014a).

Irak som referansekategori finner de at personer fra Afghanistan og Serbia har høyere sannsynlighet for å være i arbeid og/eller utdanning etter endt introduksjonsprogram, mens personer fra Somalia har tilsvarende signifikant lavere sannsynlighet for dette. Tronstad (2015:41) finner at tidligere programdeltakere fra Etiopia og Eritrea har vel tre ganger så stor sjanse for å komme i arbeid og/eller utdanning som personer med landbakgrunn fra Somalia, Irak og Russland. Også tidligere deltakere fra Palestina har lav sannsynlighet for å komme i arbeid og/eller utdanning, kontrollert for andre faktorer.

Splittet etter kjønn viser tidligere monitorer fra SSB⁵ at kvinner fra Somalia, Afghanistan og Irak trekker gjennomsnittet ned, mens afghanske menn trekker gjennomsnittet opp. Menn fra Somalia og Russland gjør det derimot dårlig med hensyn til arbeid og/eller utdanning. Lillegård og Seierstad (2013:20) finner bare små forskjeller i måloppnåelse mellom kvinner og menn blant personer fra Iran, Kongo og Myanmar, mens kjønnsforskjellene er langt større blant personer fra Afghanistan, Irak, Palestina og Somalia.

- Innvandringsgrunn* Kavli mfl. (2007) finner at familiegjenforente har lavere sannsynlighet for å være i jobb eller utdanning etter endt introduksjonsprogram enn overføringsflyktninger og asylsøkere.
- Sivilstatus* Ifølge Kavli mfl. (2007:238) har gifte personer signifikant lavere sannsynlighet for å være i arbeid og/eller utdanning enn ugifte. Det kan ha sammenheng med at ugifte er yngre og sterkere orientert mot utdanning. Det samme finner Lillegård og Seierstad (2013:18f.) i sin analyse av begge kjønn. Kavli mfl. (2007:201) finner likevel at gifte menn har høyere sannsynlighet for å være i arbeid enn ugifte menn, men dette gjelder bare arbeid, ikke utdanning (ibid.:201). Forfatterne antyder at funnet kan ha sammenheng med gifte menns forsørgeransvar eller planer om familiegjenforening. Tronstad (2015:43) viser at personer som har erfart samlivsbrudd og er separerte eller skilte, har mindre sannsynlighet for å være i jobb eller utdanning enn ugifte, men finner derimot ingen signifikante forskjeller mellom gifte og ugifte.
- Utdanningsnivå* Ifølge Lillegård og Seierstad (2013:20) medfører høyere utdanningsnivå⁶ raskere overgang til jobb eller utdanning. Videre viser de at menn kommer raskere i arbeid eller utdanning enn kvinner, men at kjønnsforskjellene i så måte minsker etter hvert som utdanningsnivået øker. Tronstad (2015:41) finner i sin analyse at utdanning⁷ øker sannsynligheten for å være i arbeid og/eller utdanning etter endt program.
- Kohort* Enes (2014a) viser at måloppnåelsen ett år etter endt introduksjonsprogram varierer mellom avslutningskohortene. Blant de fem kohortene som følges i denne studien (2007-2011), har 2007-kohorten det beste resultatet året etter endt introduksjonsprogram med en andel i arbeid og/eller utdanning på 68 prosent. Laveste observerte måloppnåelse kan iakttas for 2009-kohorten: en andel på 60 prosent året etter programslett. Tronstad (2015:42) finner i sin studie at det kun er 2011-kohorten som skiller seg signifikant ufordelaktig fra referansekohorten 2007 med 36 prosent lavere odds for arbeid/utdanning året etter endt introduksjonsprogram, kontrollert for andre variabler.
- Botid* Definert som antall år fra første oppholdsdato til referansedatoen, har vært lite brukt som variabel i resultatstudier for introduksjonsprogrammet. Kavli mfl. (2007:168) finner imidlertid at en botid på to til tre år på måletidspunktet er den

⁵ Som foregående note.

⁶ Som indikator for utdanning bruker Lillegård og Seierstad (2013) her inndelingen i «spor» som er registrert i NIR, der spor 1 innebærer liten eller ingen skolegang, spor 2 forutsetter noe skolegang, mens spor 3 er ment for deltakere med «god allmennutdanning».

⁷ I likhet med Lillegård og Seierstad (2013), bruker også Tronstad (2015) spor i introduksjonsprogrammet som indikator for utdanningsnivå, jf. foregående fotnote.

mest gunstige for å komme i jobb og/eller utdanning etter endt introduksjonsprogram.

Oppsummert Vi har sett at yngre aldersgrupper gjør det bedre enn eldre, men at sammenhengen ikke alltid er signifikant. Betraktes menn og kvinner hver for seg, tenderer kvinner i slutten av 30-årene og i 40-årene å gjøre det svakt bedre i arbeid/utdanning enn litt yngre kvinner, gjerne fordi mange da er ferdig med småbarnsfasen. Menn har uten unntak høyere måloppnåelse enn kvinner. Videre er det store forskjeller i måloppnåelse mellom ulike landbakgrunner. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet fra Eritrea og Etiopia kommer godt ut, mens resultatene er betydelig svakere for deltakere fra Irak og Somalia. Betydningen av innvandringsgrunn for overgang til arbeid og/eller utdanning er lite analysert, men resultater fra én studie indikerer at overføringsflyktninger og asylsøkere lykkes bedre i arbeid/utdanning enn familiegjenforente. Det er heller ikke mange studier som har sett på betydningen av sivilstatus, men de få som gjør det viser at måloppnåelsen er signifikant lavere for skilte og separerte enn for ugifte. Gifte gjør det signifikant svakere enn ugifte i én studie, mens forskjellen i en annen studie ikke er signifikant. Ikke overraskende spiller utdanningsnivået en rolle når det gjelder å komme i arbeid og/eller utdanning. Jo høyere utdanningsnivå, desto bedre er muligheten for måloppnåelse. Kohorttilhørighet spiller øyensynlig også en rolle; tidlige kohorter (særlig 2007) har gjort det bedre enn dem som kom senere. Betydningen av botid i Norge, er underbelyst, men én studie viser at de som har bodd i landet i to til tre år, har høyere sannsynlighet for å være i jobb og/eller utdanning enn de som har bodd kortere eller lengre.

2.2. Programspesifikke forklaringsvariabler

Organisering av introduksjonsordningen

Kommunene står fritt til å organisere introduksjonsprogrammet slik de ønsker det. Mange kommuner velger å legge introduksjonsprogrammet under NAV, mens andre har en egen flyktningetjeneste. Da Kavli og hennes kollegaer gjennomførte sin analyse i 2007, var NAV-reformen for ung til å kunne gi noe svar på hvor i kommunen introduksjonsprogrammet burde organiseres. Temaet ble diskutert med programrådgivere omkring i kommunene, og studien oppsummerer argumentene rundt organisering slik: «*Tilhengerne av en NAV-løsning trakk særlig fram muligheten til å følge de svakeste deltakerne lenger innenfor samme system og muligheten til å trekke veksler på et bredere fagmiljø innenfor NAV enn som et eget kontor.*» Og videre: «*Skeptikerne var usikre på om de ville få samme mulighet til å drive tett oppfølging innenfor NAV og fryktet at deltakerne igjen ville loses inn i et trygde- og sosialhjelpsorientert system på bekostning av arbeidsrettingen*» (Kavli mfl. 2007: 203).

Analyseselskapet Rambøll gjennomførte i 2011 en kvalitativ analyse for å se på organiseringen av introduksjonsprogrammet i kommunene. De fant at introduksjonsprogrammet ikke nødvendigvis ble bedre av å ligge under NAV – det førte ikke til mer koordinering av tjenestene. Skutlaberg, Drangsland og Høgestøl (2014:103) gjennomførte en evaluering av introduksjonsprogrammet i fem storbyer i Norge og konkluderte at viktigere enn *hvor* programmet er organisert, er *hvordan*. Hvorvidt det er organisert i NAV eller ikke, har liten betydning for bruken av NAV-tjenester eller for overgangen til arbeid og/eller utdanning. I sin analyse av introduksjonsordningen konkluderer også Tronstad (2015) at introduksjonsprogrammets organisering i eller utenfor NAV er uten betydning for måloppnåelsen året etter.

Programkommunens bosettingserfaring

Kommuner som år etter år bosetter flyktninger, opparbeider etter hvert en del erfaring med gjennomføring av introduksjonsprogrammet og integrering av flyktninger. Vi er ikke kjent med studier som kvantifiserer denne erfaringen og knytter den til måloppnåelse i introduksjonsprogrammet. Det er imidlertid nærliggende å anta at erfarne kommuner gjør det bedre enn kommuner med mindre bosettings- og integreringserfaring.

Kurs eller opplæring i programmet Nytt for denne studien er å se på kurs eller opplæring i løpet av *hele programperioden* med KOSTRA som kilde. Tidligere bruk av opplysninger fra KOSTRA har nøydt seg med å betrakte kurs som programdeltakerne deltok på i løpet av *siste år* i programmet⁸. Selv om dette gir en ufullstendig oversikt over kursdeltakelsen, kan det likevel gi en indikasjon på hvilke tiltak som kan se ut til å ha en positiv effekt på måloppnåelsen. Monitor-rapportene viser at tiltak knyttet direkte opp mot arbeidsmarkedet eller utdanningssystemet gir gode resultater året etter. For eksempel gir arbeidsrettede tiltak som arbeid og arbeidspraksis gode resultater, og det gjør også utdanningsrettede tiltak som godkjenning av utdanning, grunnskole og fag i videregående skole.

Djuve, Haakestad og Sterri (2014) belyser bruken av grunnskole- og videregående opplæring som tiltak i introduksjonsprogrammet og diskuterer hvorvidt de som har behov for grunnskoleopplæring, faktisk får tilbud om dette i introduksjonsprogrammet eller ikke. De hevder at programrådgiveren har betydelig makt når det gjelder å vurdere om programdeltakerne skal tilbys grunnskole eller ikke (ibid., s. 10). Deltakere med svake norskkunnskaper kan ha vansker med å følge undervisning på grunnskolenivå. Kommunene har ikke anledning til å sette krav til norskkunnskaper som forutsetning for å delta i grunnskoleopplæring, men programrådgivere anbefaler i liten grad grunnskole til personer med svake norskkunnskaper (ibid., s. 19). Det foregår således en seleksjon inn i grunnskoleopplæring – der de med dårlige norskkunnskaper i mindre grad enn andre får tilbud om grunnskoleopplæring, selv om de utvilsomt har behov for grunnleggende kvalifisering.

En rapport fra NOVA finner at om lag halvparten av elevene i grunnskoleopplæring for voksne i 2008-2009 gjennomførte utdanningen, og at en halvpart av disse igjen begynte på videregående skole (Dæhlen, Danielsen, Strandbu og Seippel 2013:98). Vi kan med andre ord forvente at en del går over i videregående skole i etterkant av grunnskoleutdanningen, men det skjer ikke nødvendigvis ett eller to år etter avsluttet program, da en del ikke rekker å fullføre grunnskoleutdanningen i løpet av introduksjonsprogrammet. Som kjent er det bare utdanning på videregående nivå (eller høyere) som kvalifiserer som utdanning når den enkelte kohorts måloppnåelse skal fastslås.

Kvartal for programslutt Deltakelse i introduksjonsprogrammet kan innledes og avsluttes når som helst i løpet av året. Hvorvidt de tidligere deltakerne er i arbeid eller utdanning, måles i november ett og to år etter endt program. De som avslutter programmet i januar, har da tilnærmet ett år lengre tid på å komme seg i arbeid eller utdanning enn de som avslutter programmet i desember. Vi antar derfor at det vil gi høyere måloppnåelse å være blant dem som avslutter programmet i årets første kvartal, enn blant dem som avslutter sent på året, idet de førstnevnte har fått lengre tid til å områ seg og søke jobb og videre skolegang.

Sluttårsak Deltakere i introduksjonsprogrammet tilordnes en avslutningskohort idet de går ut av programmet. Avslutningskohorten sammenfaller med kalenderåret for programslutt. Det kan være ulike årsaker til at deltakerne avslutter eller avbryter programmet. Mange avslutter fordi programmet er fullført. Andre må avbryte programmet på grunn av uteblivelse, sykdom/permisjon eller fordi de går ut i arbeid eller utdanning før programtiden er oppbrukt.

Både Kavli mfl. (2007) og Enes (2014a) viser at innvandrere som avslutter programmet fordi de begynner i arbeid eller utdanning, har langt høyere måloppnåelse enn dem som avslutter etter fullført program, eller som slutter før tiden av ulike årsaker. Vi ser med andre ord at de fleste av dem som avslutter

⁸ Mathisen (2007); Mathisen (2008); Henriksen og Kråkenes (2010); Enes og Kråkenes (2011); Enes og Henriksen (2012); Enes (2014a).

programmet fordi de skal begynne i arbeid eller utdanning, øyensynlig fortsetter denne aktiviteten når «suksessandelen» måles ett og to år etter endt program.

Oppsummert Vi kan forvente at kommunens organisering av programmet, om det er i eller utenfor NAV, ikke har noen innvirkning på graden av måloppnåelse i etterkant av programmet. Vi antar også at kommuner med mer erfaring i å bosette flyktninger, og dermed også mer erfaring med å gjennomføre introduksjonsprogram, oppnår bedre resultater etter programmet er over. Videre gir tidligere undersøkelser grunn til å tro at personer som har deltatt i kurs eller tiltak i programmet som ligger nært opp til deltakelse i arbeid eller ordinær utdanning, har høyere måloppnåelse ett og to år etter endt program enn personer uten slik deltakelse (Dæhlen mfl. 2013; Djuve mfl. 2014; Enes 2014a). Vi finner det videre sannsynlig at personer som har avsluttet introduksjonsprogrammet i årets første kvartal, har høyere sjanse for å være i jobb og/eller utdanning i november ett eller to år senere. Vi har dessuten grunn til å tro at personer som avslutter introduksjonsprogrammet for å ta arbeid eller utdanning, har høyere sannsynlighet for å være i gang med dette (og dermed bidra til måloppnåelse) enn andre som avbryter programmet eller fullfører det i henhold til den individuelle planen.

2.3. Kommunespesifikke forklaringsvariabler

Flere studier påpeker at det har vært gjort få analyser av virkningen av strukturelle faktorer på overgang til arbeid og/eller utdanning etter endt introduksjonsprogram (Skutlaberg mfl. 2014:36; Hernes og Tronstad 2014 og Djuve og Kavli 2015).

- Bokommunens størrelse* Store kommuner har et langt større arbeidsmarked enn små kommuner og dermed også flere potensielle arbeids- og studieplasser enn små kommuner. Derfor er det nærliggende å anta at måloppnåelsen er høyere i større enn i mindre kommuner.
- Kommunens sentralitet* Lillegård og Seierstad (2013) viser at flyktninger kommer raskere i arbeid i mindre sentrale kommuner. Her er det imidlertid tale om kommunene der flyktningene først ble bosatt. I sin studie av overgang til arbeid og/eller utdanning året etter endt introduksjonsprogram, finner Tronstad (2015:42) at store og mellomstore byer og de mest perifere kommunene gir mindre sjanse til å komme i arbeid og/eller utdanning enn småbyer og bygdebyer.⁹ Ved kontroll for øvrige variabler i en multivariat modell blir imidlertid effekten av programkommunens sentralitet borte. Kavli mfl. (2007) undersøker også betydningen av sentralitet i tilknytning til den økonomiske regionen der programdeltakerne bor på måletidspunktet, men finner ingen signifikant effekt.
- Høgskole/universitet i bokommunen* Vi kjenner ikke til resultatstudier av introduksjonsprogrammet som undersøker betydningen av at bokommunen tilbyr utdanningsmuligheter innen sine grenser. En rimelig antakelse er imidlertid at kommuner som gir mulighet for å ta høyere utdanning, vil ha flere i utdanning og følgelig høyere måloppnåelse enn kommuner som ikke kan tilby denne muligheten.
- Innvandrerandel i bokommunen* Størrelsen av den ikke-vestlige¹⁰ innvandrerandelen i økonomiske regioner der tidligere programdeltakere er bosatt på måletidspunktet, har ingen statistisk signifikant sammenheng med sannsynligheten for at vedkommende er i arbeid og/eller utdanning i etterkant av programmet, ifølge Kavli m.fl. (2007:167). Effekten er imidlertid signifikant positiv (dvs. større ved større innvandrerandel) dersom den avhengige variabelen innsnevres til bare å gjelde andelen «i arbeid». Likeledes finner Tronstad (2015) - i strid med sin forventning om at høyere innvandrerandel i kommunen fører til lavere måloppnåelse – at innvandrerandelen i programkommunen *ikke* er utslagsgivende for om tidligere programdeltakere er i jobb og/eller utdanning året etter endt introduksjonsprogram.

⁹ Tronstad (2015:20) benytter NIBRs klassifisering av sentralitet som er en annen enn vår.

¹⁰ Begrepet ble tidligere benyttet av SSB og refererte da til landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia (inkl. Tyrkia), Afrika og Sør- og Mellom-Amerika. Det er trolig samme avgrensning som benyttes her.

Ledighet i bokommunen Kavli og kollegaer (2007:168) finner ingen signifikant effekt på 5-prosentsnivå på andelen i arbeid og/eller utdanning av ledighetsraten i den økonomiske regionen der den tidligere programdeltakeren bor på måletidspunktet. Dersom den avhengige variabelen bare gjelder sannsynligheten for å være i arbeid, er effekten av økende ledighet imidlertid signifikant negativ, som en kunne vente. Likeledes finner Lillegård og Seierstad (2013:18) at det tar lengre tid før flyktningene er i arbeid eller utdanning i kommuner med høy enn med lav arbeidsledighet. Også ifølge Tronstad (2015:42) synker sjansen for å komme i arbeid og/eller utdanning blant tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet med økende lokal arbeidsledighet.

Bokommunen forskjellig fra programkommunen Man kan tenke seg at en del flytter til en jobb eller et utdanningssted, eller at noen flytter nærmere familie, bekjente eller landsmenn i en annen del av landet etter endt introduksjonsprogram. Avhengig av hva motivasjonen er for å flytte, spesielt hvis det er å ta arbeid eller utdanning, vil vi tro at flytterne bedrer sine sjanser med hensyn til jobb og/eller utdanning som følge av flyttingen.

Mathisen (2008:26) finner at 26 prosent av dem som gikk ut av introduksjonsprogrammet i 2006, innen et år hadde flyttet til en annen kommune enn den de bodde i da de deltok i programmet. For kjønnene samlet var det ingen vesentlig forskjell i andelen i arbeid og/eller utdanning mellom flyttere og bofaste. Blant menn gjorde imidlertid flytterne det litt bedre enn ikke-flytterne, mens andelen i arbeid og/eller utdanning blant kvinnene var merkbart lavere blant dem som flyttet enn blant de bofaste. Mathisen tror dette gjenspeiler at pars beslutning om å flytte oftere er relatert til mannens mulighet til arbeid, enn kvinnens. Henriksen og Kraakenes (2010:35) gjør tilsvarende funn for 2007-kohorten. Forskjellen mellom kjønnene er her større, men de utlikner hverandre når kjønnene betraktes samlet. Enes og Kraakenes (2011:33) finner derimot at flytting betyr lite fra eller til for menns måloppnåelse, men flytting blant kvinner fortsatt svekker deres andel i arbeid og/eller utdanning. Sammenlagt betyr det at andelen i arbeid og/eller utdanning er noe lavere blant flytterne enn de bofaste.

Også Kavli mfl. (2007:154f.) gjør liknende funn i sin undersøkelse. Blant deltakere som oppga flytting som sluttårsak i programmet, hadde menn langt høyere andel i arbeid og/eller utdanning enn kvinner, to av tre menn mot knapt én av tre kvinner.

Oppsummert Vi forventer at måloppnåelsen er høyere i større enn i mindre kommuner ved måletidspunktene. Samtidig er litteraturen sprikende når det gjelder betydningen av sentralitet. Noen finner at det ikke betyr noe for sjansene til å komme i arbeid og/eller utdanning; andre finner at mulighetene er størst i mindre sentrale kommuner. Vi antar videre at kommuner med tilgang på høyskole eller universitet vil ha høyere overgang til utdanning – og dermed høyere måloppnåelse – enn kommuner som ikke tilbyr denne muligheten. Andel innvandrere («ikke-vestlige» eller alle) i kommunen eller i den økonomiske regionen later ikke til å ha noen signifikant effekt på måloppnåelsen. Flere studier har på den annen side gitt grunn til å forvente at høy ledighet i bokommunen har en negativ effekt på måloppnåelsen for tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet. Tidligere studier viser at flytting til en annen kommune enn programkommunen er assosiert med økt andel i arbeid og/eller utdanning for menn, mens sammenhengen snarere er motsatt for kvinner.

3. Datagrunnlaget

Dataene i denne studien er i hovedsak hentet fra Statistisk sentralbyrås (SSBs) registre. Alle tabeller og figurer er spesialkjørt for dette prosjektet. Feil ved innsamling, bearbeiding og analyse av dataene er erfaringsmessig uunngåelig. Det kan være kodefeil, revisjonsfeil, feil i programmeringen, feil i datakjøringer o.l. selv etter betydelige anstrengelser for å minimalisere feil i produksjonen og

analysen av data. Eventuelle avvik mellom SSBs offisielle tall og tall fra datagrunnlaget for deler av rapporten skyldes i all hovedsak bearbeiding, korrigering og tilrettelegging av data for analytiske formål etter at den offisielle statistikken er publisert. Her er en oversikt over datakildene som er benyttet i rapporten.

3.1. Populasjon: Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet

Rapporten omhandler de 13 715 personene som avsluttet eller av ulike grunner gikk ut av introduksjonsprogrammet i årene 2007 til 2011 og var registrert bosatt ett år etter endt program. At personene er bosatt i november året etter endt program, er et tilleggskrav som medfører at 169 personer – som antas å være utvandret eller døde – faller ut. Noen personer (145) er dessuten kun registrert bosatte det første året etter endt program. De er ikke med når andre måling finner sted – trolig også pga. utvandring eller død – og kan derfor heller ikke analyseres ved andre måling. Det betyr at analysene omfatter 13 715 personer ved første måletidspunkt og 13 570 personer ved andre.

Data om deltakelse i introduksjonsprogrammet innhentes gjennom *Kommune-Stat-Rapportering (KOSTRA)*. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike områder registreres og sammenstilles gjennom denne databasen. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. Kommuner som har deltakere i introduksjonsprogram, rapporterer dette hvert år. I rapporterings-skjemaet¹¹ oppgis blant annet start- og stoppdato for deltakelse, tiltak i programmet og status ved utgangen av året. I de tilfeller der deltakere er registrert i to kommuner, vil den siste kommunen deltakeren er registrert bosatt i, legges til grunn. Med utgangspunkt i dette datamaterialet publiseres årlig statistikk over deltakelse i introduksjonsordningen (se <http://www.ssb.no/offentlig-sektor/statistikker/kostrahoved> og <http://www.ssb.no/introinnv>). En alternativ datakilde er *Nasjonalt introduksjonsregister (NIR)*.¹² Når NIR er tilstrekkelig utviklet og datakvaliteten tilfredsstillende til statistikk og analyser, vil KOSTRA-skjemaet for introduksjonsordningen fases ut. SSB vil da benytte NIR i framtidig statistikkproduksjon og analyser.

Etableringen av de fem avslutningskohortene er her foretatt på denne måten: (a) Alle deltakere i introduksjonsprogrammet som i KOSTRA har status som avsluttet eller avbrutt på slutten av året, tas innledningsvis med i populasjonen. (b) Kun de som faktisk har avsluttet, som ikke er borte fra programmet bare midlertidig, skal regnes med til kohorten. Populasjonen blir derfor sjekket mot de som deltok i programmet påfølgende år. (c) Kvinner som avbryter programmet fordi de får barn rett etter avbrutt program eller av ulike grunner ikke kommer tilbake i programmet etter endt permisjon, blir lagt til neste kohort. På denne måten «innrømmes» de ett år med omsorgspermisjon før de skrives ut av introduksjonsprogrammet. Hensikten med denne framgangsmåten er å sikre at personer som ellers ville ha blitt oppfattet som avsluttet flere ganger, inngår i data bare én gang. Denne tilnærmingen er også benyttet i den foreløpig siste «monitor»-rapporten (Enes 2014a).

¹¹ Skjema 11b, *Registrerings skjema for introduksjonsstønad*.

¹² Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) drifter Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). Registeret er et personregister for introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere. Driften av NIR er nedfelt i introduksjonsloven. IMDi er i gang med et stort digitaliseringsarbeid, Prosjekt IMPact, som har som målsetting å levere nye tekniske løsninger for NIR og for IMDis arbeid med tilskuddsforvaltning og arbeidet med bosetting. Arbeidet innebærer etablering av systemer for elektronisk samhandling mellom IMDi og sentrale samhandlingspartnere som Utlendingsdirektoratet (UDI), Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk (VOX), Folkeregisteret og kommunale fagsystemer. Utviklingsarbeidet inneholder også en omfattende revidering av data om deltakere i introduksjonsprogrammet.

3.2. Andel i arbeid og/eller utdanning – det vi ønsker å forklare

Formålet med introduksjonsprogrammet er, som nevnt, å gjøre deltakerne i stand til å delta i yrkes- og samfunnslivet og bli økonomisk selvstendige. Utdanning blir sett på som et delmål på veien, da et utdanningsløp setter personer i stand til yrkesdeltakelse på et senere tidspunkt. Personer som på måletidspunktet er sysselsatt og/eller i gang med utdanning (over grunnskolenivå), regnes å ha nådd målet med introduksjonsprogrammet.

Sysselsatte defineres som personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken (november), herunder også personer som har slikt arbeid, men som var midlertidig borte fra det på referansetidspunktet pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon e.l. Sysselsatte inkluderer både lønnstakere og selvstendige næringsdrivende. Likeledes regnes personer på sysselsettingstiltak med lønn fra arbeidsgiver og personer som er inne til førstegangs militærtjeneste, med som sysselsatte.

Data om sysselsetting hentes fra *System for persondata (SFP)* i SSB (Nerland, Aurdal og Horgen 2011). Dataene er registerbasert (fulltelling) og er innhentet fra ulike registre. SFP omfatter alle bosatte i alderen 15 år og over. Registerdata er per november hvert år. Arbeidstakerregisteret er hovedkilden til data om *lønnstakere*. Opplysninger fra lønns- og trekkoppgaven utgjør et viktig supplement ved at det fanger opp lønnstakerforhold som ikke er meldepliktige til arbeidstakerregisteret. Selvangivelsen er hovedkilden til opplysninger om *selvstendig næringsdrivende*. Det benyttes også supplerende data fra en rekke andre kilder. For mer informasjon, se <http://www.ssb.no/emner/06/01/regsyst/>.

Opplysninger om deltakelse i *utdanning* er hentet fra SFP som benytter SSBs *utdanningsstatistikk* for opplysninger om igangværende utdanning per 1. oktober. Fylkeskommunenes administrative datasystem for inntak til videregående opplæring (VIGO) er den viktigste kilden til opplysninger om videregående opplæring, foruten særskilte registreringssystemer for voksne i fylkeskommunene. For høyere utdanning henter SSB inn utdanningsdata fra Database for statistikk om høyere utdanning (DBH) og enkelte ulike utdanningsinstitusjoner som ikke finnes i DBH. For mer informasjon, se <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/vgu> og <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utuvh>.

Utdanningsaktivitet på grunnskolenivå blir i denne rapporten *ikke* regnet med i tallene for personer under utdanning. Per i dag finnes det ikke noe register på personnivå for personer som går i grunnskolen. Grunnskolens Informasjonssystem (GSI) samler inn en omfattende mengde data om grunnskolen i Norge, men enhetene er den enkelte grunnskole. Grunnskoleutdanning etter avsluttet introduksjonsprogram blir dermed ikke regnet med som suksesskriterium i denne evalueringen av introduksjonsordningen. Grunnskole inngår heller ikke i den nasjonale målsettingen på 70 prosent i arbeid og utdanning ett år etter endt introduksjonsprogram. For flyktninger som i utgangspunktet var analfabeter da de fikk opphold i Norge, betyr det at et avgjørende steg på veien mot sysselsetting og samfunnsdeltakelse ikke telles med.

3.3. Måletidspunkt

Som nevnt har vi i denne studien to måletidspunkt, i november ett og to år etter endt introduksjonsprogram. Figur 1 viser hvilke år den enkelte kohort blir målt. Fordelen med to uavhengige målinger er at det gir mulighet til at faktorer som ikke påvirker overgangen til arbeid eller utdanning på kort sikt, kan gjøre det etter et noe lengre tidsrom.

Figur 3.1. Måletidspunkt for status ved første og andre måling (T1 og T2)

Kohort	1. måletidspunkt	2. måletidspunkt
2007 →	November 2008	November 2009
2008 →	November 2009	November 2010
2009 →	November 2010	November 2011
2010 →	November 2011	November 2012
2011 →	November 2012	November 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Forklaringsvariablene

Tilgjengelige forklaringsvariabler faller i tre hovedkategorier eller «sett»: individspesifikke, programspesifikke og kommunespesifikke variabler. De *individspesifikke* forklaringsvariablene beskriver egenskaper ved de tidligere deltakerne av introduksjonsprogrammet. De *programspesifikke* forklaringsvariablene beskriver trekk ved introduksjonsprogrammet de deltok i og kommunen de bodde i da de gjennomførte programmet, og de *bokommunespesifikke* forklaringsvariablene beskriver sider ved kommunen der de tidligere deltakerne var bosatte på måletidspunktene, henholdsvis ett og to år etter endt introduksjonsprogram.

Individspesifikke forklaringsvariabler

- Alder** Viser til alderen personen hadde ved utgangen av året ett og to år etter avsluttet introduksjonsprogram. For anledningen er variabelen inndelt i seks aldersgrupper: 18-24, 25-30, 31-35, 36-40, 41-50 og 51-76. Kilden til informasjon om alder er SSBs befolkningsstatistikksystem, slik det er tatt inn i System for persondata (SFP).
- Kjønn.** Kvinner og menn, hentet fra SSBs befolkningsstatistikksystem, nedfelt i SFP.
- Landbakgrunn** Er her landet personen er født i, hentet fra SFP og opprinnelig fra SSBs befolkningsstatistikksystem. De største landene, med mer enn 400 personer i populasjonen, blir behandlet separat. De resterende landene inngår i samlekategoriene Øvrige Asia og Tyrkia, Øvrige Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Øvrige Europa.
- Innvandringsgrunn** Angir det registrerte grunnlaget for lovlig opphold i Norge ved første innvandring. Variabelens verdier er overføringsflyktning, flyktning med asylsøkerbakgrunn og familieinnvandret til person med fluktbakgrunn. *Overføringsflyktninger* er flyktninger som har fått opphold i Norge gjennom et organisert uttak, vanligvis i samarbeid med FN's høykommissær for flyktninger. Stortinget fastsetter en årlig kvote for hvor mange som skal mottas. *Flyktninger med asylsøkerbakgrunn* er flyktninger som har fått opphold i Norge etter på egenhånd å ha søkt myndighetene om vern og om å bli godkjent som flyktning. *Familieinnvandrete* er personer som har familieinnvandret til disse, det vil si til personer med fluktbakgrunn. Variabelen innvandringsgrunn er her konstruert ved en fusjon av to variabler i SSBs befolkningsstatistikksystem. Begge stammer fra Utlendingsdatabasen i UDI. Den ene benyttes i produksjonen av offisiell statistikk om innvandringsgrunn, mens den andre differensierer mellom kategorier av flyktninger.
- Sivilstatus** Viser en persons stilling vis-à-vis ekteskapslovgivningen. Variabelen har kategoriene gift, separert, skilt, enke/-mann og ugift. Samboer foreligger ikke som kategori. Kilden er SSBs befolkningsstatistikksystem, nedfelt i SFP.

<i>Utdanningsnivå</i>	Angir befolkningens høyeste utdanningsnivå per 1. oktober og omfatter både utdanning som personen har tatt med seg fra utlandet og som er oppnådd i Norge. Siden flyktningene er nokså nykomne, er det primært utdanning ved ankomst som inngår. Kilden er SSBs utdanningsregister, nedfelt i SFP. Data hentes fra Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB) supplert med data fra Nasjonal vitnemålsdatabase, Helsepersonellregisteret og Utlendingsdatabasen (UDB). I tillegg innhentes informasjon om utdanninger fullført i utlandet med støtte fra Statens lånekasse for utdanning og SSBs spesialundersøkelse «Utdanning fullført i utlandet». Utdanningsaktiviteten som har høyest nivå i Standard for utdanningsgruppering (NUS2000) som er registrert i NUDB, gir status for utdanningsnivået til den enkelte person over 16 år. Vel en femdel har uoppgitt utdanning, størst andel blant kvinner. For mer informasjon, se http://www.ssb.no/utniv
<i>Kohort</i>	Er året den tidligere programdeltakeren avslutter eller avbryter introduksjonsprogrammet, ifølge opplysninger fra databasen KOSTRA. Vårt materiale har fem kohorter, én for hvert år fra 2007 til og med 2011. Avsnittet om etablering av populasjonen gir nærmere detaljer om konstruksjonen av variabelen. Det er gjort anstrengelser for å unngå at samme person dukker opp i flere kohorter.
<i>Botid</i>	Viser antall hele år fra første oppholdsdato i landet til referansedatoen i november ett eller to år etter avsluttet introduksjonsprogram. Siden botiden er ett år lenger på siste enn på første måletidspunkt, benyttes to botidsvariabler. Tid tilbrakt i asylmottak før oppholdstillatelse er gitt, inngår ikke. Kilden er SSBs befolkningsstatistikksystem, hentet fra SFP.
Programspesifikke forklaringsvariabler	
<i>Organisering av introduksjonsordningen</i>	Kommunene står fritt når det gjelder hvordan de ønsker å organisere introduksjonsordningen. Mange kommuner legger introduksjonsordningen organisatorisk under NAV, mens andre kommuner knytter den til et eget flyktningkontor, voksenopplæringen eller andre instanser (jf. Rambøll 2011:33). Opplysningene som benyttes i variabelen, er per 2010 og er hentet fra Arbeids- og velferdsetaten. Variabelen har to verdier: «Innen NAV» og «Utenfor NAV».
<i>Programkommunens bosettingserfaring</i>	Variabelen indikerer erfaringen kommunen har med å bosette flyktninger og dermed med å drive introduksjonsprogram. Variabelen angir hvor mange flyktninger programkommunen bosatte de to siste årene før antatt programstart for den enkelte programdeltaker. Personer i 2011-kohorten har normalt vært i programmet i årene 2010 og 2011, slik at årene forut for dette vil være 2008 og 2009. Kommunens bosettingserfaring for kohort X er dermed summen av flyktningene som kommunen bosatte i årene X-3 og X-2. Kilden til opplysningene er SSBs befolkningsstatistikksystem.
<i>Kurs eller tiltak i programmet</i>	Angir tiltak i introduksjonsprogrammet den enkelte innvandreren har deltatt i, slik det er rapportert gjennom KOSTRA.
<i>Opplæring i norsk og samfunnskunnskap</i>	Er det grunnleggende tiltaket i ordningen. Ifølge Introduksjonsloven skal alle programdeltakere ha slik opplæring. Samfunnskunnskap skal gis på et språk deltakeren forstår. I tillegg tilbys også tiltak utenom tradisjonell klasseromsundervisning i norsk, som for eksempel språkpraksis.
<i>Språkpraksis</i>	Er norskopplæring der deltakerne deler av uken får hospitere på en arbeidsplass for å praktisere norsk. Av andre utdanningsrettede tiltak foreligger <i>grunnskole, fag i videregående skole og godkjenning av utdanning</i> . Grunnskole som en del av introduksjonsprogrammet er registrert for de tre siste kohortene i våre data, mens fag i videregående skole kun er registrert for siste kohort. Det skal ha vært mulig å ta slik opplæring tidligere også, men ikke rubrikker i skjemaet for å registrere det. Tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til arbeidslivet, kan være <i>arbeidspraksis</i> eller andre tiltak i regi av NAV, yrkesprøving, dataopplæring osv.

<i>Yrkesprøving</i>	Er en metode for realkompetansevurdering som dokumenterer både teoretiske kunnskaper og praktiske ferdigheter. Andre får ordinært <i>arbeid</i> godkjent som en del av kurset, samt mer generelle <i>kurs i regi av kommune/stat</i> . Endelig foreligger en restkategori som vi har kalt <i>diverse andre tiltak</i> , nedfelt i KOSTRAS registreringsskjema for introduksjonsordningen under stikkordet «Annet». Her har kommunene trolig registrert ymse praktiske tiltak av en type som omtales i de veiledende retningslinjene til introduksjonsloven, under avsnittet «Andre elementer som kan inngå i programmet». ¹³
<i>Kvartal for programslutt</i>	Angir i hvilket av årets kvartaler vedkommende avsluttet eller avbrøt introduksjonsprogrammet. Kilden er KOSTRA.
<i>Sluttårsak</i>	Opplysninger fra kommunen om hvorfor vedkommende avbryter eller avslutter introduksjonsprogrammet, er rapportert gjennom KOSTRA. Variabelen opererer med følgende svarkategorier: Avsluttet på grunn av endt program, eller avbrutt på grunn av flytting, uteblivelse, sykdom/permisjon, lønnet arbeid eller utdanning eller andre årsaker.
Kommunespesifikke forklaringsvariabler	
<i>Bokommunens størrelse</i>	angir innbyggertall i kommunen der programdeltakeren bor ett eller to år etter avsluttet program. Opplysningene er hentet fra SSBs befolkningsstatistikkssystem og er ved begge måletidspunkter og for alle kohorter relatert til året 2010. Variabelen er inndelt i seks intervaller. Siden intervallene er ganske brede og innbyggertallene nokså stabile over tid, anser vi risikoen for feil som følge av denne forenklingen, som akseptabel. Feilplassering av kommuner vil imidlertid kunne skje der innbyggertallet i 2010 befinner seg i nærheten av en intervallgrense, det vil si 2000, 5000, 10 000, 50 000 og 100 000 innbyggere. Kommunen vil da kunne være feilplassert i nabokategorien. Vi opererer med én variabel for hvert måletidspunkt ettersom personer kan befinne seg i <i>ulike kommuner</i> på de to måletidspunktene.
<i>Bokommunens sentralitet</i>	Variabelen beskriver bokommunes geografiske beliggenhet sett i forhold til tettsteder av ulik størrelse. For å beskrive de muligheter befolkningen i en kommune har for arbeidsreiser til ett eller flere av disse tettstedene, har en inndelt kommunene i fire sentralitetsnivåer: sentrale kommuner, noe sentrale kommuner, mindre sentrale kommuner og minst sentrale kommuner (for mer informasjon, se http://stabas.ssb.no/ItemsFrames.asp?ID=5285601&Language=nb). Vi opererer med én variabel for hvert måletidspunkt ettersom personer kan befinne seg i ulike kommuner på de to måletidspunktene. Kilde er SSBs befolkningsstatistikkssystem.
<i>Høgskole/universitet i bokommunen</i>	Variabelen angir om kommunen der flyktningen er bosatt ett og to år etter endt introduksjonsprogram, har høgskole eller universitet (per 2013) innen kommunens grenser. Også for dette kjennemerket benyttes ulike variabler på de to tidspunktene for å ta høyde for flytting. Opplysningene er hentet fra SSBs utdanningsregister.
<i>Innvandrerandel i bokommunen</i>	Andel innvandrere i kommunen der flyktningen er bosatt ett og to år etter endt introduksjonsprogram. Innvandrerandelen refererer for enkelhets skyld til 1.1.2010 for alle kohorter og begge måletidspunkter, men det benyttes én variabel for hvert måletidspunkt, for å sikre at dataene gjelder den faktiske bokommunen. Andelen er inndelt i intervaller, så mindre endringer i den faktiske innvandrerandelen fra det ene året til det andre fordrer ikke nødvendigvis at referanseåret for opplysningene skifter. Kilden er SSBs befolkningsstatistikkssystem.

¹³ «Oppgaver som det å etablere seg i egen bolig, anskaffe innbo, sende flyttemelding, opprette strøm- og telefonabonnement, få fastlege, søke barnehageplass osv. kan inngå som deler av programmet i perioden rett etter bosetting. For mange vil dette gi lærerike og nyttige erfaringer. Også her gjelder det at innholdet i den enkeltes program skal kvalifisere for arbeid eller utdanning, jf. formålsbestemmelsen i lovens §1, og denne type tiltak skal ikke utgjøre hoveddelen av programmet» (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 2015:28).

<i>Ledighet i bokommunen</i>	Andel arbeidsledige i bostedskommunen i prosent av arbeidsstyrken ett eller to år etter avsluttet program. Årsgjennomsnitt for arbeidsledige er hentet for hvert statusår (2008-2013). Til forskjell fra de øvrige kommunevariablene refererer opplysningene her altså til <i>ulike kalenderår</i> avhengig av kohort og måletidspunkt (se figur 3.1). Tallene er opprinnelig basert på NAVs registerstatistikk over helt ledige i prosent av arbeidsstyrken.
<i>Bokommunen forskjellig fra programkommunen</i>	Innvandrerne i våre data kan på måletidspunkt ett eller to år etter endt introduksjonsprogram være bosatt i en annen kommune enn programkommunen der vedkommende har deltatt i introduksjonsprogrammet. Variabelen angir hvorvidt bostedskommunen ett eller to år etter endt program <i>ikke</i> er lik programkommunen. Variabelen er altså en <i>indikator for flytting</i> . Opplysningene om programkommunen er fra KOSTRA og om bokommunen (på måletidspunkt 1 eller 2) fra SFP. Kommuner som har fusjonert i løpet av perioden, er for øvrig omkodet slik at kommuneinndelingen fra 2012 har kunnet bli brukt på alle tidspunkter. Se for øvrig kapittel 4, for en nærmere gjennomgang av flytting mellom kommuner.

3.4. Metode

De multivariate analysene som gjengis i kapittel 7 og 8 i rapporten, benytter binær multivariat logistisk regresjon til å estimere nettobidraget fra den enkelte bakgrunnsvariabel for å predikere om flyktningen er i arbeid og/eller utdanning under kontroll for øvrige variabler i modellen. I logistisk regresjon er det (den naturlige) logaritmen til oddsen (logit) for et vellykket utfall som modelleres. Odds uttrykker forholdet mellom sannsynligheten (p) for at en hendelse vil inntreffe og sannsynligheten for at den ikke vil inntreffe.

Logit-modellen som benyttes i estimeringene, er spesifisert som følger

$$\ln\left(\frac{p_i^t}{1-p_i^t}\right) = \alpha^t + \beta^t X_i^t + \gamma^t Z_i^t + \tau^t W_i^t$$

der p_i^t er sannsynligheten for at individ i er i arbeid og/eller utdanning på måletidspunkt t ($t=1$ eller 2), α^t er en konstant, X_i^t , Z_i^t og W_i^t er vektorer for henholdsvis individ-, program- og bokommune-variablene på måletidspunktet, og β^t , γ^t og τ^t er vektorer for de respektive parameterestimaterne.

Modellene er estimert ved hjelp av prosedyren *surveylogistic* i SAS (2008). I tabell 7.1 og 8.1 (modell 3 og 4) og tabell 7.2 er modellene estimert med opsjoner som gir robuste standardfeil for å kompensere for at individer i samme bokommune og kohort er tilordnet identiske verdier på kommunevariablene. Dette grepet påvirker bare standardfeilene, ikke parameterestimaterne.

Alle bakgrunnsvariablene i modellen behandles som kategoriske variabler, også dem som i utgangspunktet er kontinuerlige (som alder, botid, innvandrерandel og arbeidsledighet). En kategori per variabel defineres som referansekategori. Parametrene for de øvrige verdiene på variabelen uttrykker den forventede effekten av disse relativt til referanseverdien.

I tabellene som viser resultatene fra de multivariate analysene, er parameterestimaterne (logodds) konvertert til odds. Oddsverdiene framkommer ved at de estimerte logodds tas som eksponenter i potenser med grunntallet $e=2,7183$ (den naturlige logaritmen). Referansekategorien har alltid odds lik 1 ettersom $e^0=1$ (eller $\exp(0)=1$). Forholdet mellom to odds kalles *oddsforholdet* eller *odds ratio* og viser hvor mange ganger større «sjansen» (oddsen) for at et fenomen skal inntreffe, er ved en bestemt verdi på forklaringsvariabelen relativt til referansekategorien. Er oddsen for måloppnåelse større enn 1, er den større enn for referansekategorien; i motsatt fall (<1) er den mindre enn referansekategorien. Tabellene presenterer oddsverdiene for de enkelte kategoriene på forklaringsvariablene sammen med

standardfeil til logodds. Store estimater og små standardfeil gir statistisk signifikante estimater.

Mens tradisjonell lineær regresjon (OLS) søker å minimere den gjennomsnittlige feilprediksjonen ved å estimere regresjonskoeffisienter som gir minste kvadrerte avstander mellom observerte og predikerte Y-verdier («Ordinary Least Square»), søker logistisk regresjon å maksimere sannsynligheten for at observerte X- og Y-verdier opptrer sammen («Maximum Likelihood»). I hvilken grad dette lykkes, uttrykkes ved observatoren $-2 \log$ likelihood, i stedet for ved R^2 (forklart varians) som i lineær regresjon (andelen av variasjonen i den avhengige variabelen som forklares av prediktorene). Jo lavere måltall for $-2 \log$ likelihood, desto bedre er modelltilpasningen. Denne observatoren transformeres videre til *Cox & Snell R^2* og *maksimum reskalert Cox & Snell R^2* , bedre kjent som *Nagelkerke R^2* . Målene har likhetspunkter med R^2 i lineær regresjon, idet de varierer mellom 0 og 1 og uttrykker forbedret modelltilpasning ved økte verdier, men disse observatorene er ikke anerkjent som fullgode ekvivalenter til R^2 (Allison 2013; Eikemo og Clausen 2007).

4. Programkommuner og bokommuner

Introduksjonsloven gir kommunene ansvaret for gjennomføringen av introduksjonsprogrammet. Kommunene står relativt fritt til å bestemme hvordan de ønsker å organisere programmet, i NAV-systemet eller for eksempel i en egen flyktningetjeneste. Noen mindre kommuner samordner introduksjonsprogrammet for sine bosatte flyktninger.

4.1. Flytting mellom kommuner

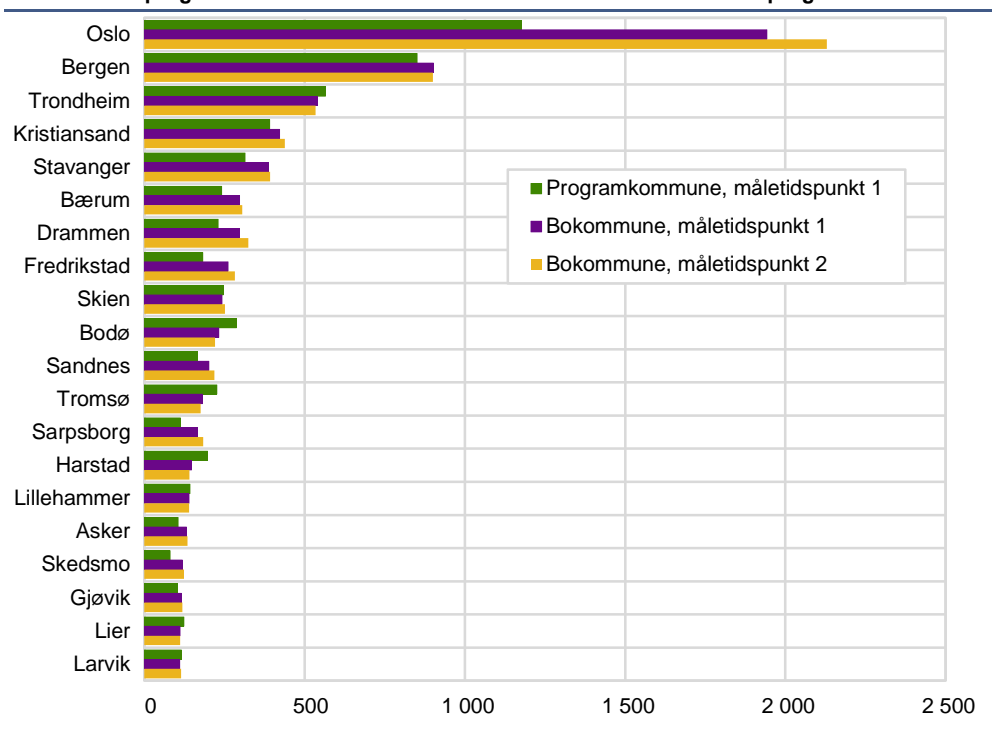
Mange flyktninger flytter i tiden da de deltar i introduksjonsprogrammet, eller rett etter endt program. Såkalt «sekundærflytting» blant flyktninger, at man flytter fra kommunen der man først ble bosatt, er godt dokumentert. SSB har i flere år fulgt dette flyttemønsteret (se for eksempel Andreassen 2013 og Thorsdalen 2014), og i de senere årene har det endret seg noe. Tidligere flyttet de fleste ett til to år etter bosetting. I de senere årene er det flest som flytter fire til fem år etter bosetting, det vil si i de første årene etter endt introduksjonsprogram. Endringen i flyttemønsteret faller sammen i tid med innføringen av introduksjonsprogrammet som obligatorisk ordning¹⁴. Innføringen av introduksjonsordningen kan således ha bidratt til at flyttemønsteret har endret seg. Hvorvidt flyktninger som flytter ut av kommunen før introduksjonsprogrammet er fullført, skal få tilbud om å fortsette i programmet i tilflyttingskommunen, er opp til den nye bokommunen å avgjøre. Flyktningene mister retten til introduksjonsprogram og -stønad ved å bosette seg i en annen kommune, og vi kan derfor anta at dette er noe av årsaken til at flyttemønsteret endret seg. Introduksjonsordningen har dermed trolig bidratt til at flyktningene er relativt bofaste de første par årene etter bosetting.

I vår populasjon, der fem årganger er holdt sammen, er det 19 prosent som flytter til en annen kommune innen ett år etter endt introduksjonsprogram, mens 24 prosent flytter innen to år.

Figur 4.1 viser antall bosatte blant tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet etter i hvilke kommuner de bodde siste året i programmet («programkommunen»), og i november ett og to år etterpå. Vi har valgt å vise de 20 kommunene som har flest bosatte i vår populasjon året etter endt program. En oversikt over *alle* kommuner med minst 25 personer i populasjonen, gjengis bakerst i rapporten.

¹⁴ Introduksjonsordningen ble innført som obligatorisk ordning for alle kommuner som bosetter flyktninger, fra 1. september 2004.

Figur 4.1. Antall flyktninger som avsluttet eller avbrøt introduksjonsprogrammet i årene 2007-2011 etter bosted i kommuner under programdeltakelsen, og ett og to år etter endt program. De 20 kommunene med flest bosatte året etter endt program

Kilde: Kostra og SSBs befolkningsstatistikkssystem

I disse 20 kommunene bodde 5 860 personer da de gikk ut av introduksjonsprogrammet, en andel på 43 prosent av vår populasjon. Over halvparten av populasjonen bodde i de samme kommunene ett og to år etter, henholdsvis 51 og 53 prosent. Vi ser av figuren at det foregår en flytting til de store kommunene i de første to årene etter endt introduksjonsprogram.

Kommunene der tidligere deltakere bodde mens de deltok i programmet, er mange, og hver enkelt har ofte hatt få deltakere. 143 kommuner har hatt færre enn 20 deltakere som har avsluttet programmet i løpet av de fem årene vi ser på her. I gjennomsnitt har altså maksimalt 4 personer gått ut av programmet hvert år i disse kommunene. Ni kommuner hadde ingen tidligere deltakere bosatt i november året etter endt program. To år etter endt program gjaldt det 14 kommuner.

Generelt preges tidligere introduksjonsdeltakeres flyttemønster av flytting fra mindre til større kommuner. Flyttestrømmen går fra kommuner i nord og små kommuner i vest til kommuner i mer sentrale strøk, særlig det sentrale østlandsområdet, der Oslo er målet for mange.

Oslo kommune står i en særstilling. Kommunen har stor tilflytting fra andre kommuner de to første årene etter endt introduksjonsprogram. I november året etter bor det 65 prosent (766 personer) flere flyktninger der blant tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet enn ved programslutt. I november to år etter bor det 83 prosent flere (966 personer). Da har vi også tatt høyde for at noen personer ikke lenger er bosatt i Norge ved måletidspunkt 2.

4.2. Metodevalg i denne studien

Vi har gjort et noe annet metodisk valg i framstillingen av resultater på kommunenivå enn andre studier om arbeidsmarkedsintegrering blant tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet. Disse studiene måler graden av overgang til arbeid og/eller utdanning med referanse til kommune- eller regionspesifikke variabler som kun sier noe om kommunen der tidligere deltakere bodde da de deltok i programmet (Lillegård og Seierstad 2013, Enes 2014a, Tronstad 2015). Det blir ikke

tatt hensyn til om vedkommende faktisk *bor* i denne kommunen på tidspunktet når arbeidsmarkedsintegrasjonen måles. Som vi har sett, har én av fem i vår populasjon flyttet til en annen kommune etter ett år, og én av fire etter to år. Det vil derfor ikke være korrekt å knytte all analyse av trekk ved kommunen til kommunen der de bodde da de deltok i introduksjonsprogrammet, ettersom en såpass stor andel i realiteten bor i en annen kommune eller en annen landsdel idet resultatene måles.

Når vi ønsker å kaste lys over hvilke forhold som fører til at mange tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet er i arbeid og/eller utdanning ett og to år etter endt program, er det derfor vesentlig å skille mellom programkommune og bokommune. *Programkommune* brukes her om kommunen der de tidligere deltakerne bodde da de deltok i introduksjonsprogrammet¹⁵. Vi bruker opplysningen om kommunen der de var registrert bosatte da de deltok i programmet, uansett lokale varianter av samorganisering. Det vi kaller *bokommune* derimot, er kommunen der de tidligere deltakerne er folkeregistrert på måletidspunktene, det vil si ett og to år etter avsluttet introduksjonsprogram.

4.3. Valg av programkommune eller bokommune gir ulike resultater

Valg av programkommune eller bokommune i en resultatanalyse har betydning for valget av potensielle suksessfaktorer – forhold som bidrar til at flyktningen kommer eller ikke kommer i arbeid og/eller utdanning etter endt introduksjonsprogram (jf. tabell 4.1).

Tabell 4.1. Forklaringsvariabler på kommunenivå

Programkommune= Kommunen der de tidligere deltakerne bodde da de deltok i introduksjonsprogrammet	Bokommune= Kommunen der de tidligere deltakerne bor ett eller to år etter endt program
• Mulig indikasjon på kvaliteten i programmet • Kommunens bosettingserfaring • Introduksjonsordningen er organisert innenfor / utenfor NAV	• Betydningen av kommunens størrelse • Betydningen av kommunens sentralitet • Betydningen av innvanderandelen i kommunen • Betydningen av arbeidsledighet i kommunen • Utdanningstilbud

Ved bruk av *programkommune*, kommunen der vedkommende bodde da hun/han deltok i introduksjonsprogrammet, kan vi få indikasjoner på kvaliteten av programmet. Videre kan valg av programkommune antyde noe om kvaliteten til programrådgiverne og undervisningen deltakerne har fått i introduksjonsprogrammet. Det gjør det også mulig å undersøke betydningen av de ulike tiltakene i programmet som kommunen tilbyr deltakerne. Vi kan for eksempel se om kommuner som har bosatt mange flyktninger og opparbeidet erfaring med å arrangere introduksjonsprogrammet, i større grad lykkes i å løse tidligere programdeltakere inn i arbeid og/eller utdanning. Likeledes kan man se om det er noe ved den overordnede organiseringen av introduksjonsprogrammet i kommunen som legger bedre til rette for at programdeltakerne skal komme i arbeid eller begynne på en utdannelse.

Vi må imidlertid se på *bokommunen*, der de tidligere deltakerne bor på måletidspunktet, for å kunne si noe om det å bo i en stor eller liten, sentralt beliggende eller mindre sentralt beliggende kommune, har betydning for måloppnåelsen. Likeledes må vi velge bokommunen på måletidspunktet for å undersøke om det regionale arbeidsmarkedet (målt ved andelen arbeidsledige i kommunen) virker inn på måloppnåelsen. Videre vil bokommune kunne kaste lys over effekten av utdanningstilbudet eller om det spiller noen rolle hvor mange innvandrere som bor i kommunen.

¹⁵ Siste kommune dersom deltakeren flyttet i løpet av programtiden.

I denne studien vil vi altså ha kommunerelaterte variabler av tre slag, etter hvorvidt de opplyser om (1) kommunen der deltakerne bodde da deltok i introduksjonsprogrammet, eller (2) kommunen der de var bosatt i november året etter eller (3) kommunen der de bodde to år etter programslutt. Opplysninger med tilknytning til introduksjonsprogrammet, hentes fra kommunen der vedkommende bodde under introduksjonsprogrammet. Opplysninger om arbeidsmarkedet, utdanningstilbud og andel i arbeid og/eller utdanning ett og to år etter programmets slutt, hentes fra bokommunen på måletidspunktet. I tillegg inkluderes en variabel som angir om programkommunen er den samme eller forskjellig fra bokommunen på måletidspunktet.

4.4. Andel i arbeid og/eller utdanning – ett år etter endt program

I det videre vises andelen i arbeid og/eller utdanning for populasjonen i denne studien. Resultatene er sammenslått for alle fem årganger av personer som avsluttet eller avbrøt introduksjonsprogrammet i 2007-2011. Som vi vil se, avhenger resultatene i noen grad av valget av kommunevariabel: program- eller bokommune.

Figur 4.2 viser andelen i arbeid og/eller utdanning ett år etter endt introduksjonsprogram etter hvorvidt program- eller bokommunen legges til grunn for inndelingen. Den vanligste måten å vise kommuneresultater på er etter programkommune, slik det gjøres i SSBs monitorer og i Tronstad (2015). Dermed ignoreres at en del personer har flyttet fra programkommunen innen tidspunktet de blir målt på, i dette tilfellet ett år etter endt introduksjonsprogram. Figuren demonstrerer forskjellen ved å vise andelene i arbeid og/eller utdanning ett år etter endt program både for program- og bokommunen. Kommunene som velges ut, er de 20 der det etter ett år bor flest tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet. Det er med andre ord de samme kommunene som ble vist i figur 4.1, men da etter antall bosatte.

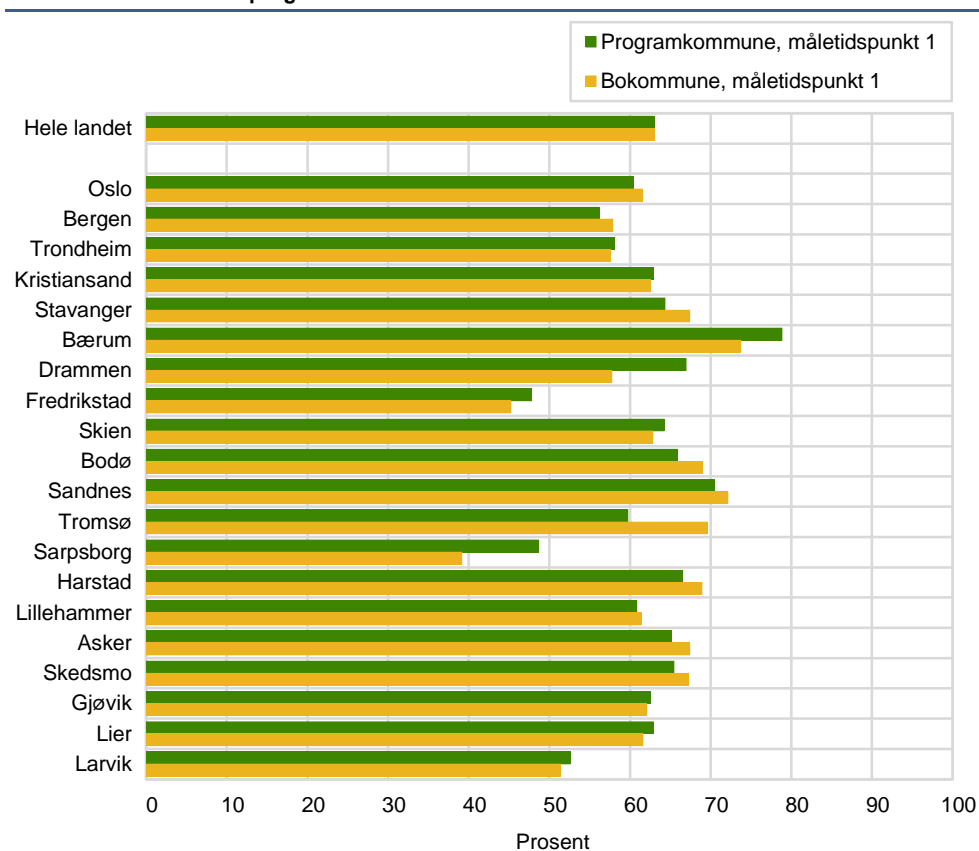
Blant de største byene ser vi at andelen i arbeid og/eller utdanning i Oslo og Kristiansand, ligger rundt snittet for hele landet (62,9 prosent), mens andelene i Bergen og Trondheim ligger noe lavere. Både Bærum og Sandnes har andeler over 70 prosent både med program- og bokommune som utgangspunkt. Som nevnt tidligere, har 70 prosent i arbeid og/eller utdanning vært den årlige, nasjonale målsettingen siden 2010.

Blant de 123 kommunene som har 25 eller flere tidligere introduksjonsdeltakere bosatt ved måletidspunkt 1, er det av relativ stor betydning for evalueringen av resultatene om man legger programkommune eller bokommune til grunn. I 16 kommuner er det mer enn 5 prosentpoeng forskjell i måloppnåelse i favør av bokommune. Som kommuner med spesielt store forskjeller i måloppnåelse kan nevnes Tromsø og Rana (Tromsø vises på figur 4.2). Begge kommuner har hatt fraflytting av tidligere deltakere i programmet innen måletidspunktet ett år etter endt program. Dersom vi tar høyde for dette ved å legge opplysningene om faktisk bosted ved måletidspunktet til grunn for kommuneinndelingen i stedet for programkommune, blir måloppnåelsen over 10 prosentpoeng høyere i disse kommunene. Det er nærliggende å tro at en del av personene som har flyttet ut, er blant dem som ikke er i jobb eller utdanning på måletidspunktet.

I nesten like mange tilfeller (15 kommuner) kan det påvises en forskjell i måloppnåelse på 5 prosentpoeng eller mer, denne gang i favør av programkommunen. Blant kommuner med størst forskjell i resultater, over 10 prosentpoeng, finner vi Sarpsborg og Elverum (Sarpsborg vises i figuren). Begge kommuner har hatt tilflytting etter at tidligere deltakere avsluttet introduksjonsprogrammet. Ved å legge programkommunen til grunn ved evalueringen av resultatene for disse kommunene, ville en altså overvurdere deres måloppnåelse året etter endt introduksjonsprogram. Forskjellene synes å være størst i kommuner med mindre

eller mellomstore kontingenter av flyktninger, der en merkbar andel enten har flyttet til eller fra.

Figur 4.2. Andel i arbeid og/eller utdanning på kommunenivå (programkommune og bokommune) året etter endt introduksjonsprogram for flyktninger som avsluttet programmet i årene 2007-2011. Prosent. De 20 kommunene med flest bosatte året etter endt program

Kilde: Kostra og SSBs befolkningsstatistikkssystem

Oslo kommune har en høyere andel i arbeid og/eller utdanning for bo- enn for programkommune. Dersom vi ser på dem som har deltatt i introduksjonsprogrammet i hovedstaden, er andelen i arbeid og/eller utdanning på 60 prosent ett år etter avsluttet introduksjonsprogram. Dersom vi ser på personer som faktisk er bosatte i Oslo på dette tidspunkt, er andelen i arbeid og/eller utdanning på 62 prosent. Det kan tyde på at en del flytter til Oslo fra andre kommuner nettopp for å jobbe eller ta en utdanning.

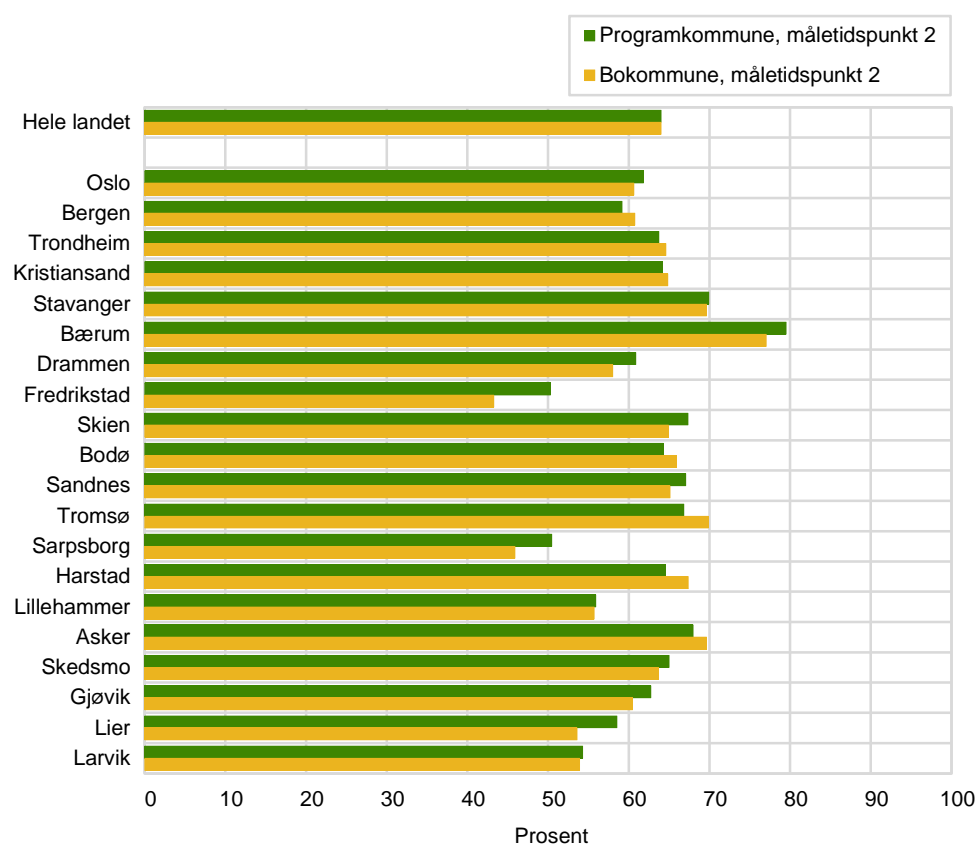
4.5. Andel i arbeid og/eller utdanning – to år etter endt program

Nesten samtlige kommuner endrer andel i arbeid/utdanning fra måletidspunkt 1 (november året etter endt program) til måletidspunkt 2 (november to år etter endt program). Figur 4.3 viser andelen i arbeid og/eller utdanning to år etter endt program for de samme kommunene som i de to foregående figurene. Også her vises hvordan utfallet varierer etter hvorvidt resultatene på måletidspunkt 2 avleses etter hvor flyktningene bodde mens de gikk i introduksjonsprogrammet eller etter bosted i samme år som målingen finner sted. Forskjellen i utfallet er imidlertid noe mindre mellom bo- og programkommune to år etter endt program enn etter ett år. Verken Drammen eller Sarpsborg har så stor nedgang i arbeid/utdanning ved valg av faktisk bokommune framfor programkommune når resultatene avleses etter to år enn etter ett år. Fredrikstad har imidlertid noe større forskjell idet resultatet er 7 prosentpoeng lavere i den faktiske bokommunen enn i programkommunen to år etter endt program mot bare 3 prosentpoeng etter ett år. På den annen side er økningen i Tromsøs andel i arbeid/utdanning fra program- til bokommune minsket i løpet av det ekstra året.

Dette temaet kan også belyses ved å se på forskjellen i andelen i arbeid og/eller utdanning fra første til andre måletidspunkt i den enkelte bokommune. Blant bokommunene med minst 25 personer bosatte ved måletidspunkt 1 hadde hele 34 kommuner mer enn 5 prosentpoengs økning i andelen i arbeid og/eller utdanning fra første til andre måletidspunkt. Videre hadde 25 kommuner minst 5 prosentpoengs nedgang i denne andelen mellom de to måletidspunktene.

Moss er en av kommunene med relativt stor endring (økning) i andelen i arbeid og/eller utdanning fra første til andre observasjonsår. Kommunen har hatt tilflytting av tidligere deltakere mellom måletidspunkt 1 og 2. Vi ser også en økning i andelen for Karmøy og Flora, der det er færre tidligere deltakere bosatte ved tidspunkt 2. Kommunene Vestvågøy og Kongsvinger har også hatt en økning i andelen i arbeid og/eller utdanning uten at antall bosatte har endret seg synderlig (se vedleggstabeller).

Figur 4.3. Andel i arbeid og/eller utdanning på kommunenivå (programkommune og bokommune) to år etter endt introduksjonsprogram for flyktninger som avsluttet programmet i årene 2007-2011. Prosent. De 20 kommunene med flest bosatte året etter endt program

Kilde: Kostra og SSBs befolkningsstatistikkssystem

Narvik og Volda er blant kommunene der andelen i arbeid og/eller utdanning har gått ned, samtidig som en del av flyktningene har flyttet til andre kommuner. Sogndal og Orkdal har også hatt fallende andel i arbeid og/eller utdanning, uten at det har vært noen særlig endring i antall bosatte (jf. vedleggstabeller). Ellers ser vi relativt store forskjeller i resultatene for mindre kommuner fra måletidspunkt 1 til 2, noe som ikke er overraskende, da kun få personer kan gjøre store utslag på andelen når antallet i utgangspunktet er lavt.

4.6. Om tolkning av kommuneresultater

I de multivariate analysene som følger i kapittel 7 og 8, inngår både variabler basert på opplysninger om utformingen av innholdet i introduksjonsprogrammet og også noen variabler ekstrahert fra registeropplysninger om programkommunene, det vil si kommunene der flyktingene var bosatt mens de fulgte introduksjonsprogrammet. I hovedsak faller det sammen med kommunen (eller nabokommunen) der selve introduksjonsprogrammet fant sted. Opplysningene om bokommunene på de to måletidspunktene refererer til registerdata om karakteristika ved bokommunene, som størrelse, sentralitet, innvandrerandel, utdanningsmuligheter i kommunen og lokal arbeidsledighet i henhold til opplysninger fra NAV.

Kvalitative studier, som vi altså ikke har gjennomført, ville trolig gjort det mulig å plukke opp andre fakta av betydning for kvaliteten på introduksjonsprogrammet: brukermedvirkning, utforming av individuelle handlingsplaner, programkoordinators ledelsesfilosofi, praksis når det gjelder bruk av økonomiske sanksjoner, grad av samarbeid med organisasjonslivet i kommunen osv. (jf. Djuve og Kavli 2015) eller å samle inn kvantitative data direkte fra kommunene, slik for eksempel Rambøll (2011) og Skutlaberg mfl. (2014) har gjort.

Resultatene i kommunene vil selvfølgelig også avhenge av sammensetningen av flyktingene som blir bosatt i den enkelte kommune. Særlig i kommuner med få tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet vil resultatene kunne bli preget av egenskaper ved enkeltpersoner. Dersom det i en kommune for eksempel blir bosatt en overvekt av yngre menn, vil det være mer sannsynlig at flere kommer raskt i arbeid eller utdanning enn dersom det bosettes en overvekt av eldre kvinner. Ulikheter i utdanningsnivå og landbakgrunn er også individspesifikke kjennetegn som påvirker sannsynligheten for å komme i arbeid og/eller utdanning. I tolkning og bruk av resultater på kommunenivå er det vesentlig å være oppmerksom på dette.

5. Univariat beskrivelse av data etter kohort og kjønn

Dette kapitlet viser hvordan variablene som benyttes i analysen, varierer univariat (enveis) etter (a) kohort og (b) kjønn. Noen variabler fordeler seg også forskjellig etter hvorvidt de er målt ett eller to år etter endt program. Begge versjoner dekkes da i gjennomgangen nedenfor.

5.1. Fordeling etter kohort

Tabell 5.1 viser enveis fordelinger for de fem avslutningskohortene (kalt X) som utgjør populasjonen og for hele populasjonen samlet. X indikerer kalenderåret da den enkelte innvandrer går ut av programmet. $X \in \{2007, 2008, 2009, 2010, 2011\}$. Noen variabler opptrer i to versjoner avhengig av om de er målt i november år X+1 eller i november år X+2. De har samme navn bortsett fra «halen» som er henholdsvis _1 og _2. Tabell 5.1 viser begge fordelingene der de forekommer. Variablene som bare foreligger i én versjon, idet de bare unntaksvis endres i løpet av ett års tid, presenteres bare med én fordeling basert på populasjonen ved første måling. Denne fordelingen vil likevel kunne avvike marginalt fra fordelingen ett år senere, idet populasjonen i mellomtiden har mistet 145 enheter. Selve variabelen er ellers den samme.

Tabell 5.1. Univariat fordeling av variabler etter kohort. Prosent eller gjennomsnitt

	Kohort					
	Alle	2007	2008	2009	2010	2011
N_1	13 715	2 585	2 327	2 416	2 897	3 490
N_2	13 570	2 564	2 306	2 393	2 857	3 450
Alder_1 (gj.snitt)	34,3	34,8	34,4	34,4	34,4	33,6
Alder_2 (gj.snitt)	35,3	35,8	35,5	35,4	35,4	34,7
Kjønn (mann, pst)	52,3	54,9	49,9	50,1	52,0	53,8
Landbakgrunn (pst)						
Afghanistan	10,2	12,7	9,9	8,1	8,9	11,3
Irak	12,6	11,3	11,6	11,4	14,4	13,4
Myanmar	8,7	7,5	10,4	12,5	9,4	5,1
Palestina	6,1	1,8	2,3	6,0	9,3	9,2
Øvrige Asia og Tyrkia	11,2	9,4	11,6	12,5	11,3	11,3
Eritrea	9,5	2,2	4,6	6,4	9,1	20,7
Etiopia	4,1	2,3	3,1	3,6	4,6	6,2
DR Kongo	3,2	3,9	4,3	4,8	2,8	1,0
Somalia	15,9	18,6	17,1	16,3	15,2	13,5
Øvrige Afrika	7,2	11,8	9,2	5,8	6,0	4,4
Mellom- og Sør-Amerika	0,2	0,3	0,3	0,1	0,1	0,2
Russland	7,6	13,2	10,9	8,2	5,3	2,5
Øvrige Europa	3,6	4,9	4,6	4,3	3,7	1,2
Innvandringsgrunn (pst)						
Overføringsflyktning	17,5	17,0	19,9	21,4	16,3	14,4
Flyktning med asylsøkerbakgrunn	64,0	68,8	61,8	58,4	62,8	66,6
Familieinnvandret til flyktning	18,6	14,2	18,3	20,2	21,0	19,0
Sivilstatus (pst)						
Gift	55,3	60,2	58,6	57,0	54,8	48,6
Separert	4,5	5,5	5,5	4,3	4,2	3,5
Skilt	3,7	3,9	3,6	4,0	3,8	3,3
Enke/-mann	2,5	2,7	3,1	3,0	2,3	1,8
Ugift	34,1	27,8	29,2	31,8	34,9	42,8
Utdanningsnivå (pst)						
Grunnskole	50,6	39,5	49,9	52,2	53,2	55,8
Videregående	11,3	20,0	10,4	8,3	9,2	9,4
Høyere	16,1	15,1	14,3	13,2	19,2	17,4
Uoppgitt	22,0	25,4	25,4	26,3	18,4	17,4
Botid_1 (gj.snitt)	3,7	3,9	3,8	3,7	3,7	3,7
Botid_2 (gj.snitt)	4,8	4,9	4,8	4,8	4,7	4,7
Introduksjonsordning innen NAV (pst)	45,1	44,8	46,8	45,8	43,1	45,2
Programkommunens bosettingserfaring (gj.snitt)	218	190	208	211	228	242
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap (pst) ..	97,0	96,0	96,9	97,5	97,3	97,2
Språkpraksis (pst)	53,4	55,9	53,3	51,4	50,4	55,4
Godkjenning av utdanning (pst)	8,0	11,1	8,4	6,5	7,7	6,8
Grunnskoleopplæring (pst)	8,9	0,0	0,0	7,2	14,2	18,3
Fag i videregående skole (pst)	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,0
Yrkesprøving (pst)	3,1	3,7	3,7	3,6	2,8	2,1
Arbeidspraksis (pst)	26,3	29,9	26,8	26,6	24,2	24,7
Arbeid (pst)	20,8	26,2	23,3	20,5	19,7	16,2
Kurs i regi av kommune/stat (pst)	37,0	39,3	40,5	35,1	36,0	35,0
Diverse andre tiltak (pst)	40,0	37,6	41,0	38,9	41,2	41,0
Kvartal for programslutt (pst)						
Første kvartal	24,2	25,1	26,0	24,8	22,2	23,5
Andre kvartal	21,3	20,5	22,5	19,8	24,0	20,1
Tredje kvartal	35,6	34,7	35,2	36,6	34,6	36,7
Fjerde kvartal	18,9	19,7	16,4	18,8	19,3	19,8
Sluttårsak (pst)						
Avbrutt pga. flytting	4,4	5,1	5,4	5,1	4,0	3,2
Avbrutt pga. uteblivelse	3,1	4,2	2,9	3,2	2,8	2,5
Avbrutt pga. sykdom/permisjon	4,2	4,7	4,4	5,0	4,2	3,1
Avbrutt pga. utdanning	9,2	5,9	8,4	9,9	10,3	10,7
Avbrutt pga. lønnet arbeid	12,0	15,4	14,7	11,9	10,5	9,2
Avbrutt pga. andre årsaker	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	2,4
Avsluttet pga. endt program	66,5	64,7	64,2	64,9	68,2	69,0
Størrelse, bokommune_1 (pst)						
0-2 000 innbyggere	0,8	0,7	0,8	0,6	0,7	0,9
2 000-5 000 innbyggere	4,8	5,8	5,1	4,3	3,5	5,4
5 000-10 000 innbyggere	12,3	12,8	11,0	12,5	12,0	12,9
10 000-50 000 innbyg.	38,6	35,0	38,6	39,8	39,8	39,4
50 000-100 000 innbyg.	13,9	14,9	14,2	14,1	12,0	14,2
Mer enn 100 000 innbyg.	29,7	30,7	30,3	28,7	32,0	27,2

	Kohort					
	Alle	2007	2008	2009	2010	2011
Størrelse, bokommune_2 (pst)						
0-2 000 innbyggere	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7
2 000-5 000 innbyggere	4,0	5,0	4,0	3,7	2,9	4,5
5 000-10 000 innbyggere	11,1	11,5	10,1	11,3	10,8	11,7
10 000-50 000 innbyg.	38,1	34,1	38,2	39,6	39,1	39,0
50 000-100 000 innbyg.	14,8	16,6	15,0	14,8	12,9	14,9
Mer enn 100 000 innbyg.	31,4	32,3	32,1	30,1	33,6	29,2
Sentralitet, bokommune_1 (pst)						
Minst sentrale	6,7	7,3	5,3	6,1	6,4	7,8
Mindre sentrale	7,3	5,9	5,8	8,2	7,5	8,5
Noe sentrale	18,6	17,0	19,0	18,0	19,9	18,7
Mest sentrale	67,5	69,8	69,9	67,7	66,2	65,0
Sentralitet, bokommune_2 (pst)						
Minst sentrale	5,8	6,1	4,6	5,3	5,5	6,9
Mindre sentrale	6,4	5,1	4,9	7,4	6,6	7,7
Noe sentrale	17,9	16,1	18,3	18,1	19,1	17,9
Mest sentrale	69,9	72,7	72,2	69,2	68,8	67,5
Andel med høgskole/universitet i ...						
... bokommune_1 (pst)	59,0	59,3	59,3	58,7	61,8	56,6
... bokommune_2 (pst)	61,1	61,3	61,4	60,4	63,5	59,1
Innvandrerandel i bokommune_1 (gj. snitt) ...						
Innvandrerandel i bokommune_2 (gj.snitt) ...	10,1	10,4	10,4	10,1	9,9	9,7
Innvandrerandel i bokommune_2 (gj.snitt) ...	10,4	10,8	10,7	10,4	10,2	10,1
Ledighet i bokommune_1 (gj.snitt)						
Ledighet i bokommune_1 (gj.snitt)	2,5	1,8	2,7	2,9	2,6	2,5
Ledighet i bokommune_2 (gj.snitt)						
Ledighet i bokommune_2 (gj.snitt)	2,7	2,7	2,9	2,7	2,5	2,7
Bokommune_1 ≠ programkommune (pst)						
Bokommune_1 ≠ programkommune (pst)	19,0	22,3	20,1	18,7	17,8	17,2
Bokommune_2 ≠ programkommune (pst)						
Bokommune_2 ≠ programkommune (pst)	23,6	28,6	24,8	22,7	20,8	22,2
Andel i arbeid/utdanning etter ett år (pst)						
Andel i arbeid/utdanning etter ett år (pst)	62,9	67,6	63,2	60,3	61,1	62,6
Andel i arbeid/utdanning etter to år (pst)						
Andel i arbeid/utdanning etter to år (pst)	63,5	65,6	62,0	63,4	62,7	63,7

Alder Introduksjonsordningen er i utgangspunktet forbeholdt innvandrere/flyktninger i alder 18-55 år. Kommunen har imidlertid anledning, om den ønsker, til å utvide adgangen til programmet slik at også personer eldre enn 55 år får delta. Personer som er 55 år ved oppstart av programmet, vil for øvrig nødvendigvis være noen år eldre ved første måletidspunkt. Alder ved første måling er i gjennomsnitt 34 år. Dette varierer lite mellom kohortene, men alderen er rimeligvis ett år høyere ved andre måletidspunkt.

Kjønn Menn er i beskjeden overvekt i hver kohort unntatt 2008-kohorten. Mannsovervekten er størst i 2007-kohorten (5 prosentpoeng).

Landbakgrunn De største enkeltlandene behandles som nevnt for seg hvis de er representert med flere enn 400 personer. Flest flyktninger har bakgrunn fra Somalia (over 2 100). Asia og Afrika er representert med fire enkeltland hver, i tillegg til hver sin samlekategori. De viktigste landene i samlekategorien for Asia, er Iran, Kina, Syria og Sri Lanka, mens de største landene i samlekategorien for Afrika er Burundi, Sudan og Liberia. Mellom- og Sør-Amerika er representert med få enheter, flest fra Colombia. Fra Europa er Russland skilt ut som eget land (med over 1 000 enheter), mens samlekategorien for Europa domineres av flyktninger fra Kosovo.

Variasjonen i landbakgrunn etter kohort er overveiende moderat. Men noen forskjeller kan noteres. De bærer bud om endringer i sosiale og politiske forhold i de enkelte landene (krig og brudd på menneskerettigheter som tvinger folk til å flykte). Eksempelvis er innslaget fra Myanmar bare halvparten så stort i 2011 som i 2008 og 2009, mens andelen flyktninger fra Palestina øker for hver kohort. I 2010- og 2011- kohorten er andelen palestinske flyktninger fem ganger så høy som i 2007- kohorten. Andelen flyktninger fra Eritrea øker også, spesielt i 2011- kohorten da den mer enn dobles fra året før (fra 9 til 21 prosent). Andelen fra Somalia, som samlet sett er den høyeste med 16 prosent, er for nedadgående etter kohort. Også Russlands andel av flyktningene i den enkelte kohort er på sterk

	retur. Andelen er fem ganger så høy i 2007- kohorten som i 2011-kohorten. Mange av flyktningene er fra kaukasiske opprørsrepublikker som Tsjetsjenia.
<i>Innvandringsgrunn</i>	Flyktninger med asylsøkerbakgrunn er det vanligste. I vårt materiale har nærmere to av tre fått opphold på dette grunnlag. Andelen med asylsøkerbakgrunn varierer ikke mellom kohortene på noen systematisk måte, selv om den er 10 prosentpoeng høyere i 2007- enn i 2009-kohorten. De to øvrige kategoriene, overføringsflyktninger og familieinnvandrere til flyktning, er innbyrdes noenlunde likt fordelt med 15-20 prosent hver.
<i>Sivilstatus</i>	Andelen gifte synker systematisk for hver ny avslutningskohort. Andelen er over 10 prosentpoeng lavere i 2011-kohorten enn i 2007-kohorten. Nedgangen i andelen gifte balanseres av en minst like stor økning i andelen ugifte. Dette henger for en del sammen med endringer i aldersfordelingen. Den yngste aldersgruppen, med 8 av 10 ugifte, vokser med 5 prosentpoeng fra tidligste til seneste kohort. Dette er knapt synlig i kohortenes gjennomsnittsalder (øverst i tabellen).
<i>Utdanningsnivå</i>	Uoppgitt-andelen er lavere i de to seneste kohortene enn i de tre første. Med nedgang i uoppgitt-andelen stiger andelen som er registrert med utdanning på grunnskolenivå. Den er over 50 prosent i de tre siste kohortene. Andelen med utdanning på videregående nivå er størst i 2007-kohorten, 20 prosent, mot det halve i de øvrige kohortene.
<i>Botid</i>	Tiden fra bosetting til første og andre måletidspunkt, ett og to år etter programavslutning, er henholdsvis 3,7 år og 4,8 år i gjennomsnitt. Dette er overveiende likt i alle kohortene.
<i>Organisering av introduksjonsordningen</i>	Blant innvandrerne i de fem kohortene er det litt under halvparten (om lag 45 prosent) som har hatt en introduksjonsordning organisert innen NAV. De øvrige har hatt en ordning administrert og tilrettelagt av flyktningkontor eller voksenopplæring. Denne fordelingen varierer lite mellom kohortene.
<i>Programkommunens bosettingserfaring</i>	Variabelen avdekker mulige forskjeller mellom programkommunene når det gjelder hvilken erfaring de har med å bosette og organisere introduksjonsprogram for flyktninger. Vi konstaterer en liten økning fra kohort til kohort i det gjennomsnittlige antallet flyktninger som kommunene bosetter i toårsperioden forut for programstart i den aktuelle avslutningskohorten. I gjennomsnitt øker antallet med vel 50 flyktninger fra første til siste kohort.
<i>Kurs eller tiltak i programmet</i>	Nesten alle i den enkelte kohort har deltatt i <i>opplæring i norsk og samfunns-kunnskap</i> . Ifølge introduksjonsloven skal ethvert introduksjonsprogram inneholde dette elementet. Vel halvparten i hver kohort har fått delta i såkalt <i>språkpraksis</i> , en ordning med uformell bruk av språket fortrinnsvis på en arbeidsplass. I underkant av én av ti benytter anledningen til å få hjelp med <i>godkjenning av utdanning</i> . <i>Grunnskoleopplæring</i> er registrert i økende omfang i 2009-2011-kohortene, men likevel aldri for flere enn én av fem. Undervisning i <i>fag i videregående skole</i> har bare blitt benyttet av 4 prosent i 2011-kohorten. Mens andelen i <i>arbeidspraksis</i> ikke varierer mye mellom kohortene (omfatter om lag én av fire), har andelen med regulært <i>arbeid</i> som del av programmet sunket med 10 prosentpoeng fra 2007- til 2011-kohorten. I 2011-kohorten er 16 prosent av deltakerne tilgodesett med denne aktiviteten. Deltakelse i andre tiltak eller kurs, <i>i regi av kommune/stat</i> eller uspesifiserte « <i>diverse andre tiltak</i> », er ganske likt fordelt i de fem kohortene.
<i>Kvartal for programslutt</i>	I hvilket kvartal deltakerne går ut av programmet, varierer lite på tvers av kohortene. Av en eller annen grunn går flest ut av programmet i tredje kvartal (vel en tredel) i hver enkelt kohort.
<i>Sluttårsak</i>	Å avslutte introduksjonsprogrammet er mest vanlig etter endt program. Om lag to av tre gjør det, og andelen nærmer seg 70 prosent i de to siste kohortene. Minst vanlig er det å avbryte programmet som følge av uteblivelse. Få avbryter også av

«andre årsaker». Dernest følger sykdom/permisjon og flytting som grunner til avbrudd i programmet. Sistnevnte grunner forekommer noe sjeldnere i de to seneste kohortene. En viss nedgang er det også i andelen som avbryter programmet fordi de har fått lønnet arbeid, mens andelen som avbryter programmet pga. utdanning, tenderer til å øke fra kohort til kohort.

<i>Bokommunens størrelse</i>	Det er lite variasjon mellom kohortene når det gjelder bokommunens størrelse. Flest programdeltakere (nærmere 40 prosent) er bosatt i kommuner med 10 000 til 50 000 innbyggere (som Tønsberg, Sandefjord, Porsgrunn, Hamar, Haugesund, Moss osv.) idet de måles ved første eller andre tidspunkt. Nesten like mange (rundt 30 prosent) er bosatt i en av landets fire største byer. Under 1 prosent bor i de minste kommunene (under 2000 innbyggere).
<i>Bokommunens sentralitet</i>	Tyngdepunktet for bosetting er entydig i de mest sentrale kommunene. Nærmere sju av ti bor i slike områder idet de måles. Andelen i mest sentrale strøk er størst på det siste måletidspunktet. Det indikerer at flere flytter mot mer sentrale strøk ettersom tiden går etter at programmet er avsluttet. Dette hindrer likevel ikke at andelen bosatt i sentrale strøk er noe lavere i de sene enn de tidlige kohortene (om lag 5 prosentpoeng).
<i>Høgskole/universitet i bokommunen</i>	Andelen som har en høgskole eller universitet i kommunen, er ganske likt i de enkelte kohortene. Gjennomgående har seks av ti programdeltakere i hver kohort det.
<i>Innvandrerandel i bokommunen</i>	I gjennomsnitt ligger andelen innvandrere i bokommunen på 10 prosent i alle kohortene, marginalt høyere på det seneste måletidspunktet som følge av flytting.
<i>Ledighet i bokommunen</i>	Ledigheten er for det meste stabil og ligger et sted mellom 2,5 og 3,0 prosent av arbeidsstyrken i alle kohorter på begge måletidspunkter unntatt for 2007-kohorten ved første måletidspunkt. Det er i 2008 da ledigheten er lavere: 1,8 prosent. På dette tidspunktet er arbeidsmarkedet fortsatt preget av høykonjunkturen forut for finanskrisen (jf. NAV 2014).
<i>Bokommunen forskjellig fra programkommunen</i>	Kjennemerket indikerer at flyktningen etter endt program har flyttet. I gjennomsnitt for alle kohortene er 19 prosent bosatt i en annen kommune enn programkommunen ved første måletidspunkt. Denne andelen (flytteandelen) synker 5 prosentpoeng fra 2007- til 2011-kohorten. Ved måletidspunkt nummer to er andelen som er bosatt i en ny kommune, i gjennomsnitt 5 prosentpoeng høyere enn året før, men flytteandelen tenderer til å være lavere i sene enn i tidlige kohorter.
<i>Andel i arbeid og/eller utdanning</i>	For kohortene samlet er andelen med måloppnåelse i november året etter endt program 62,9 prosent og året deretter 63,5 prosent i gjennomsnitt. Andelen varierer noe mellom kohortene. I alt er den 7,3 prosentpoeng høyere i 2007- enn i 2009-kohorten ved første måletidspunkt og 3,6 prosentpoeng høyere enn i 2008-kohorten ved andre måletidspunkt. I de tre seneste kohortene er andelen i arbeid og/eller utdanning noe høyere ved andre måletidspunkt enn ved første, hvilket trolig skyldes at botiden da er ett år lengre. For de to første kohortene overstyres botidseffekten antakelig av endringene i konjunktorene. Den (relativt sett) høye andelen for 2007-kohorten ved første måletidspunkt (67,6 prosent) har trolig sammenheng med at målingen er gjort på et maksimalt gunstig tidspunkt, i november 2008. Den generelle ledigheten i landet er da på det laveste. Dette «trumfer» det ekstra året i botid som samme kohort har fått når den måles på nytt i 2009. Suksessraten for 2007-kohorten i 2009 blir dermed lavere (65,6 prosent) enn i 2008. Noe liknende gjelder trolig 2008-kohorten. Målt i november 2009 har 2008-kohorten betydelig lavere andel i arbeid og/eller utdanning (63,2 prosent) enn 2007-kohorten ved første måletidspunkt, men verre enda er det å bli målt i november 2010, da ledigheten er høyere enn året før. Dette gjør at 2008-kohorten –

som 2007-kohorten – har lavere suksessandel ved andre måletidspunkt (62,0 prosent) enn ved første til tross for at botiden i mellomtiden har økt med ett år.¹⁶

Oppsummert Det er relativt liten variasjon å spore i fordelingen av variablene etter kohort. Størst forskjell mellom kohortene forekommer blant de *individorienterte* variablene, som landbakgrunn, sivilstatus og utdanningsnivå. Hvilke landgrupper som begir seg på flukt og dukker opp i Norge, varierer fra år til år etter hvor det er krig og menneskerettighetsbrudd i verden, eller i hvilke områder utviklingen peker i mer positiv retning. Når det gjelder sivilstatus, viser tabell 5.1. at andelen ugifte programdeltakere øker på bekostning av gifte, mens andelen som har uoppgitt utdanning, minsker til fordel for økende andel med grunnskole i bagasjen. Blant *programrelaterte* variabler opptrer grunnskole og fag i videregående skole som tiltak med økende oppslutning i de senere kohortene. Innslag i programmet av (lønnet) arbeid utgjør derimot en synkende andel fra kohort til kohort. De *kommunespesifikke* variablene er på sin side generelt stabile, med et unntak for den lokale ledighetsprosenten som varierer klart i takt med de økonomiske konjunktorene.

5.2. Fordeling etter kjønn

Tabell 5.2 viser hvordan variablene varierer univariat etter kjønn. Det differensieres også etter om målingene er gjort i november året etter eller to år etter endt program. For mange variabler er fordelingene ved de to tidspunktene like eller nesten helt like. Det skyldes at variabelen er den samme på begge måletidspunkter. Mindre forskjeller i fordelingen er likevel mulig på grunn av bortfall av enheter fra første til andre måletidspunkt. Andre variabler (som alder, botid og alle som gjelder bokommune) er ulike på de to tidspunktene. For bokommunevariablene skyldes det flytting idet variabelenes referansetidspunkt er det samme, unntatt for variabelen som angir lokal arbeidsledighet.

<i>Alder</i>	Andelen i aldersgruppen 18-24 år er noe større blant menn enn kvinner, mens det motsatte er tilfelle i de tre neste aldersgruppene, dvs. fra 25-40 år. Med litt yngre menn enn kvinner i populasjonen vil nok også andelen ugifte være høyere blant menn.
<i>Landbakgrunn</i>	Andelen av populasjonen som har bakgrunn fra Palestina, er 6 prosentpoeng høyere blant menn enn kvinner. Dette veies for en del opp av en høyere andel kvinner blant innvandrere fra Somalia og Russland.
<i>Innvandringsgrunn</i>	Kjønnsforskjellene er store i fordelingen av kjennemerket innvandringsgrunn. Tre av fire menn er flyktninger med asylsøkerbakgrunn mot vel halvparten av kvinnene. Til gjengjeld er tre av ti kvinner familieinnvandrere til flyktning mot knapt én av ti menn. Når det gjelder andelen overføringsflyktninger, er det ingen kjønnsforskjell.
<i>Sivilstatus</i>	Også fordelingen av sivilstatus viser store kjønnsforskjeller. Både i Norge og i andre deler av verden er giftermålsalderen lavere blant kvinner enn menn. Vi viste også at andelen i yngste aldersgruppe er større blant menn enn kvinner i våre data. Ikke uventet er derfor andelen ugifte alt i alt 20 prosentpoeng høyere blant menn enn kvinner. Dette motsvares av en andel gifte blant kvinner på 60 prosent mot hver annen blant menn. Gruppen av førgifte (skilte, separerte og enker/enkemenn) er likeledes 10 prosentpoeng høyere blant kvinnene.
<i>Utdanningsnivå</i>	Andelen med høyere utdanning er nesten dobbelt så stor blant menn som blant kvinner, 20 prosent mot 12 prosent, mens andelen uoppgitt blant menn er om lag halvparten av hva den er blant kvinner, henholdsvis 15 prosent og 29 prosent. Andelen med lavere og midlere utdanning (grunnskole og videregående) er også noe høyere blant menn.

¹⁶ Når en sammenlikner målinger gjort ett og to år etter endt program, må en dessuten være oppmerksom på at noen få innvandrere i mellomtiden emigrerer eller dør. I 2007- og 2008-kohorten gjelder det 21 personer i hver kohort.

Tabell 5.2. Univariat fordeling av variabler etter kjønn og måletidspunkt. Prosent

	Fordeling ett år etter			Fordeling to år etter		
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
N_1,_2	13 715	7 174	6 541	13 570	7 091	6 479
Alder_1,_2						
18-24	14,8	16,3	13,1	11,8	13,4	10,0
25-30	23,0	22,3	23,7	21,0	20,1	22,0
31-35	22,0	20,6	23,5	22,9	22,0	23,9
36-40	17,0	16,9	17,2	18,0	17,4	18,7
41-50	17,5	17,5	17,6	19,5	19,6	19,2
51-76	5,7	6,4	4,8	6,8	7,4	6,1
Kjønn						
Mann	52,3	100	0	52,3	100	0
Kvinne	47,7	0	100	47,7	0	100
Landbakgrunn						
Afghanistan	10,2	10,8	9,6	10,3	10,8	9,6
Irak	12,6	12,5	12,6	12,6	12,5	12,6
Myanmar	8,7	8,9	8,5	8,7	8,9	8,6
Palestina	6,1	8,8	3,2	6,0	8,6	3,1
Øvrige Asia og Tyrkia	11,2	11,0	11,5	11,2	10,9	11,5
Eritrea	9,5	10,3	8,6	9,5	10,4	8,6
Etiopia	4,1	3,9	4,4	4,2	4,0	4,4
DR Kongo	3,2	3,2	3,1	3,2	3,2	3,1
Somalia	15,9	14,6	17,3	15,9	14,6	17,2
Øvrige Afrika	7,2	6,4	8,1	7,2	6,5	8,1
Mellom- og Sør-Amerika	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Russland	7,6	6,2	9,0	7,5	6,2	8,9
Øvrige Europa	3,6	3,0	4,1	3,6	3,1	4,1
Innvandringsgrunn						
Overføringsflyktning	17,5	17,4	17,5	17,6	17,5	17,6
Flyktning med asylsøkerbakgrunn	64,0	74,1	52,8	64,0	74,2	52,9
Familieinnvandret til flyktning	18,6	8,4	29,7	18,4	8,3	29,5
Sivilstatus						
Gift	55,3	50,6	60,3	55,4	50,8	60,3
Separert	4,5	2,7	6,5	4,4	2,6	6,4
Skilt	3,7	2,2	5,2	3,7	2,2	5,2
Enke/-mann	2,5	0,8	4,4	2,5	0,7	4,5
Ugift	34,1	43,7	23,5	34,0	43,6	23,5
Utdanningsnivå						
Grunnskole	50,6	52,2	48,7	50,7	52,4	48,8
Videregående	11,3	12,1	10,4	11,3	12,2	10,4
Høyere	16,1	20,2	11,6	16,1	20,2	11,6
Uoppgitt	22,0	15,4	29,3	21,9	15,2	29,2
Kohort						
2007	18,8	19,8	17,8	18,9	19,8	17,9
2008	17,0	16,2	17,8	17,0	16,2	17,8
2009	17,6	16,9	18,4	17,6	16,9	18,5
2010	21,1	21,0	21,3	21,1	20,9	21,2
2011	25,4	26,2	24,7	25,4	26,1	24,6
Botid_1,_2						
1 år	0,7	0,8	0,5			
2-3 år	44,8	54,3	34,4	7,6	9,8	5,3
4-5 år	48,5	42,2	55,5	72,8	78,9	66,1
6 år	4,2	1,8	6,8	13,6	8,6	19,0
7 år +	1,8	0,9	2,7	6,0	2,7	9,6
Organisering av introduksjonsordningen						
Innen NAV	45,1	43,3	47,0	45,1	43,4	47,0
Utenfor NAV	54,9	56,7	53,0	54,9	56,6	53,0
Programkommunens bosettingserfaring						
0-60 personer	43,0	43,4	42,6	43,1	43,4	42,8
61-100 personer	16,3	16,9	15,7	16,4	17,0	15,7
101-300 personer	18,9	19,3	18,4	18,9	19,2	18,4
301-1000 personer	13,2	13,5	12,8	13,1	13,5	12,7
1001-1200 personer	8,6	6,9	10,5	8,6	6,9	10,4
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap						
Ja	97,0	96,5	97,6	97,0	96,5	97,6
Nei	3,0	3,5	2,4	3,0	3,5	2,4
Språkpraksis						
Ja	53,4	52,4	54,4	53,5	52,6	54,6
Nei	46,6	47,6	45,6	46,5	47,4	45,4
Godkjenning av utdanning						
Ja	8,0	8,9	7,1	8,1	8,9	7,2
Nei	92,0	91,1	92,9	91,9	91,1	92,8

	Fordeling ett år etter			Fordeling to år etter		
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
Grunnskoleopplæring						
Ja	8,9	9,7	8,1	8,9	9,7	8,1
Nei	91,1	90,3	91,9	91,1	90,3	91,9
Fag i videregående skole						
Ja	1,0	1,1	0,9	1,0	1,1	0,9
Nei	99,0	98,9	99,1	99,0	98,9	99,1
Yrkesprøving						
Ja	3,1	3,9	2,2	3,1	3,9	2,2
Nei	96,9	96,1	97,8	96,9	96,1	97,8
Arbeidspraksis						
Ja	26,3	27,6	24,8	26,4	27,7	24,9
Nei	73,7	72,4	75,2	73,6	72,3	75,1
Arbeid						
Ja	20,8	24,4	16,9	20,9	24,6	16,9
Nei	79,2	75,6	83,1	79,1	75,4	83,1
Kurs i regi av kommune/stat						
Ja	37,0	38,3	35,5	37,1	38,5	35,6
Nei	63,0	61,7	64,5	62,9	61,5	64,4
Diverse andre tiltak						
Ja	40,0	39,4	40,7	40,1	39,5	40,8
Nei	60,0	60,6	59,3	59,9	60,5	59,2
Kvartal for programslutt						
Første kvartal	24,2	20,2	28,5	24,2	20,3	28,5
Andre kvartal	21,3	22,6	19,9	21,4	22,7	20,0
Tredje kvartal	35,6	37,5	33,4	35,6	37,6	33,3
Fjerde kvartal	18,9	19,6	18,1	18,8	19,4	18,2
Sluttårsak						
Avbrutt pga. flytting	4,4	3,8	5,1	4,4	3,7	5,1
Avbrutt pga. uteblivelse	3,1	3,9	2,2	2,8	3,6	2,0
Avbrutt pga. sykdom/permisjon	4,2	2,0	6,5	4,2	2,0	6,5
Avbrutt pga. utdanning	9,2	10,1	8,2	9,2	10,0	8,2
Avbrutt pga. lønnet arbeid	12,0	17,3	6,2	12,1	17,5	6,3
Avbrutt pga. andre årsaker	0,6	0,7	0,5	0,6	0,7	0,5
Avsluttet pga. endt program	66,5	62,2	71,2	66,8	62,5	71,4
Størrelse, bokommune_1,_2						
0-2 000 innbyggere	0,8	0,7	0,8	0,6	0,6	0,6
2 000-5 000 innbyggere	4,8	4,8	4,8	4,0	4,0	4,0
5 000-10 000 innbyggere	12,3	13,0	11,5	11,1	11,8	10,4
10 000-50 000 innbyg.	38,6	39,0	38,1	38,1	38,3	37,8
50 000-100 000 innbyg.	13,9	13,3	14,5	14,8	14,2	15,5
Mer enn 100 000 innbyg.	29,7	29,1	30,2	31,4	31,1	31,7
Sentralitet, bokommune_1,_2						
Minst sentrale	6,7	7,3	6,0	5,8	6,5	5,0
Mindre sentrale	7,3	7,9	6,6	6,4	7,0	5,9
Noe sentrale	18,6	19,1	18,0	17,9	18,5	17,3
Mest sentrale	67,5	65,6	69,5	69,9	68,1	71,8
Høgskole/universitet i bokommune_1,_2						
Ja	59,0	59,4	58,7	61,1	61,4	60,6
Nei	41,0	40,6	41,3	38,9	38,6	39,4
Innvandrерandel i bokommune_1,_2						
1-5%	17,9	19,5	16,1	16,2	17,6	14,7
6-7%	18,7	19,2	18,2	17,6	18,0	17,1
8-9%	18,2	18,1	18,4	18,4	18,3	18,4
10-11%	19,9	19,8	20,0	20,3	20,5	20,2
12-16%	11,1	10,5	11,8	11,8	11,0	12,7
21 %	14,2	12,9	15,5	15,7	14,6	16,9
Ledighet i bokommune_1,_2						
0,0%-1,4%	7,3	7,3	7,4	2,2	2,2	2,3
1,5%-2,4%	43,4	45,8	40,9	37,7	39,1	36,1
2,5%-3,4%	39,6	38,3	41,0	47,4	46,9	48,0
3,5%-5,6%	9,6	8,7	10,7	12,7	11,8	13,6
Bokommune_1,_2 ≠ programkommune						
Ja	19,0	19,8	18,3	23,6	24,5	22,8
Nei	81,0	80,2	81,7	76,4	75,5	77,2
I arbeid og/eller utdanning_1,_2						
Ja	62,9	70,4	54,7	63,5	70,3	56,0
Nei	37,1	29,6	45,3	36,5	29,7	44,0

<i>Kohort</i>	Fordelingen av enhetene mellom de fem kohortene er ikke særlig forskjellig for kvinner og menn. For begge kjønn er 2011-kohorten størst. Blant menn er 2008- og 2009-kohortene de minste, mens 2007- og 2008-kohortene er minst blant kvinner. Forskjellene er små og neppe av betydning.
<i>Botid</i>	Botiden er noe kortere blant menn enn kvinner. Blant menn har over halvparten en botid på 2-3 år, mens over 50 prosent av kvinnene har en botid på 4-5 år. Dette refererer til første måletidspunkt, altså ett år etter endt program. Målt i november to år etter programopphør har begge kjønn en klar majoritet med 4-5 års botid. Det omfatter nesten åtte av ti menn og to av tre kvinner. Kvinnene har også en større andel med botid minst 6 år (nærmere tre av ti) enn menn (vel én av ti) ved andre måletidspunkt.
<i>Organisering av introduksjonsordningen</i>	Kvinner har i noe større grad enn menn opplevd at introduksjonsordningen de har deltatt i, har vært organisert innen NAV. Den lille forskjellen mellom kjønnene i så måte er neppe av betydning.
<i>Programkommunens bosettingserfaring</i>	Programkommunens tidligere erfaring med å bosette flyktninger og å organisere introduksjonsprogram for dem varierer ubetydelig etter kjønn. Blant begge kjønn har over 40 prosent deltatt i program i en kommune med erfaring fra å bosette 0-60 flyktninger i de to siste årene før de selv begynte på programmet.
<i>Kurs eller tiltak i programmet</i>	<i>Opplæring i norsk og samfunnskunnskap</i> er en ordning som nesten alle programdeltakerne har fått med seg enten de er menn eller kvinner. Det er heller ingen vesentlig kjønnsforskjell å notere i tilgangen til <i>språkpraksis</i> . Når det gjelder bruk av utdanningsrelaterte tilbud (<i>godkjenning av utdanning, grunnskoleopplæring og fag i videregående skole</i>), har menn samlet sett marginalt større deltakelse enn kvinner. Dette er også tilfelle for arbeidsrelaterte tiltak (<i>yrkesprøving, arbeidspraksis og arbeid</i>), men her er kjønnsforskjellen større. 24 prosent menn har hatt <i>arbeid</i> i introduksjonsprogrammet, mot 17 prosent kvinner. For øvrige kurs eller tiltak er det lite å melde med hensyn til kjønnsforskjeller.
<i>Kvartal for programslutt</i>	Andelen som avslutter introduksjonsprogrammet i første framfor tredje kvartal, er noe større blant kvinner enn menn. Det må bety at flere av kvinnene får et halvt år lengre tid på seg før de måles med hensyn til måloppnåelse i programmet.
<i>Sluttårsak</i>	En noe større andel kvinner enn menn oppgis å ha avbrutt introduksjonsprogrammet på grunn av flytting, mens andelen som skal ha avbrutt programmet pga. uteblivelse, er noe større blant menn. Større forskjell etter kjønn er registrert for avbrudd pga. sykdom eller permisjon. 7 prosent av kvinnene oppgir dette, mens tilsvarende andel blant menn er 2 prosent. Det er også en større andel blant menn enn kvinner som skal ha avbrutt programmet fordi de har begynt på utdanning eller kommet i lønnet arbeid. Størst er her forskjellen etter kjønn for lønnet arbeid (11 prosentpoeng). Vel sju av ti kvinner fullfører programmet, mot vel seks av ti menn.
<i>Bokommunens størrelse</i>	Det er ikke noen vesentlig forskjell mellom menn og kvinner når det gjelder størrelsen på bokommunen ved første og andre måletidspunkt. Andelen bosatte er imidlertid marginalt større i de største kommunene (50 000 innbyggere eller mer) ved andre enn ved første måletidspunkt.
<i>Bokommunens sentralitet</i>	Det kan skimtes en liten overvekt av kvinner i de mest sentrale bokommunene både ett og to år etter programopphør.
<i>Høgskole/universitet i bokommunen</i>	Det er ingen kjønnsforskjell å bemerke når det gjelder andelen som bor i en kommune med høgskole eller universitet, verken ett eller to år etter endt introduksjonsprogram.
<i>Innvandrerandel i bokommunen</i>	Kvinnene i våre data er svakt mer orientert mot bokommuner med høy innvandrerandel enn menn, men bare marginalt.

<i>Ledighet i bokommunen</i>	Ledigheten er svakt høyere i bokommuner der kvinnene er bosatt. Ved første måletidspunkt er 52 prosent av kvinnene bosatt i en kommune med 2,5 prosent ledighet eller mer. Tilsvarende andel er 47 prosent blant menn. Ved andre måletidspunkt er forskjellen mellom kjønnene med hensyn til ledighet noe mindre.
<i>Bokommunen forskjellig fra programkommunen</i>	Andelen som må ha flyttet til en ny kommune innen første måletidspunkt, er ganske lik for menn og kvinner. Det gjelder også for flytting innen andre måletidspunkt.
<i>Andel i arbeid og/eller utdanning</i>	Måloppnåelsen ett eller to år etter endt program, er markant forskjellig for menn og kvinner. I november ett år etter er andelen i arbeid og/eller utdanning 70 prosent blant menn mot 55 prosent blant kvinner. Tilsvarende suksessandel for november to år etter programslutt er henholdsvis 70 og 56 prosent.
<i>Oppsummert</i>	Flere av de <i>individorienterte</i> variablene varierer mye etter kjønn. Det gjelder framfor alt andelen som har fått opphold som flyktning med asylsøkerbakgrunn versus andelen som har familieinnvandret. Andelen familieinnvandrete er minst tre ganger så høy blant kvinner som blant menn. Status som ugift er likeledes 20 prosentpoeng høyere blant menn enn kvinner. Menn har også en større andel utdannet på høgskole-/universitetsnivå enn kvinner. Andelen med uoppgitt utdanning er tilsvarende nesten dobbelt så høy blant kvinner som blant menn. Med hensyn til <i>programrelaterte</i> variabler er andelen som har deltatt i arbeidsrettede sysler i introduksjonsprogrammet (yrkesprøving, arbeidspraksis og arbeid), høyere blant menn enn kvinner. Andelen som avbrøt programmet på grunn av arbeid eller utdanning, er likeledes større blant menn, mens kvinner oftere avbryter programmet på grunn av sykdom/permisjon eller fullfører hele programmet.

6. Bivariat analyse av andel i arbeid og/eller utdanning etter bakgrunnsvariabler

I dette kapitlet ser vi nærmere på hvordan andel i arbeid/utdanning varierer etter de enkelte bakgrunnsfaktorene som vi har presentert i forrige kapittel. Bakgrunnsfaktorene faller som nevnt i tre kategorier: slike som beskriver (a) *innvandrerne selv*, (b) sider ved *introduksjonsprogrammet*, og (c) *kommunene* der innvandrerne bor på måletidspunktet. I vårt tilfelle skjer målingene på to forskjellige tidspunkter uavhengig av hverandre: i november året etter endt introduksjonsprogram og i november to år etter endt program. Indikatoren for måloppnåelse angir hvorvidt innvandrerer er eller ikke er i inntektsgivende arbeid og/eller utdanning på måletidspunktet.

Forrige kapittel viste hvordan de tilgjengelige variablene fordeler seg univariat (enveis) etter (avslutnings-) kohort, det vil si året da deltakerne gikk ut av introduksjonsprogrammet, og etter kjønn når kohortene holdes samlet. Dette kapitlet viser hvordan andelen i arbeid og/eller utdanning varierer bivariat (toveis) etter de enkelte bakgrunnsfaktorene/forklaringsvariablene. Tabell 6.1 viser dette for kjønnene samlet og hver for seg og med referanse til begge måletidspunkter. Kommentarene retter seg i første omgang bare mot målingene ved første måletidspunkt. I kapittel 8 kommenteres eventuelle forskjeller mellom resultatene avhengig av måletidspunkt.

Tabell 6.1. Bivariat sammenheng mellom forklaringsfaktorer og andel i arbeid og/eller utdanning (måloppnåelse) ett og to år etter endt introduksjonsprogram og etter kjønn. Prosent

	Andel i arbeid/utdanning ett år etter			Andel i arbeid/utdanning to år etter		
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
N_1,_2	13 715	7 174	6 541	13 570	7 091	6 479
I arbeid og/eller utdanning_1,_2						
Ja	62,9	70,4	54,7	63,5	70,3	56,0
Alder_1,_2						
18-24	74,5	79,8	67,2	77,1	82,5	69,3
25-30	67,1	77,3	56,6	66,8	76,5	57,1
31-35	64,9	75,1	55,1	66,4	76,0	56,8
36-40	62,5	70,1	54,3	64,7	70,8	58,6
41-50	55,5	60,7	49,9	57,3	61,4	52,8
51-76	32,3	34,4	29,3	33,9	36,9	30,0
Kjønn						
Mann	70,4	70,4		70,3	70,3	
Kvinne	54,7		54,7	56,0		56,0
Landbakgrunn						
Afghanistan	65,9	81,7	46,1	66,4	78,9	51,0
Irak	54,3	63,7	44,1	54,3	65,5	42,1
Myanmar	69,6	70,4	68,8	72,9	73,3	72,4
Palestina	50,1	55,6	33,3	51,2	56,0	36,8
Øvrige Asia og Tyrkia	66,4	71,0	61,6	66,4	69,8	62,9
Eritrea	77,3	82,7	70,2	79,8	84,6	73,4
Etiopia	79,2	86,2	72,4	77,8	86,2	69,5
DR Kongo	73,3	77,5	68,6	75,2	78,3	71,6
Somalia	48,2	61,8	35,7	47,9	60,6	36,0
Øvrige Afrika	71,9	77,2	67,3	72,8	78,2	68,1
Mellom- og Sør-Amerika	69,2	:	:	65,4	:	:
Russland	58,6	62,1	56,0	57,4	56,3	58,2
Øvrige Europa	69,4	72,9	66,5	68,6	73,3	64,8
Innvandringsgrunn						
Overføringsflyktning	66,2	68,9	63,2	68,4	71,2	65,3
Flyktning med asylsøkerbakgrunn	65,1	70,9	56,2	64,5	69,7	56,6
Familieinnvandret til flyktning	52,3	68,8	47,2	55,2	73,4	49,6
Sivilstatus						
Gift	59,3	65,8	53,3	60,2	65,4	55,3
Separert	46,4	59,1	41,0	50,0	51,4	43,4
Skilt	52,0	66,3	45,3	50,8	67,7	42,9
Enke/-mann	46,7	63,0	43,3	45,8	64,2	47,4
Ugift	73,4	76,7	66,5	73,6	77,4	65,9
Utdanningsnivå						
Grunnskole	66,1	71,5	59,8	67,2	71,9	61,6
Videregående	71,1	74,1	67,3	70,1	72,3	67,2
Høyere	65,9	69,0	59,8	66,5	69,0	61,8
Uoppgitt	49,3	65,5	39,9	49,4	64,8	40,6
Kohort						
2007	67,6	75,3	58,1	65,6	71,5	58,3
2008	63,2	69,2	57,3	62,0	67,0	56,9
2009	60,3	66,7	53,9	63,4	70,2	56,7
2010	61,1	68,8	52,8	62,7	69,2	55,6
2011	62,6	71,1	52,7	63,7	72,3	53,6
Botid_1,_2						
1 år	55,6	70,9	31,4			
2-3 år	67,7	73,4	58,0	67,0	72,4	56,1
4-5 år	60,4	67,3	54,6	65,9	71,3	58,8
6 år	47,7	57,8	44,8	54,4	62,3	50,4
7 år +	50,4	62,7	45,8	50,8	59,1	48,2
Organisering av introduksjonsordningen						
Innen NAV	62,0	70,5	53,5	62,3	69,7	54,9
Utenfor NAV	63,7	70,4	55,8	64,4	70,7	57,1
Programkommunens bosettingserfaring						
0-60 personer	63,6	71,2	55,1	63,9	70,5	56,6
61-100 personer	63,3	72,6	52,4	61,8	69,3	53,0
101-300 personer	65,6	70,8	59,6	65,9	71,4	59,6
301-1000 personer	58,2	64,0	51,6	61,7	67,3	55,2
1001-1200 personer	60,4	71,8	52,2	61,8	73,8	53,1
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap						
Ja	62,6	70,1	54,5	63,2	69,9	56,0
Nei	72,9	79,0	63,3	72,6	81,0	59,5
Språkpraksis						
Ja	64,2	71,0	57,1	64,7	70,6	58,5
Nei	61,4	69,8	51,8	62,0	69,9	53,0

	Andel i arbeid/utdanning ett år etter			Andel i arbeid/utdanning to år etter		
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
Godkjenning av utdanning						
Ja	75,0	77,0	72,2	77,1	79,4	73,9
Nei	61,9	69,8	53,4	62,3	69,4	54,7
Grunnskoleopplæring						
Ja	74,0	80,1	66,2	76,9	82,9	69,0
Nei	61,8	69,4	53,7	62,2	68,9	54,9
Fag i videregående skole						
Ja	87,9	92,4	82,3	85,6	91,0	78,7
Nei	62,7	70,2	54,5	63,3	70,1	55,8
Yrkesprøving						
Ja	65,2	63,3	68,8	67,5	67,3	67,9
Nei	62,9	70,7	54,4	63,4	70,4	55,8
Arbeidspraksis						
Ja	68,1	72,3	62,9	68,2	71,5	64,2
Nei	61,1	69,7	52,0	61,8	69,8	53,3
Arbeid						
Ja	78,2	79,9	75,5	76,7	77,7	75,0
Nei	58,9	67,3	50,5	60,0	67,9	52,2
Kurs i regi av kommune/stat						
Ja	66,6	72,0	60,2	67,4	72,4	61,4
Nei	60,8	69,4	51,7	61,2	69,0	53,1
Diverse andre tiltak						
Ja	63,7	71,8	55,2	64,7	71,4	57,6
Nei	62,4	69,5	54,4	62,7	69,6	55,0
Kvartal for programslutt						
Første kvartal	55,3	68,0	45,4	56,5	68,0	47,6
Andre kvartal	64,5	70,6	56,9	64,4	70,3	57,0
Tredje kvartal	68,9	74,2	62,4	69,2	73,6	63,7
Fjerde kvartal	59,7	65,4	52,8	60,6	66,2	54,1
Sluttårsak						
Avbrutt pga. flytting	47,5	63,7	34,2	52,5	65,6	41,9
Avbrutt pga. uteblivelse	40,0	46,8	26,9	42,3	51,6	24,4
Avbrutt pga. sykdom/permisjon	21,8	27,9	19,7	24,5	32,6	21,7
Avbrutt pga. utdanning	86,9	89,6	83,4	84,8	87,2	81,5
Avbrutt pga. lønnet arbeid	84,2	83,1	87,5	80,0	79,2	82,3
Avbrutt pga. andre årsaker	32,5	44,9	14,7	37,8	46,9	24,2
Avsluttet pga. endt program	60,7	67,3	54,4	61,8	67,9	56,1
Størrelse, bokommune_1,_2						
0-2 000 innbyggere	63,1	64,2	62,0	65,9	65,9	65,8
2 000-5 000 innbyggere	66,1	72,5	59,0	66,5	71,3	61,3
5 000-10 000 innbyggere	66,9	72,9	59,5	67,8	72,7	61,8
10 000-50 000 innbyg.	63,5	70,8	55,3	63,6	69,8	56,7
50 000-100 000 innbyg.	59,4	66,6	52,3	59,8	67,7	51,8
Mer enn 100 000 innbyg.	61,4	70,3	52,5	63,2	71,1	54,6
Sentralitet, bokommune_1,_2						
Minst sentrale	67,9	74,9	58,5	67,8	72,9	60,6
Mindre sentrale	65,5	70,8	58,5	67,8	73,0	61,2
Noe sentrale	64,4	70,8	56,8	64,8	70,0	58,7
Mest sentrale	61,8	69,7	53,5	62,4	69,8	54,7
Høgskole/universitet i bokommune_1,_2						
Ja	63,3	71,6	54,1	63,3	71,0	54,8
Nei	62,4	68,6	55,6	63,7	69,1	57,9
Innvandrерandel i bokommune_1,_2						
1-5%	66,4	73,0	57,5	67,2	72,3	60,5
6-7%	65,2	72,0	57,2	64,5	69,6	58,7
8-9%	61,2	66,8	55,2	63,4	68,8	57,6
10-11%	59,3	66,1	52,0	60,0	67,3	52,0
12-16%	64,7	72,7	56,8	66,6	74,7	59,0
21 %	61,5	73,9	50,2	60,6	71,6	50,3
Ledighet i bokommune_1,_2						
0,0%-1,4%	73,6	79,4	67,2	72,3	81,9	62,2
1,5%-2,4%	64,9	71,3	57,1	66,7	71,2	61,3
2,5%-3,4%	61,4	69,7	53,0	62,8	70,5	54,7
3,5%-5,6%	52,1	61,4	43,9	54,8	64,3	45,8
Bokommune_1,_2 ≠ programkommune						
Ja	61,3	74,7	45,3	61,3	71,7	49,1
Nei	63,3	69,4	56,8	64,2	69,8	58,1

I gjennomsnitt for hele populasjonen, uavhengig av kjønn og kohort, er andelen i arbeid og/eller utdanning ved første måletidspunkt 62,9 prosent. Andelen består av 41 prosent bare i arbeid, 10 prosent i arbeid og utdanning (kombinert) og 12 prosent bare i utdanning. Splittet etter kjønn er andelen i arbeid/utdanning 70,4 prosent blant menn og 54,7 prosent blant kvinner.¹⁷ Det gir en prosentdifferanse på 15,7 prosent etter kjønn, en ganske betydelig forskjell. Nedenfor kommenteres hvordan andelen i arbeid og/eller utdanning varierer etter ulike verdier på de andre uavhengige variablene.

Alder Måloppnåelsen synker systematisk med økende alder fra 75 prosent i yngste aldersgruppe (18-24 år) til 32 prosent blant de eldste (51-76 år). Det er i aldersgruppen 31-40 år at andelen i arbeid og/eller utdanning er nærmest gjennomsnittet for hele populasjonen (det vil si 63 prosent). I yngste aldersgruppe bidrar utdanning alene (ikke sammen med sysselsetting) med 30 prosentpoeng til måloppnåelsen på 75 prosent. I hele populasjonen, uavhengig av alder, er bidraget fra utdanning 12 prosentpoeng til andelen i arbeid og/eller utdanning på 63 prosent, med andre ord langt mindre.¹⁸

Landbakgrunn Ulike kategorier av landbakgrunn skårer ulikt i henhold til måloppnåelse. *Afghanske* flyktninger har en andel i arbeid og/eller utdanning litt over gjennomsnittet for alle innvandrere, men forskjellen er betydelig mellom afghanske menn og kvinner, hele 36 prosentpoeng. Mens afghanske menn skårer 10 prosentpoeng over gjennomsnittet for menn, skårer afghanske kvinner 10 prosentpoeng under gjennomsnittet for kvinner. Til sammen opphever de to skårene hverandre nesten. *Irak, Palestina, Somalia* og i noen grad også *Russland* skårer klart under gjennomsnittlig måloppnåelse ved første måletidspunkt. Blant innvandrere fra Russland er andelen blant kvinner nær gjennomsnittet for kvinner, mens russiske menns andel er lavere enn gjennomsnittet for menn. I de øvrige landene som skårer under gjennomsnittet, er det både kvinner og menn som trekker suksessandelen ned. Flyktninger med bakgrunn fra *Myanmar, Eritrea, Etiopia, Den demokratiske republikken Kongo, 'Øvrige Afrika' og 'Øvrige Europa'* skårer på sin side høyere enn gjennomsnittet. I samlegruppen 'Øvrige Europa' (Øst-Europa utenfor EU, unntatt Russland), er det primært kvinnene som trekker andelen i arbeid og/eller utdanning opp. Deres måloppnåelse ligger 12 prosentpoeng over gjennomsnittlig andel blant kvinner. I de andre nasjonalitetene som skårer over gjennomsnittet, bidrar både menn og kvinner til det gunstige resultatet.

Innvandringsgrunn Overføringsflyktninger og flyktninger med asylsøkerbakgrunn har en måloppnåelse omtrent på gjennomsnittet eller svakt over. Blant overføringsflyktningene er det særlig kvinnene som bidrar til å løfte nivået, mens menn ligger noe under. Måloppnåelsen er på den annen side vel 10 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet for dem som familieinnvandret til flyktning. Særlig kvinner, men også menn, i denne kategorien har andeler under gjennomsnittet for sitt kjønn. Som vist i tabell 5.2, er kvinner i klart flertall blant familieinnvandrete programdeltakere.

Sivilstatus Gifte skårer litt lavere på indikatoren for måloppnåelse enn gjennomsnittet for alle programdeltakere. Det er særlig gifte menn som trekker gjennomsnittet for gifte ned. Betydelig svakere resultater enn for gifte kan imidlertid noteres for tidligere gifte. Både separerte, skilte og enker/enkemenn har markant lavere andel i i arbeid og/eller utdanning enn gjennomsnittet, både blant menn og kvinner. Ugifte er dermed den eneste sivilstandskategorien som har bedre måloppnåelse enn gjennomsnittet. Ugifte kvinner har en andel 12 prosentpoeng over gjennomsnittet blant kvinner, mens ugifte menn ligger 6 prosentpoeng over sitt gjennomsnitt. De ugifte er som nevnt i gjennomsnitt yngre enn personer i de øvrige sivilstands-

¹⁷ Andelen i arbeid – kombinert eller ikke kombinert med utdanning – er 59 prosent blant menn og 42 prosent blant kvinner. Tilsvarende andeler to år etter endt program er henholdsvis 62 og 45 prosent.

¹⁸ Andelene som oppgis her, gjelder utdanning som ikke opptrer i kombinasjon med inntektsgivende arbeid.

kategoriene, og dette forklarer noe av deres høye skår på indikatoren for måloppnåelse. En større del av deres andel i arbeid/utdanning skriver seg for øvrig fra deltakelse i utdanning framfor inntektsgivende arbeid enn hva som er tilfelle i andre sivilstatusgrupper.

<i>Utdanningsnivå</i>	Innvandrere med utdanning på grunnskolenivå, videregående nivå eller høyere nivå har alle noe høyere måloppnåelse enn gjennomsnittet. Det er særlig kvinnene som bidrar til dette resultatet. Høyest andel har innvandrere med videregående utdanning. Personer uten oppgitt utdanning har på sin side en andel sysselsatte og/eller utdanningsaktive 14 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet. Både menn og kvinner bidrar til dette lave nivået - kvinner mer enn menn.
<i>Kohort</i>	Forskjellen mellom kohortenes andel i arbeid og/eller utdanning er ikke overveldende stor, men det er likevel 2007-kohorten som skiller seg fordelaktig ut sammenliknet med de øvrige. Både menn og kvinner i denne kohorten har en noe høyere måloppnåelse enn respektive kjønn i gjennomsnitt. Noe av forklaringen på dette kan som nevnt være at kohorten ble observert første gang på et maksimalt gunstig tidspunkt (november 2008) med hensyn til økonomiske konjunkturer. Blant kvinnene synker andelen i arbeid og/eller utdanning ganske jevnt (monotont) etter kohort.
<i>Botid</i>	En botid på bare ett år etter bosetting er ugunstig for måloppnåelsen, spesielt blant kvinner. Hvordan så kort botid i det hele tatt er mulig, er vanskelig å forstå. Vedkommende må nødvendigvis ha avbrutt introduksjonsprogrammet lenge før det er fullført. Tabell 5.2. viste at andelen programdeltakere som kommer i denne situasjonen, er forsvinnende liten og dermed uten interesse her. En botid på to til tre år ved første måletidspunkt framstår derimot som det optimale. Både menn og kvinner med botid i denne størrelsesorden har en andel i arbeid og/eller utdanning på 3 prosentpoeng over gjennomsnittet. Også 4-5 år etter bosetting er andelen i inntektsgivende arbeid og/eller utdanning rundt gjennomsnittet, lavest blant menn. Lengre botid enn dette trekker andelen vesentlig ned for begge kjønn. En botid på seks år eller mer ved første måletidspunkt er det få som skilte med, spesielt blant menn. De er antakelig negativt selekterte. Problemer av ulike slag har bidratt til at de har brukt lang tid på å fullføre programmet.
<i>Organisering av introduksjonsordningen</i>	Andelen i arbeid og/eller utdanning blir omtrent den samme enten introduksjonsordningen er organisert innen eller utenfor NAV. Utfallet blir uansett på gjennomsnittsnivå.
<i>Programkommunens bosettingserfaring</i>	Heller ikke denne programspesifikke variabelen synes å ha noen særlig betydning for arbeidsmarkedsintegreringen. Som vi så i tabell 5.2, er det en klar overvekt av flyktninger (fire av ti) som har gjennomført introduksjonsprogrammet i en kommune med relativt begrenset erfaring fra tidligere bosetting av flyktninger i årene forut for programstart. Hvorvidt programdeltakeren har tilhørt denne gruppen eller ikke, er imidlertid av marginal betydning for integreringen i arbeid og/eller utdanning etter endt program. I den grad kommunens erfaring fra tidligere bosetting av flyktninger (og implementering av introduksjonsprogram) spiller noen rolle, synes det å være mer fordelaktig å unngå kommuner med stort mottak av flyktninger (300 eller flere i løpet av to år).
<i>Kurs eller tiltak i programmet</i>	Hele 97 prosent av programdeltakerne har deltatt i det obligatoriske innslaget i introduksjonsprogrammet, <i>opplæring i norsk og samfunnskunnskap</i> . Det overraskende er at de 3 prosent som <i>ikke</i> har deltatt, ender med en andel i arbeid og/eller utdanning på 10 prosentpoeng over gjennomsnittet. Både menn og kvinner later til å profitere på å ha unngått dette tiltaket. Vi kommer tilbake senere med mulige forklaringer på dette paradokset.

Ellers er deltakelse i forskjellige ordninger eller kurstilbud gjennomgående gagnlig eller irrelevant for måloppnåelsen. *Språkpraksis* framstår som et virkningsløst tiltak

blant menn, og bare svakt gunstig blant kvinner. *Godkjenning av utdanning* som innslag i introduksjonsprogrammet bidrar positivt til utdannings- eller arbeidsmarkedsintegreningen både for kvinner og menn. Det samme gjør *grunnskoleopplæring*. Å ta fag i *videregående skole* slår også svært gunstig ut, men foreløpig er det bare en liten andel i 2011-kohorten som har fått dette registrert. Å få vist sin realkompetanse gjennom *yrkesprøving* synes å ha en gunstig virkning blant kvinner. Sammenliknet med kvinner som ikke benytter denne ordningen, er andelen i arbeid og/eller utdanning 14 prosentpoeng høyere blant dem som gjør det. Blant menn er andelen i arbeid/utdanning høyere blant dem som *ikke* benytter yrkesprøving. Å delta i *arbeidspraksis* på en arbeidsplass er imidlertid udelte gunstig både for menn og kvinner. Best resultater oppnår imidlertid innvandrere som får mulighet til å utføre regulært *arbeid* som innslag i programmet. De som deltar i denne aktiviteten, har en måloppnåelse året etter programoppfør henholdsvis 10 og 20 prosentpoeng over gjennomsnittet blant menn og kvinner. Når det gjelder de uspesifiserte tiltakene '*kurs i regi av kommune/stat*' og '*diverse andre tiltak*', observerer vi en andel i arbeid/utdanning på 5 prosentpoeng over gjennomsnittet blant kvinner som har deltatt i førstnevnte tiltak.

<i>Kvartal for programslutt</i>	Det later til å være lite gunstig, spesielt blant kvinner, å avbryte eller avslutte introduksjonsprogrammet i første kvartal. Blant dem som gjør det, er det en større andel som avbryter programmet på grunn av flytting eller sykdom/permisjon enn i øvrige kvartal (ikke vist i tabellen). Suksessandelen er størst blant de mange som avbryter/avslutter programmet i tredje kvartal. Både menn og kvinner som gjør det, har en suksessandel høyere enn gjennomsnittet for sitt kjønn. Andelen som avbryter programmet for å ta utdanning, er klart størst i tredje kvartal da skoleåret starter etter sommerferien (ikke vist).
<i>Sluttårsak</i>	Lavest andel i arbeid og/eller utdanning har programdeltakere som avbryter programmet på grunn av flytting, uteblivelse eller sykdom/permisjon. Spesielt lav er skåren for menn og kvinner som avbryter på grunn av sykdom/permisjon. Deres andel i arbeid/utdanning ved første måletidspunkt er 40 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet for kjønnene samlet. Avbrudd pga. flytting eller sykdom/permisjon er som tidligere vist (tabell 5.2) vanligere blant kvinner enn menn. Å avslutte programmet pga. utdanning eller lønnet arbeid åpner derimot for god integrering i arbeid/utdanning senere. De som forlater introduksjonsprogrammet av slike grunner, har en andel i arbeid og/eller utdanning ved første måletidspunkt vel 20 prosentpoeng over gjennomsnittet. Som nevnt tidligere, er det menn mer enn kvinner som avslutter programmet av slike grunner. Den store gruppen som fullfører programmet, oppnår på sin side en måloppnåelse omtrent på gjennomsnittet. Avbrudd fra programmet 'av andre årsaker' gir dårlig uttelling, men svært få ender i denne kategorien.
<i>Bokommunens størrelse og sentralitet</i>	Variabelen <i>kommunestørrelse</i> ser ikke ut til å ha noen sterk sammenheng med andelen i arbeid og/eller utdanning. I den grad det forekommer noen sammenheng, synes det å være kommuner med innbyggertall mellom 2 000 og 10 000 som har de beste resultatene (i form av en måloppnåelse på noe over gjennomsnittet). Heller ikke bokommunens <i>sentralitet</i> synes å ha noen sterk sammenheng med suksessandel, men den svake tendensen som kan ses i data, er likevel at mindre sentrale kommuner oppnår en høyere andel i arbeid og/eller utdanning enn mer sentrale kommuner.
<i>Høgskole/universitet i bokommunen</i>	Hvorvidt det er høgskole eller universitet i bokommunen, synes å være ganske irrelevant for andelen i arbeid og/eller utdanning.
<i>Innvandrerandel i bokommunen</i>	Innvandrerandelen i bokommunen har ikke noen entydig sammenheng med måloppnåelsen. En lav innvandrerandel i kommunen går sammen med en svakt forhøyet andel i arbeid og/eller utdanning, mens innvandrerandeler rundt 10 prosent antyder en andel i arbeid/utdanning svakt lavere enn gjennomsnittet. En

innvandrерandel på 12 prosent eller over gir en måloppnåelse som avviker lite fra gjennomsnittet.

Ledighet i bokommunen Annerledes er det med indikatoren for arbeidsledighet i bokommunen. Ettersom ledigheten varierer, varierer også måloppnåelsen. Sammenhengen synes både sterk og entydig. En ledighet under 1,5 prosent av arbeidsstyrken går sammen med en andel i arbeid og/eller utdanning på 11 prosentpoeng over gjennomsnittet. Andelen i arbeid og/eller utdanning er forhøyet både for menn og kvinner. En ledighetsprosent mellom 1,5 og 2,4 gir en måloppnåelse svakt over gjennomsnittet for begge kjønn, mens videre vekst i ledigheten bidrar til å senke måloppnåelsen til under gjennomsnittet. En ledighetsprosent over 3,4 senker andelen i arbeid og/eller utdanning med gjennomsnittlig 11 prosentpoeng, igjen blant begge kjønn.

Bokommunen er forskjellig fra programkommunen Når menn og kvinner ses under ett, virker det uvesentlig om bokommunen er den samme som programkommunen eller ikke, det vil si om personen har flyttet i tiden mellom programopphør og første (eller andre) måletidspunkt. Betraktes derimot menn og kvinner hver for seg, viser det seg at andelen i arbeid og/eller utdanning etter flytting er 4 prosentpoeng over gjennomsnittet for menn, mens tilsvarende andel blant kvinner er 10 prosentpoeng under gjennomsnittet. Til sammen tenderer endringene ved flytting til å kansellere hverandre. En nærliggende hypotese er at menn flytter til kommuner med bedre arbeidsmarked eller utdanningstilbud, mens kvinner oftere flytter etter mannen, dersom hun er gift. Kvinnes muligheter på arbeidsmarkedet blir således mindre vektlagt.

Oppsummert Den multivariate analysen vil ha som hovedformål å presentere sammenhengen mellom vår indikator for måloppnåelse og de ulike bakgrunnsfaktorene. Vi kan likevel kort peke på noen foreløpige tendenser som framgår av den bivariate analysen. Markante forskjeller i måloppnåelse viser seg på bakgrunn av de individorienterte variablene. Alder, kjønn, landbakgrunn, innvandringsgrunn og sivilstatus avdekker forskjeller i suksessandel når den enkelte variabel får variere separat. Å være ung, mann, ugift og ikke familieinnvandret synes å være fordelaktig for måloppnåelsen, mens det kan være en ulempe å ha bakgrunn fra land som Irak, Palestina og Somalia. Å tilhøre 2007-kohorten, som ble evaluert på et gunstig tidspunkt i november 2008, er dessuten et pluss. Å ha gjennomgått utdanningsorienterte eller arbeidsorienterte program i introduksjonsordningen er også assosiert med økt måloppnåelse. Derimot spiller det ingen rolle om det er NAV eller andre i kommunen som organiserer introduksjonsprogrammet. Å avbryte programmet på grunn av flytting, uteblivelse eller sykdom/permisjon går sammen med reduserte utsikter til jobb/videre utdanning. Egenskaper ved kommunen en blir boende i etter endt introduksjonsprogram, synes å være av mindre betydning, bortsett fra arbeidsledigheten i kommunen. Den lokale ledigheten varierer formodentlig vel så mye nasjonalt etter vekslende konjunkturer som regionalt/lokalt.

7. Måloppnåelse ett år etter endt program – multivariat analyse

I dette kapitlet benyttes logistisk regresjon i analysen av hvilke faktorer som styrker programdeltakernes muligheter til å komme i arbeid og/eller utdanning (for korthets skyld kalt «måloppnåelse») ett år etter avsluttet introduksjonsprogram. I neste kapittel undersøkes samme fenomen, men med måletidspunkt to år etter avsluttet program. Poenget med multivariat analyse framfor bivariat (toveis) tabellanalyse er at det unike fra den enkelte bakgrunnsvariabel søkes avdekket. Vi unngår for eksempel å hevde at ugifte oppnår bedre måloppnåelse enn gifte fordi mannsandelen er større blant ugifte enn blant gifte. Vi kan likeledes holde betydningen av konjunkturforskjeller på måletidspunktet konstant når vi undersøker sammenhengen mellom kohorttilhørighet og graden av måloppnåelse. Er det fordi noen kohorter har hatt spesielt gunstige rammebetingelser på

måletidspunktet at de gjør det bedre enn andre? Ved hjelp av multivariate metoder er det mulig å avsløre om sammenhenger som framstår mellom to variabler, er reelle eller bare skyldes samspill med andre faktorer som også varierer.

En mulig fallgrube er imidlertid at alle statistiske «effekter» som påvises i multivariate modeller, tolkes som kausale sammenhenger, altså som resultat av årsaks-/virkningsforhold. Slik trenger det ikke være. Hvis for eksempel deltakere på bestemte tiltak eller kurs i introduksjonsprogrammet har lavere odds for å komme i arbeid og/eller utdanning enn dem som ikke deltok på kurset, skyldes det neppe at kursdeltakelsen gjorde dem mindre egnet for arbeid og/eller utdanning. Snarere skyldes det at de i utgangspunktet hadde svakere forutsetninger for dette enn de øvrige. Kursdeltakelsen har således først og fremst vært en markør for deres svakere utgangspunkt og behov for spesiell oppfølging. Likevel vil vi nok i noen grad fortsette å si at «effekten» av det bestemte kurset, har vært negativ for måloppnåelsen. I slike situasjoner viser analysen primært at det er en sammenheng mellom to fenomener uten at det nødvendigvis er en årsakssammenheng. At videregående utdanning styrker oddsen for arbeid og/eller mer utdanning, kan derimot – uten særlige forbehold – oppfattes som et årsaks-/virkningsforhold. En analysemetode som logistisk regresjon avdekker ikke uten videre om påviste effekter skyldes seleksjon eller kausalitet. Her må analysen suppleres med generell atferdsteori for å unngå forhastede slutninger.

Gjennomgangen av resultater fra analysene tar utgangspunkt i tabell 7.1 og 7.2 i dette kapitlet og tabell 8.1 i kapittel 8. Tabell 7.1 refererer til første måletidspunkt (i november året etter programslutt), mens tabell 8.1 gir resultater som refererer til andre måletidspunkt (i november to år etter programslutt). Tabell 7.2 inneholder resultater fra begge tidspunkter.

Tabellene viser resultater fra logistisk regresjon for effekten av kategoriske forklaringsvariabler på oddsen for måloppnåelse henholdsvis ett og to år etter programslutt. Tabell 7.1 og 8.1 gjengir oddsforhold basert på parameterestimater fra fire regresjonsmodeller som atskiller seg etter hvilke forklaringsvariabler de har med. Alle modellene inneholder de individspesifikke variablene. Modell 2 føyer i tillegg til de programspesifikke variablene. Modell 3 fjerner de programspesifikke variablene og legger i stedet inn de kommunespesifikke variablene. Modell 4 inneholder alle tre sett av forklaringsvariabler. Poenget med å vise resultater fra flere modeller – side om side i tabellen – er å vise hvordan estimatene varierer etter hvilke sett av forklaringsvariabler som inngår. En annen grunn er å kunne avgjøre hvilke sett av forklaringsvariabler som veier tyngst når det gjelder utfallet på den avhengige variabelen. Er det programvariablene eller bokommunevariablene som betyr mest for måloppnåelsen?

Tabell 7.2 viser resultater fra den mest fullstendige modellen (modell 4) når data er splittet etter kjønn ved estimeringen. Tabellen gjengir resultater fra separate regresjoner for menn og kvinner og med referanse til begge måletidspunkter. Når resultatene fra tabell 7.1 og 8.1 gjennomgås, gjør vi fortløpende «avstikkere» til tabell 7.2 for å se hva dataene forteller når de splittes etter kjønn. Estimaterne som vises i tabellen, er oddsen for suksess når referansekategorien på den kategoriske forklaringsvariabelen har verdien 1. Således viser tabellene hvor mange ganger større eller mindre «sjansen» (oddsen) for at et fenomen skal inntreffe, er ved en bestemt verdi på forklaringsvariabelen relativt til referansekategorien. Oddsene kan også omtales som antall prosent større eller mindre enn referansekategorien.

Tabell 7.1. Parameterestimer fra logistisk regresjon for faktorer som påvirker flyktningers deltakelse i arbeid og/eller utdanning året etter endt introduksjonsprogram. Odds og standardfeil til logodds (SE)

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn	
	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE
Alder_1								
18-24	7,61***	0,11	6,31***	0,11	7,90***	0,12	6,49***	0,12
25-30	5,45***	0,09	5,15***	0,10	5,70***	0,10	5,29***	0,10
31-35	4,97***	0,09	4,55***	0,10	5,17***	0,09	4,66***	0,09
36-40	4,08***	0,09	3,70***	0,10	4,19***	0,10	3,80***	0,10
41-50	2,98***	0,09	2,70***	0,09	3,02***	0,09	2,76***	0,10
51-76	1		1		1		1	
Kjønn								
Mann	1,79***	0,04	1,57***	0,05	1,78***	0,04	1,56***	0,04
Kvinne	1		1		1		1	
Landbakgrunn								
Afghanistan	0,77*	0,12	0,76*	0,13	0,79	0,12	0,80	0,13
Irak	0,50***	0,12	0,54***	0,12	0,53***	0,12	0,56***	0,13
Myanmar	1,18	0,14	1,12	0,14	1,16	0,14	1,12	0,14
Palestina	0,32***	0,13	0,35***	0,14	0,34***	0,14	0,36***	0,14
Øvrige Asia og Tyrkia	0,91	0,12	0,94	0,13	0,93	0,12	0,95	0,12
Eritrea	1,44**	0,13	1,43**	0,13	1,39*	0,13	1,40*	0,14
Etiopia	1,69***	0,15	1,74***	0,16	1,72***	0,15	1,75***	0,16
DR Kongo	1,14	0,16	1,16	0,17	1,24	0,17	1,22	0,18
Somalia	0,40***	0,12	0,45***	0,12	0,40***	0,12	0,45***	0,12
Øvrige Afrika	1,00	0,13	1,03	0,14	1,04	0,13	1,05	0,14
Mellom- og Sør-Amerika	0,92	0,46	0,86	0,48	0,98	0,53	0,85	0,57
Russland	0,57***	0,12	0,61***	0,13	0,55***	0,13	0,61***	0,13
Øvrige Europa	1		1		1		1	
Innvandringsgrunn								
Overføringsflyktning	0,84*	0,08	0,81*	0,08	0,81*	0,09	0,80*	0,09
Flyktning med asylsøkerbakgrunn ...	1,18**	0,06	1,12	0,06	1,19**	0,05	1,12*	0,06
Familiegjenforent	1		1		1		1	
Sivilstatus								
Gift	0,92	0,05	0,94	0,05	0,91	0,06	0,95	0,06
Separert	0,56***	0,10	0,62***	0,10	0,56***	0,09	0,62***	0,10
Skilt	0,75**	0,11	0,80*	0,11	0,76**	0,11	0,80	0,11
Enke/-mann	0,78*	0,13	0,82	0,13	0,77*	0,13	0,82	0,13
Ugift	1		1		1		1	
Utdanningsnivå								
Grunnskole	1		1		1		1	
Videregående	1,32***	0,07	1,29***	0,07	1,33***	0,07	1,29**	0,08
Høyere	1,22***	0,06	1,15*	0,06	1,21***	0,06	1,14*	0,06
Uoppgitt	0,64***	0,05	0,72***	0,05	0,62***	0,05	0,71***	0,05
Kohort								
2007	1,54***	0,06	1,52***	0,07	1,31**	0,09	1,33***	0,09
2008	1,26***	0,06	1,21**	0,07	1,30***	0,07	1,23**	0,08
2009	1,10	0,06	1,09	0,06	1,19*	0,07	1,18*	0,08
2010	1,08	0,06	1,07	0,06	1,11	0,06	1,09	0,07
2011	1		1		1		1	
Botid_1								
1 år	0,75	0,17	0,86	0,31	0,73	0,24	0,84	0,25
2-3 år	1,31	0,06	1,24	0,15	1,29	0,13	1,22	0,14
4-5 år	1,17	0,06	1,07	0,15	1,15	0,13	1,05	0,13
6 år	0,93	0,09	0,84	0,17	0,91	0,15	0,83	0,15
7 år +	1		1		1		1	
Organisering av introduksjonsordningen								
Innen NAV			1,02	0,04			1,10	0,05
Utenfor NAV			1				1	
Programkommunens bosettingserfaring								
0-60 personer			0,97	0,08			1,21	0,15
61-100 personer			0,98	0,09			1,29	0,16
101-300 personer			1,18	0,09			1,58**	0,17
301-1000 personer			0,81*	0,10			1,11	0,19
1001-1200 personer			1				1	
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap								
Ja			0,78	0,13			0,76*	0,12
Nei			1				1	

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn	
	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE
Språkpraksis								
Ja			1,07	0,04			1,05	0,04
Nei			1				1	
Godkjenning av utdanning								
Ja			1,29**	0,08			1,31***	0,08
Nei			1				1	
Grunnskoleopplæring								
Ja			1,19*	0,08			1,20*	0,09
Nei			1				1	
Fag i videregående skole								
Ja			2,35**	0,27			2,33**	0,28
Nei			1				1	
Yrkesprøving								
Ja			0,87	0,12			0,87	0,12
Nei			1				1	
Arbeidspraksis								
Ja			1,12*	0,05			1,11	0,06
Nei			1				1	
Arbeid								
Ja			1,90***	0,06			1,86***	0,06
Nei			1				1	
Kurs i regi av kommune/stat								
Ja			1,10*	0,04			1,10	0,05
Nei			1				1	
Diverse andre tiltak								
Ja			0,95	0,04			0,96	0,06
Nei			1				1	
Kvartal for programslutt								
Første kvartal			1,11	0,06			1,12	0,06
Andre kvartal			1,21**	0,06			1,21**	0,07
Tredje kvartal			1,27***	0,06			1,29***	0,06
Fjerde kvartal			1				1	
Sluttårsak								
Avbrutt pga. flytting			0,53***	0,09			0,58***	0,11
Avbrutt pga. uteblivelse			0,36***	0,11			0,36***	0,11
Avbrutt pga. sykdom/permisjon			0,23***	0,11			0,23***	0,11
Avbrutt pga. utdanning			2,55***	0,10			2,53***	0,11
Avbrutt pga. lønnet arbeid			2,47***	0,08			2,49***	0,08
Avbrutt pga. andre årsaker			0,35***	0,25			0,34***	0,25
Avsluttet pga. endt program			1				1	
Størrelse, bokommune_1								
0-2 000 innbyggere					1,39	0,23	1,13	0,24
2 000-5 000 innbyggere					1,51**	0,14	1,41*	0,16
5 000-10 000 innbyggere					1,53***	0,12	1,57**	0,14
10 000-50 000 innbyg.					1,32**	0,09	1,24	0,12
50 000-100 000 innbyg.					1,23**	0,08	1,15	0,10
Mer enn 100 000 innbyg.					1		1	
Sentralitet, bokommune_1								
Minst sentrale					1,16	0,12	1,01	0,12
Mindre sentrale					1,01	0,09	0,96	0,10
Noe sentrale					1,06	0,07	0,93	0,08
Mest sentrale					0		0	
Høgskole/universitet i bokommune_1?								
Ja					1,22***	0,06	1,19**	0,06
Nei					1		1	

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn	
	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE
Innvandrerandel i bokommune_1								
1-5%					1		1	
6-7%					0,97	0,08	0,94	0,08
8-9%					0,91	0,08	0,91	0,08
10-11%					0,93	0,09	1,02	0,09
12-16%					1,13	0,11	1,00	0,12
21 %					1,30*	0,11	1,44*	0,15
Ledighet i bokommune_1								
0,0%-1,4%					2,14***	0,12	2,09***	0,13
1,5%-2,4%					1,43***	0,08	1,46***	0,09
2,5%-3,4%					1,26**	0,08	1,34***	0,08
3,5%-5,6%					1		1	
Bokommune_1 ≠ programkommune								
Ja					0,79***	0,05	0,86*	0,07
Nei					1		1	
Intercept	-1,16***	0,20	-1,11***	0,27	-1,78***	0,26	-1,96***	0,33
-2 log likelihood	16 159,1		15 043,1		16 025,8		14 962,1	
Cox & Snell R ²	0,13		0,20		0,14		0,20	
Nagelkerke R ²	0,18		0,27		0,19		0,28	
N	13 707		13 707		13 707		13 707	

7.1. Individvariablene

Av de individspesifikke forklaringsvariablene som inngår i første modell, er **alder** en av de mest avgjørende for sjansene for måloppnåelse ett år etter programopphør. Som også tabell 6.1 viste, er andelen i arbeid og/eller utdanning størst blant de yngste og deretter monotont synkende med økende alder. De yngste har ifølge tabell 7.1 om lag sju ganger så høy odds for å være i arbeid og/eller utdanning som flyktningene over 50 år. Introduksjonsordningen er som nevnt tidligere, heller ikke innsiktet på personer over 55 år. Nærstudier av data (ikke vist her) viser for øvrig at andelen av de yngste som utelukkende er i utdanning når de måles, er over tre ganger så høy som i noen av de andre aldersgruppene. Det er som forventet etter som utdanning tradisjonelt hører hjemme i ungdomsårene.

Sammenliknes modellene, ser vi at avstanden mellom yngste og øvrige aldersgrupper er mindre i modell 2 og 4, som begge inkluderer programvariablene, enn i modell 1 og 3. Programvariablene er tettere assosiert med individvariablene enn kommunevariablene, blant annet ettersom introduksjonsprogrammet etter intensjonen skal utformes ihenhold til den enkeltes forutsetninger. Slik kan det nedfelle seg systematiske forskjeller i programprofilene som korresponderer med egenskaper ved individene. Vi finner også at noen av tiltakene i introduksjonsprogrammet virker ulikt etter kjønn. Kontroll for programvariablene kan følgelig endre effekten av en individvariabel som alder.

Splittet på kjønn har både menn og kvinner monotont synkende parameterestimer med økende alder (tabell 7.2). Kvinner har systematisk lavere estimer enn menn i samme aldersgruppe. Estimatene er alle signifikant forskjellige fra estimatet for de eldste på høyeste signifikansnivå ($p < 0,001$).

Tabell 7.2. Parameterestimer fra logistisk regresjon for faktorer som påvirker flyktingers deltakelse i arbeid og/eller utdanning ett år og to år etter endt introduksjonsprogram. Menn og kvinner. Odds og standardfeil til logodds (SE)

	Ett år etter				To år etter			
	Menn		Kvinner		Menn		Kvinner	
	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE
Alder_1_2								
18-24	7,47***	0,17	5,24***	0,17	8,43***	0,15	5,74***	0,18
25-30	6,66***	0,14	3,89***	0,14	6,37***	0,12	4,16***	0,13
31-35	5,73***	0,13	3,47***	0,14	5,78***	0,11	3,80***	0,14
36-40	4,42***	0,13	2,90***	0,14	4,32***	0,10	3,80***	0,13
41-50	2,95***	0,13	2,30***	0,14	2,90***	0,12	2,64***	0,14
51-76	1		1		1		1	
Landbakgrunn								
Afghanistan	1,33	0,20	0,53***	0,17	0,99	0,19	0,67*	0,16
Irak	0,62**	0,18	0,54***	0,17	0,59**	0,19	0,51***	0,15
Myanmar	1,06	0,22	1,16	0,20	1,02	0,23	1,47	0,20
Palestina	0,43***	0,20	0,29***	0,24	0,39***	0,19	0,37***	0,21
Øvrige Asia og Tyrkia	1,04	0,18	0,91	0,17	0,82	0,19	1,04	0,18
Eritrea	1,66*	0,21	1,31	0,17	1,70**	0,20	1,80***	0,18
Etiopia	2,16**	0,28	1,64*	0,20	1,85*	0,29	1,53*	0,21
DR Kongo	1,42	0,27	1,08	0,24	1,15	0,24	1,27	0,23
Somalia	0,59***	0,18	0,38***	0,16	0,48***	0,19	0,43***	0,16
Øvrige Afrika	1,09	0,21	1,00	0,18	1,03	0,20	1,13	0,18
Mellom- og Sør-Amerika	0,57	0,53	1,44	0,83	0,40	0,53	1,49	0,79
Russland	0,55**	0,19	0,68*	0,17	0,41***	0,19	0,82	0,17
Øvrige Europa	1		1		1		1	
Innvandringsgrunn								
Overføringsflyktning	0,73*	0,15	0,84	0,12	0,67**	0,13	0,77*	0,12
Flyktning med asylsøkerbakgrunn	1,10	0,11	0,98	0,08	0,85	0,11	0,89	0,08
Familiegjenforent	1		1		1		1	
Sivilstatus								
Gift	1,04	0,08	0,91	0,09	1,03	0,07	1,01	0,09
Separert	0,89	0,18	0,52***	0,14	0,59**	0,18	0,58***	0,14
Skilt	1,08	0,20	0,70*	0,14	1,20	0,18	0,63**	0,15
Enke/-mann	1,10	0,31	0,66**	0,15	1,16	0,32	0,89	0,17
Ugift	1		1		1		1	
Utdanningsnivå								
Grunnskole	1		1		1		1	
Videregående	1,25*	0,10	1,35*	0,12	1,16	0,08	1,23	0,11
Høyere	1,15	0,08	1,17	0,10	1,16	0,08	1,21	0,11
Uoppgitt	0,77**	0,08	0,68***	0,07	0,74***	0,08	0,63***	0,07
Kohort								
2007	1,42**	0,11	1,27*	0,11	1,23*	0,10	1,61***	0,09
2008	1,06	0,11	1,44***	0,09	0,97	0,11	1,49***	0,10
2009	1,08	0,10	1,34**	0,10	1,16	0,10	1,39***	0,10
2010	1,05	0,09	1,15	0,09	0,95	0,09	1,23*	0,09
2011	1		1		1		1	
Botid_1_2								
1 år	0,88	0,37	0,55	0,44				
2-3 år	1,02	0,23	1,14	0,18	1,18	0,19	1,02	0,16
4-5 år	0,74	0,23	1,16	0,17	1,20	0,16	1,15	0,10
6 år	0,54*	0,29	0,95	0,18	0,93	0,19	1,00	0,11
7 år +	1		1		1		1	
Organisering av introduksjonsordningen								
Innen NAV	1,11	0,08	1,07	0,07	1,00	0,07	1,11	0,07
Utenfor NAV	1		1		1		1	
Programkommunens bosettingserfaring								
0-60 personer	1,10	0,27	1,19	0,21	0,73**	0,11	1,05	0,19
61-100 personer	1,29	0,25	1,17	0,21	0,67**	0,13	0,99	0,20
101-300 personer	1,34	0,27	1,65*	0,21	0,81	0,14	1,32	0,17
301-1000 personer	0,88	0,29	1,31	0,23	0,68*	0,17	1,19	0,24
1001-1200 personer	1		1		1		1	
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap								
Ja	0,77	0,15	0,83	0,18	0,66*	0,20	1,08	0,17
Nei	1		1		1		1	
Språkpraksis								
Ja	1,04	0,06	1,06	0,06	1,08	0,06	1,07	0,07
Nei	1		1		1		1	

	Ett år etter				To år etter			
	Menn		Kvinner		Menn		Kvinner	
	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE
Godkjenning av utdanning								
Ja	1,23	0,12	1,42**	0,12	1,56***	0,11	1,49**	0,12
Nei	1		1		1		1	
Grunnskoleopplæring								
Ja	1,14	0,12	1,25	0,12	1,33*	0,11	1,38*	0,14
Nei	1		1		1		1	
Fag i videregående skole								
Ja	2,71	0,56	2,07*	0,34	1,92	0,44	1,69	0,35
Nei	1		1		1		1	
Yrkesprøving								
Ja	0,73*	0,16	1,48	0,21	0,91	0,14	1,23	0,20
Nei	1		1		1		1	
Arbeidspraksis								
Ja	1,05	0,08	1,14	0,08	1,01	0,06	1,17*	0,07
Nei	1		1		1		1	
Arbeid								
Ja	1,58***	0,07	2,17***	0,09	1,42***	0,07	2,01***	0,09
Nei	1		1		1		1	
Kurs i regi av kommune/stat								
Ja	1,08	0,07	1,12	0,08	1,16*	0,07	1,14	0,08
Nei	1		1		1		1	
Diverse andre tiltak								
Ja	1,02	0,08	0,91	0,07	0,92	0,07	0,99	0,07
Nei	1		1		1		1	
Kvartal for programslutt								
Første kvartal	1,33**	0,10	1,01	0,08	1,18	0,09	1,08	0,09
Andre kvartal	1,34**	0,09	1,12	0,09	1,19*	0,09	1,08	0,09
Tredje kvartal	1,30**	0,08	1,28**	0,08	1,23*	0,08	1,30**	0,08
Fjerde kvartal	1		1		1		1	
Sluttårsak								
Avbrutt pga. flytting	0,57***	0,15	0,62**	0,16	0,82	0,22	0,79	0,16
Avbrutt pga. uteblivelse	0,32***	0,14	0,32***	0,22	0,44***	0,11	0,29***	0,20
Avbrutt pga. sykdom/permisjon	0,20***	0,17	0,27***	0,15	0,28***	0,19	0,30***	0,15
Avbrutt pga. utdanning	2,41**	0,15	2,59**	0,14	1,74**	0,14	2,13**	0,16
Avbrutt pga. lønnet arbeid	1,97***	0,09	4,55***	0,15	1,64***	0,10	2,79***	0,18
Avbrutt pga. andre årsaker	0,38**	0,33	0,21**	0,47	0,40***	0,27	0,44*	0,35
Avsluttet pga. endt program	1		1		1		1	
Størrelse, bokommune_1,_2								
0-2 000 innbyggere	1,00	0,25	1,34	0,37	0,92	0,25	1,00	0,41
2 000-5 000 innbyggere	1,58	0,24	1,26	0,20	1,19	0,22	0,88	0,21
5 000-10 000 innbyggere	1,59*	0,20	1,54*	0,18	1,27	0,18	1,10	0,19
10 000-50 000 innbyg.	1,19	0,17	1,34*	0,14	1,05	0,15	0,97	0,14
50 000-100 000 innbyg.	1,30	0,13	1,24	0,12	1,01	0,13	0,96	0,14
Mer enn 100 000 innbyg.	1		1		1		1	
Sentralitet, bokommune_1,_2								
Minst sentrale	1,05	0,17	0,99	0,17	1,13	0,16	1,16	0,17
Mindre sentrale	0,85	0,14	1,09	0,15	1,22	0,12	1,25	0,15
Noe sentrale	0,89	0,11	0,95	0,10	1,08	0,11	1,03	0,10
Mest sentrale	1		1		1		1	
Høgskole/universitet i bokommune_1,_2?								
Ja	1,33**	0,09	1,07	0,08	1,04	0,09	0,87	0,09
Nei	1		1		1		1	
Innvandrерandel i bokommune_1								
1-5%	1		1		1		1	
6-7%	0,92	0,11	0,99	0,11	0,88	0,10	0,95	0,10
8-9%	0,79	0,12	1,08	0,11	0,94	0,12	1,05	0,11
10-11%	0,92	0,14	1,14	0,12	1,05	0,14	0,99	0,13
12-16%	0,89	0,18	1,20	0,14	1,26	0,18	1,19	0,16
21 %	1,14	0,22	1,77**	0,20	1,00	0,21	1,14	0,22
Ledighet i bokommune_1,_2								
0,0%-1,4%	1,93***	0,19	2,23***	0,16	2,00**	0,27	1,32	0,21
1,5%-2,4%	1,37*	0,14	1,53***	0,11	1,28*	0,12	1,55***	0,11
2,5%-3,4%	1,38*	0,13	1,30**	0,10	1,23	0,12	1,34**	0,09
3,5%-5,6%	1		1		1		1	

	Ett år etter				To år etter			
	Menn		Kvinner		Menn		Kvinner	
	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE
Bokommune_1_2 #								
programkommune								
Ja	1,06	0,09	0,70***	0,10	0,97	0,09	0,80*	0,09
Nei	1		1		1		1	
Intercept	-1,42**	0,50	-1,78***	0,39	-0,33	0,42	-1,72***	0,39
-2 log likelihood	7 376,5		7 367,9		7 470,9		7 389,0	
Cox & Snell R ²	0,17		0,22		0,15		0,21	
Nagelkerke R ²	0,24		0,30		0,21		0,28	
N	7 170		6 537		7 087		6 476	

Kjønn er også en sentral bakgrunnsvariabel med betydelig evne til å forklare forskjeller mellom flyktingenes måloppnåelse. Tabell 7.1 viser at menn har 79 prosent høyere odds enn kvinner for å være i arbeid og/eller utdanning året etter endt introduksjonsprogram. Ved kontroll for ulikheter i utformingen og gjennomføringen av programmene, i tillegg til ulike egenskaper ved individene, synker menns oddsforhold vis-à-vis kvinner til 1,57, det vil si 57 prosent høyere. Igjen er det aspekter ved programporteføljen som kanalisere deler av kjønnsforskjellen gjennom programvariablene.

Uansett hvor mange forklaringsvariabler som inngår i modellene, reflekterer **landbakgrunn** øyensynlig egenskaper og forutsetninger som ikke formidles av andre faktorer. Det ser vi også i denne undersøkelsen. Forskjellen mellom de enkelte landgruppene sysselsettings- og utdanningssjanser framstår som betydelige. Noe kan ha sammenheng med ulikheter i språkferdighet og familieforpliktelser (barnetall), faktorer som ikke er med i denne undersøkelsen. Formodentlig rommer landbakgrunn også forskjeller i grunnleggende oppfatninger om arbeidsdeling mellom kjønnene, plikter overfor samfunnet, kodekser for rett livsførsel osv. De enkelte nasjonalitetene kan også ha ulike arbeidserfaringer fra hjemlandet og forskjeller i utdanning som ikke fanges opp av vår utdanningsvariabel. Dette er alle forhold som kan påvirke orienteringen mot arbeid og/eller utdanning. På samme måte har også potensielle arbeidsgivere forestillinger om de enkelte landgruppene og hvor lett de lar seg tilpasse til det norske samfunnet. Dette kan påvirke deres tilbøyelighet til å ansette personer fra de ulike landene.

I tabellen som viser effekten av landbakgrunn på oddsen for måloppnåelse, er kategorien 'Øvrige Europa' (dvs. Øst-Europa utenfor EU, unntatt Russland) satt som referansegruppe. Ifølge tabell 6.1 er 69 prosent av denne landgruppen i arbeid og/eller utdanning, mot et gjennomsnitt for alle på 63 prosent. Referansegruppen har således i utgangspunktet en relativt høy andel i arbeid/utdanning. Estimaten for effekten av landbakgrunn som vises i tabell 7.1, samsvarer nært med den bivariate sammenhengen mellom landbakgrunn og måloppnåelse i tabell 6.1. Landgrupper som har høyere andel i arbeid og/eller utdanning enn 69 prosent i tabell 6.1, har stort sett oddsverdier større enn 1 i tabell 7.1, mens landgrupper med lavere andeler i arbeid og/eller utdanning enn 69 prosent har oddsverdier under 1. Landgrupper med andeler i nærheten av 69 prosent, har gjennomgående ikke-signifikante effekter i regresjonsmodellen.

Det betyr at flyktninger fra Palestina og Somalia har de laveste odds for deltakelse i arbeid og/eller utdanning. Palestinere har en odds for arbeid eller utdanning på bare 32 prosent av referansegruppens, eller 68 prosent lavere. På de neste plassene følger flyktninger fra Somalia, Irak, Russland og Afghanistan. Afghanistans estimat er signifikant lavere enn 1 bare i modell 1 og 2; ytterligere kontrollvariabler gjør effekten ikke lenger signifikant forskjellig. Etiopia og Eritrea er på den annen side landgruppene med oddsverdier signifikant større enn 1. Myanmar, DR Kongo, 'Øvrige Afrika', 'Øvrige Asia og Tyrkia' og 'Mellom- og Sør-Amerika' har alle odds for arbeid/utdanning som ikke atskiller seg signifikant fra 'Øvrige Europa'.

Irak, Palestina, Somalia og Russland har alle signifikant lavere odds for arbeid og/eller utdanning enn 'Øvrige Europa' blant begge kjønn (jf. tabell 7.2). Kvinnene står for de laveste oddsverdiene i alle tre landgrupper unntatt Russland. I den russiske gruppen er det russiske menn – ikke kvinner – som har laveste odds for måloppnåelse jamført med referansegruppen. Tilsvarende har både menn og kvinner fra Etiopia og Eritrea høyere odds for arbeid og/eller utdanning enn referansegruppen, selv om koeffisienten ikke er statistisk signifikant for eritreiske kvinner. Også blant disse er det menn som har de høyeste oddsverdiene. Afghanistan representerer et unntak idet utfallet for kvinner og menn er forskjellig. Mens afghanske kvinner har signifikant lavere oddsestimater for deltakelse i arbeid og/eller utdanning enn 'Øvrige Europa', har menn høyere, men ikke signifikant høyere estimater på 0,05-prosentsnivå enn referansegruppen. Tabell 6.1 viser da også at afghanske flyktninger er den av landgruppene med størst kjønnsforskjell i måloppnåelsen ett år etter endt introduksjonsprogram.

Utdanningsnivå er en individvariabel som også har stor betydning for måloppnåelsen. Mest avgjørende er det å unngå å tilhøre gruppen med uoppgitt utdanning. Hva som reelt skjuler seg i denne kategorien, vites ikke, men etter effekten å dømme er det lite eller ingen formell utdanning. Andelen som hører hjemme her, er som nevnt i kapittel 5, dobbelt så høy blant kvinner som blant menn. I tabell 7.1 settes grunnskole, den største utdanningskategorien, som referanse. Da framstår utdanning på videregående nivå som gunstigst når det gjelder å styrke sjansen for arbeid og/eller videre utdanning. Også utdanning på høyere nivå gir økte muligheter for måloppnåelse. Begge effektene er statistisk signifikante i alle modellene, selv om signifikansnivået for effekten av høyere utdanning avtar noe i modellene som inneholder programvariabler. At sjansen for måloppnåelse svekkes ved uoppgitt utdanning er imidlertid statistisk signifikant på høyeste nivå i alle fire modeller. Sammenliknet med utdanning på grunnskolenivå er oddsen for måloppnåelse minst 28 prosent lavere (1-0,72) blant dem som er uten opplysninger i utdanningsregisteret.

Splittes data etter kjønn (tabell 7.2), er økningen i oddsen i tilknytning til høyere utdanning ikke lenger statistisk signifikant for noen av kjønnene. Standardfeilen øker når antallet enheter i gruppen synker. Den positive effekten av å ha utdanning på videregående nivå er imidlertid fortsatt signifikant på 5-prosentsnivå i separate modeller etter kjønn. Minst endring er det i den lave oddsen for arbeid/utdanning blant personer med uoppgitt utdanning.

Hvilken **sivilstatus**, eller ekteskapelig status, flyktningen har, er også av betydning for om flyktningen er i arbeid og/eller utdanning året etter endt introduksjonsprogram. Dette er likevel ikke blant de mest tungtveiende faktorene, og vi skal se at det virker på sjansene for måloppnåelse bare for det ene kjønn. Tabell 7.1 viser at det er om lag det samme om flyktningen er gift eller ugift, men å ha opplevd samlivsbrudd/tap av partner er uheldig for sjansen til å komme i arbeid og/eller utdanning. Verst er status som separert. Det svekker oddsen for måloppnåelse i forhold til ugifte med 44 prosent (1-0,56) ifølge modell 1. Også status som skilt eller enke/enkemann reduserer jobb- og/eller utdanningssjansene, men noe mindre. Nedgangen svekkes noe i modellene som inkluderer programvariablene, og i modell 4 er det bare effekten av status som separert som fortsatt er signifikant. Som vi vet, er status som separert gjerne midlertidig. Det er imidlertid bare blant kvinner at det å være før-gift, synes å ha noen signifikant betydning (tabell 7.2) når øvrige variabler tas i betraktning sammen med sivilstatus. Før-gifte kvinners reduserte måloppnåelse reflekterer trolig deres ofte større omsorgsoppgaver som kan virke hindrende på engasjement i lønnsarbeid og/eller studier.

Av betydning omtrent som sivilstatus befinner variabelen for **innvandringsgrunn** seg. Ankomst som asylsøker er som tidligere vist (tabell 5.2), mest vanlig. Kategorien omfatter tre av fire menn og én av to kvinner. Å være familieinnvandret er på den annen side vanligere blant kvinner enn menn. Selv om andelen i arbeid og/eller utdanning er om lag den samme blant overføringsflyktninger og

flyktninger med asylsøkerbakgrunn ifølge den bivariate tabellen (tabell 6.1), har likevel overføringsflyktninger signifikant lavere sjanser for måloppnåelse sammenliknet med familiegjenforente, mens sjansen blant flyktninger med asylsøkerbakgrunn er signifikant høyere (tabell 7.1). Det virker rimelig at flyktninger med asylsøkerbakgrunn kan ha et integreringsfortrinn framfor overføringsflyktninger ettersom de sistnevnte ikke sjelden er utpekt på grunnlag av spesielle fysiske eller psykiske behov. Flyktninger med bakgrunn som asylsøkere har dessuten sittet en tid i asylmottak der de kan ha lært norsk språk og samfunns-kunnskap, mens overføringsflyktningene blir bosatt direkte i kommunene.

Kjøres den mest fullstendige regresjonsmodellen (modell 4) på nytt for det enkelte kjønn, framstår ikke innvandringsgrunn som statistisk signifikant blant kvinner, mens sjansen for å være i arbeid/utdanning er signifikant lavere på 5-prosentsnivå for overføringsflyktninger sammenliknet med familiegjenforente blant menn.

Året da den enkelte flyktning gikk ut av introduksjonsprogrammet, med andre ord **kohort**, er også av betydning for måloppnåelsen. Som påvist i toveistabellen (tabell 6.1), er det den tidligste kohorten, 2007, som har den høyeste måloppnåelsen. Det gjelder både kjønnene samlet og hver for seg. Også den multivariate modellen i tabell 7.1 viser dette. I modell 1 betyr tilhørighet til kohort 2007 at oddsen for måloppnåelse er vel 50 prosent høyere (1,54) enn i 2011-kohorten. Effekten holder samme nivå selv om programvariablene trekkes inn, men svekkes i modell 3 og 4 når bokommunevariablene inkluderes. Grunnen til svekkelsen er uten tvil at den årsbaserte ledigheten på kommunenivå ved måletidspunkt 1 inngår i modellen. Det er imidlertid grunn til å merke seg at den overlegne posisjonen til 2007-kohorten ikke blir borte ved kontroll for konjunktursituasjonen; den bare svekkes og blir mer lik situasjonen for 2008-kohorten. Den uvanlig lave ledigheten i månedene før finanskrisen forklarer med andre ord ikke hele den tidligste¹⁹ kohortens gunstige resultat. De gode tidene forklarer deler av effekten, men ikke alt.

Også 2008-kohorten har for øvrig signifikant høyere odds for arbeid og/eller utdanning enn 2011-kohorten. Oddsestimatet for denne kohorten endrer seg ikke så mye idet den lokale ledigheten trekkes inn i tredje og fjerde regresjonsmodell. Så er da heller ikke årsgjennomsnittet for ledighet i 2009 lavere enn for flere av de etterfølgende årene (jf. tabell 5.1 og NAV 2014). Kontrollvariablene som kommer inn i modell 3 og 4 bidrar tydeligvis også til at 2009-kohorten, målt i november 2010, har signifikant høyere odds for måloppnåelse enn 2011-kohorten. Justert for de noe svakere konjunktorene i 2010, kommer øyensynlig andre «integrerings-vennlige» trekk ved 2009-kohorten fram!

Den positive signifikante effekten for 2007-kohorten gjør seg gjeldende også i separate modeller etter kjønn. Blant menn er 2007-kohorten den eneste som skiller seg signifikant fra referanse-kategorien i form av økt verdi. Blant kvinner har i tillegg både 2008- og 2009-kohorten signifikant høyere sjanser for måloppnåelse enn 2011-kohorten. Vi så i tabell 6.1 at andelene i arbeid og/eller utdanning var jevnt fallende etter kohort blant kvinner, mens andelen varierte mindre blant de øvrige kohortene (enn 2007) blant menn.

Botid er siste faktor blant individvariablene. Som vist i tabell 5.2, er det uhyre få (under 1 prosent) som bare har ett års botid på måletidspunktet. De kan knapt ha rukket å være innom introduksjonsprogrammet noen måneder før måloppnåelsen måles. De framstår da også med reduserte sjanser for deltakelse i arbeid og/eller utdanning sammenliknet med flyktninger med mer enn 6 års botid. Estimaten er ikke statistisk signifikant (jf. den høye standardfeilen). Den gunstigste bakgrunnen synes å være en botid på 2-3 år. Med referanse til flyktninger med minst 7 års botid har de høyere odds for måloppnåelse, men forskjellen er ikke statistisk signifikant. Også personer med botid på 4-5 år kommer ut med høyere oddsverdier enn

¹⁹ Her siktes det til den tidligste kohorten i denne studien.

referansekategori, men heller ikke dette er statistisk signifikant. Botid på 6 år genererer på sin side ikke-signifikante estimater mindre enn 1. Først ved separate kjøring for menn og kvinner (tabell 7.2) viser ett av estimatene seg som statistisk signifikant. Menn med 6 års botid har signifikant lavere odds for å være i arbeid og/eller utdanning året etter endt program enn menn med minst 7 års botid. Vesentlig lengre botid enn tre år ved første måletidspunkt kan bære bud om vansker i det tidlige integreringsløpet - på grunn av helseproblemer, graviditet, analfabetisme, ekstraordinær ventetid i mottak eller liknende - som gjør at lang botid snarere framstår som en belastning enn som et fortrinn.

7.2. Programvariablene

Opplysninger om innholdet i introduksjonsprogrammet som flyktningene gjennomgår, er nedfelt i KOSTRA-dataene og knyttet til den enkelte programdeltaker. Her registreres i hvilke kurs eller tiltak den enkelte har deltatt i løpet av året, foruten status om personens forhold til programmet ved årets slutt. Hvis programmet er avsluttet, registreres sluttårsak og dato for når det skjedde.

Av tilgjengelige data om programmet og hvordan det gjennomføres, er variabelen for **sluttårsak** den som varierer sterkest med andelen i arbeid og/eller utdanning ved måletidspunktet. Særlig oppsiktsvekkende er dette egentlig ikke. Personer som avslutter programmet fordi de begynner på en utdanning eller lykkes å komme i arbeid, har rimeligvis store sjanser for fortsatt å være i arbeid og/eller utdanning i november året etter. Noen én-til-én sammenheng er det likevel ikke mellom disse størrelsene. Noen kan allerede ha avsluttet utdanningen eller mistet jobben idet de måles. Under tvil har vi likevel tatt med denne variabelen blant dem som karakteriserer programmet. Før dette ble besluttet, undersøkte vi om effekten av andre variabler endret seg mye ved at sluttårsak ble tatt med i regresjonene. Det fant vi at de bare i liten grad gjorde.

Vanligste sluttårsak er, som vist i tabell 5.1 og 5.2, at programmet er fullført. Det er situasjonen for to av tre deltakere i vårt materiale. I tabell 7.1 er «endt program» referansekategori for denne variabelen. Som forventet, finner vi at oddsen for arbeid og/eller utdanning er 2,5 ganger så høy for dem som avbryter programmet på grunn av utdanning eller jobb som for dem som blir værende i programmet til det er endt. Effekten er naturligvis høyst signifikant. De øvrige årsakene til programslutt genererer signifikant lavere odds enn ved å fullføre programmet. Dersom programmet avbrytes pga. flytting, uteblivelse, sykdom/permisjon eller 'andre årsaker', betyr det nedgang i personens odds for å være i arbeid og/eller utdanning året etter avbrutt program. For avbrudd pga. sykdom eller permisjon er oddsen hele 77 prosent lavere (1-0,23). Estimaterne i modell 4 endres ikke mye fra estimatene i modell 2, med ett unntak: for flytting som årsak til avbrutt program. Det skyldes uten tvil at det blant kommunevariablene i modell 4 er med en indikator for hvorvidt bokommunen er en annen enn programkommunen, med andre ord en indikator for flytting. Denne indikatoren tar opp i seg en del av effekten som i modell 2 ledes gjennom sluttårsaken 'avbrutt pga. flytting'.

Estimatene for sluttårsak varierer heller ikke mye mellom menn og kvinner (tabell 7.2). Vi noterer likevel at avbrudd pga. sykdom/permisjon innebærer relativt lavere odds for å delta i jobb/utdanning for menn enn kvinner, selv om denne sluttårsaken er tre ganger mer utbredt blant kvinner enn menn (tabell 5.2). Blant kvinner er det oftere snakk om omsorgspermisjon ved fødsel, mens det blant menn kan indikere alvorlig sykdom. På den annen side innebærer det relativt betydelig høyere odds for arbeid/utdanning for kvinner enn menn at programmet avbrytes pga. lønnet arbeid (tabell 7.2), selv om lønnet arbeid oftere angis som sluttårsak blant menn enn kvinner (tabell 5.2).

Vi har ovenfor sett at tiden fra ankomst til første måletidspunkt spiller en viss (beskjeden) rolle for måloppnåelsen. Det er nærliggende å tenke at også **kvartalet for programslutt** vil kunne bety noe for måloppnåelsen. Tiden fra programmet

avsluttes til første måletidspunkt er ikke særlig lang, og det kan hende at programslutt på et tidspunkt som maksimerer intervallet, vil være det mest optimale. Med avslutning av programmet i år X og resultatmåling i fjerde kvartal år X+1, vil programslutt i første kvartal år X, gi lengst tid til rådighet før første måling, i alt nærmere to år. Kortest blir intervallet om programmet avsluttes i fjerde kvartal i år X. Forventningen er følgelig at sjansen for måloppnåelse er størst i første kvartal og senere synkende for hvert nytt kvartal. Tabell 7.1 viser et bilde som motsier dette. Med fjerde kvartal som referanse øker oddsen for deltakelse i arbeid og/eller utdanning fra første til tredje kvartal. Effekten svekkes ikke av at kommunevariablene trekkes inn. Som nevnt i kapittel 6, er andelen som er i gang med utdanning (uten i kombinasjon med jobb), størst blant dem som avslutter introduksjonsprogrammet i tredje kvartal året før. Fra programslutt til første resultatmåling har de da bak seg en periode på om lag ett og et kvart år. Flyktninger med lengst og kortest intervall mellom programslutt og første måling (programslutt henholdsvis i første og fjerde kvartal) har ikke signifikant forskjellig måloppnåelse.

At programslutt i tredje kvartal gir signifikant høyere odds for deltakelse i arbeid og/eller utdanning sammenliknet med avslutning i fjerde kvartal, gjelder også for menn og kvinner hver for seg. Blant menn gir programslutt i første og andre kvartal også signifikant høyere sjanse for måloppnåelse enn avslutning i fjerde kvartal. Det betyr i praksis at avslutningstidspunktet er likegyldig blant menn så lenge det ikke skjer i fjerde kvartal. For kvinner er det bare programslutt i tredje kvartal som gir signifikant høyere måloppnåelse. Alt i alt er likevel ikke kvartalet for programslutt noen særskilt viktig programvariabel.

Porteføljen av kurs eller «tiltak» som den enkelte får med seg i løpet av introduksjonsprogrammet, framstår alt i alt som viktigere enn kvartal for programslutt. Størst betydning for måloppnåelsen har uten tvil det som går under betegnelsen «**arbeid**». Som vist i tabell 5.2, er det noen flere menn enn kvinner som nyter godt av dette tiltaket i programmet. I så måte har også de tidlige kohortene mer enn de senere fått med seg dette tilbudet. Andelen synker monotont fra 26 til 16 prosent fra 2007- til 2011-kohorten (tabell 5.1). Ifølge tabell 7.1 har deltakere i arbeid 90 prosent høyere odds for å være i arbeid og/eller utdanning året etter endt program enn ikke-deltakere. Her kan det være på sin plass å minne om at tabell 6.1 viser en toveis forskjell i måloppnåelse på 19 prosentpoeng mellom deltakere og ikke-deltakere i tiltaket. Tabell 7.2 viser ellers at kvinners odds for arbeid/utdanning ved første måling øker mer enn menns ved å delta i arbeid i introduksjonsprogrammet, henholdsvis 117 og 58 prosent. Her bør det legges til at det selvsagt kan være en viss seleksjon i adgangen til tiltaket slik at det ikke nødvendigvis bare er tiltakets fortjeneste at deltakerne lykkes så godt senere.

Et annet programtilbud som later til å gi gode resultater, er **godkjenning av utdanning**. Det er her tale om bistand til å oversette og formidle papirer til rette instans for å få vurdert om utdanningen fyller kravene til å bli godkjent i Norge. Tabell 7.1 viser at dette betaler seg i form av om lag 30 prosents høyere odds for arbeid og/eller utdanning. At tilbudet fortrinnsvis gis til programdeltakere som har en utdanning å få godkjent, er for øvrig opplagt. Altså er det også her tale om en seleksjon av hvem som får tilbud om tiltaket. Vi ser for øvrig at effekten er statistisk signifikant blant kvinner, men når ikke helt opp til 5-prosents signifikansnivå blant menn.

Også utdanning som tas som del av introduksjonsprogrammet, later til å ha gode resultater. Tilbud om **grunnskoleopplæring** registreres for en voksende andel kursdeltakerne i kohort 2009, 2010 og 2011 (jf. tabell 5.1). Ifølge tabell 7.1 har deltakere i grunnskoleopplæring signifikant høyere odds for arbeid og/eller utdanning enn ikke-deltakere. Når den multivariate modellen kjøres separat for hvert kjønn, er sammenhengen likevel ikke sterk nok til å være signifikant, verken for menn eller kvinner (jf. tabell 7.2).

Noe sterkere er sammenhengen mellom måloppnåelse og **fag i videregående skole** som tilbud i programmet. Bare 4 prosent av flyktningene i kohort 2011 deltok på dette (jf. tabell 5.1). Det er usikkert hva resultatet ville blitt dersom også tidligere kohorter som fikk dette tilbudet, var blitt registrert.²⁰ Blant de få som tok fag på videregående nivå, må resultatet sies å være vellykket. Ifølge tabell 7.1 bedret de oddsen for måloppnåelse med over 130 prosent i forhold til ikke-deltakere. Også her er det imidlertid tale om deltakere som i utgangspunktet er positivt selektert. Når modellene kjøres separat etter kjønn, er økningen i oddsen for arbeid og/eller utdanning bare statistisk signifikant blant kvinner. Blant menn er standardfeilen for stor til at estimatet når signifikans.

Når det gjelder «**opplæring i norsk med samfunnskunnskap**», **arbeidspraksis** og «**kurs i regi av kommune/stat**», balanserer effekten på grensen til signifikans i modell 2 og 4 hvor variablene forekommer. Norsk med samfunnskunnskap er signifikant på 5-prosentsnivå i modell 4, men ikke i modell 2, mens arbeidspraksis og «kurs i regi av kommune/stat» er signifikante på 5-prosentsnivå i modell 2, men ikke i modell 4. Ingen er signifikante når kjøringene splittes i to etter kjønn. «Opplæring i norsk med samfunnskunnskap» er dessuten merkverdig idet de 3 prosent som ikke tar dette obligatoriske kurset, faktisk gjør det bedre enn de 97 prosent som deltar i kurset. Dette må åpenbart skyldes seleksjon der de som slipper å ta kurset, er blant de mest kompetente. En nærstudie av data (ikke gjengitt her) viser at en større del av dem enn gjennomsnittlig avslutter introduksjonsprogrammet for å ta utdanning.

Verken **språkpraksis**, **yrkesprøving** eller «**diverse andre tiltak**» framstår med signifikante effekter i tabell 7.1. I separate modeller etter kjønn (tabell 7.2) har yrkesprøving lavere og større odds enn 1 for henholdsvis menn og kvinner, hvilket eliminerer effekten når kjønnene samles. Yrkesprøving svekker med andre ord oddsen for måloppnåelse blant menn og styrker den blant kvinner. Språkpraksis og «diverse andre tiltak» har ikke signifikante effekter for noen av kjønnene. Få av disse tiltakene eller kursene (språkpraksis, yrkesprøving, arbeidspraksis, «kurs i regi av kommune/stat» og «diverse andre tiltak») synes å bety noe særlig fra eller til når det gjelder måloppnåelsen. Det utelukker ikke at de kan gi verdifulle resultater på områder som ikke måles i denne undersøkelsen.

Blant programvariablene er også med en variabel som anslår tallet på flyktninger som programkommunen mottok i løpet av to år før den enkelte kohort begynte på programmet. Dette kan betraktes som en proxy-variabel eller indikator på **programkommunens erfaring** med å motta flyktninger og arrangere introduksjonsprogram. Modellestimatene for denne variabelen viser at det beste er en «middels» mengde erfaring ervervet gjennom mottak av 101-300 flyktninger i løpet av de angitte årene. Dette framgår tydeligst av modell 4, der intervallet 101-300 personer har signifikant høyere odds enn referanse-kategorien 1001-1200 personer. Modell 2 viser omtrent det samme idet oddsestimatet for kategorien 101-300 personer er det eneste større enn 1, mens estimatet for kategorien 301-1000 personer er signifikant lavere. I modellene for det enkelte kjønn (tabell 7.2) framstår variabelen som ikke signifikant for menn, mens estimatet for kategorien 101-300 personer er signifikant større enn referanse-kategorien for kvinner. Som helhet er imidlertid variabelen ikke signifikant for kvinner (ikke vist).

Sist blant programvariablene er en variabel som angir om introduksjonsprogrammet i kommunen har vært organisatorisk underlagt NAV eller ikke. I vår populasjon har i underkant av 50 prosent deltatt i programmet i en kommune der det organisatoriske er tilknyttet NAV. De øvrige har hatt en annen organisatorisk tilknytning, f.eks. til voksenopplæring eller flyktningetat. Både tabell 6.1 og

²⁰ Som nevnt i kapittel 3 har kommunene bare kunnet registrere i KOSTRA deltakelse i grunnskoleopplæring fra og med 2009 og fag i videregående skole fra og med 2011.

regresjonene viser at **organisering av introduksjonsordningen** er uten betydning for tilbøyeligheten til å være i arbeid og/eller utdanning.

7.3. Bokommunevariablene

Modell 3 og 4 trekker inn variabler som på ulikt vis karakteriserer kommunen som flyktningen er bosatt i på tidspunktet da andelen i arbeid/utdanning måles. Bortsett fra variabelen som angir arbeidsløsheten i det aktuelle år (varierende etter hvilken kohort det gjelder), er flere av opplysningene – av praktiske omsyn - relatert til samme statistikkår (som regel 2010). Kapittel 3 har nærmere detaljer.

Den desidert viktigste av variablene i denne bolken – med størst entydig effekt på oddsen for måloppnåelse – er variabelen for **ledighet i bokommunen**. De fleste flyktningene (83 prosent) befinner seg i de to midterste intervallene for registrert ledighet idet de blir målt med hensyn til arbeid og/eller utdanning. De øvrige 17 prosent fordeler seg noenlunde likt mellom dem som befinner seg i et særdeles stramt arbeidsmarked, og dem som møter et samfunn med noe større ledighet.

Ikke uventet viser tabell 7.1 at sjansen for å være i arbeid og/eller utdanning er størst når ledigheten i kommunen er som lavest og omvendt. Oddsen for å være i arbeid/utdanning er om lag dobbelt så høy når den lokale ledigheten er på laveste nivå, maksimalt 1,4 prosent, som når den ligger i området 3,5-5,6 prosent. Estimater endrer seg lite ved kontroll for programvariablene. Splittet data etter kjønn (tabell 7.2), viser det seg at kvinners måloppnåelse ett år etter endt program er mer sensitiv for endringer i det lokale ledighetsnivået enn menns.

Av de øvrige variablene som formidler egenskaper ved bokommunen, er det ikke innlysende hvilke som betyr mest for måloppnåelsen. Det ser imidlertid ut til å gagne sjansen for å komme i arbeid og/eller utdanning at flyktningen er bosatt i en **kommune med høgskole eller universitet** innen kommunegrensen (tabell 7.1). Dette var ikke særlig tydelig bivariat i tabell 6.1. Tendensen ble da i noen grad «maskert» ved at utfallet var ulikt for menn og kvinner. Når regresjonsmodellen kjøres separat etter kjønn (tabell 7.2), framstår effekten som signifikant for menn, men ikke for kvinner.

Betydningen av flytting fra programkommunen til en ny kommune etter endt program (men før første statusmåling) belyses ved en variabel i modell 3 og 4 som angir om **bokommunen er forskjellig fra programkommunen**. Ifølge tabell 7.1 framstår flytting fra programkommunen som kontraproduktivt for deltakelse i arbeid og/eller utdanning. Analysert separat etter kjønn er effekten av flytting nøytral for menn, mens kvinner har signifikant lavere odds for å være i arbeid og/eller utdanning ved å flytte til en ny kommune den første tiden etter endt program. Fenomenet har vært iaktatt tidligere og da blitt tolket som en følge av at par gjør beslutninger om flytting oftere ut fra mannens utsikter til å få arbeid enn ut fra kvinnens (Mathisen 2008:25; Henriksen og Kraakenes 2010:35).

Innvandrerandelen i bokommunen er en annen av kommunevariablene som har vært undersøkt. Modell 3 og 4 viser at personer bosatt i kommuner med 21 prosent innvandrere (den høyeste andelen) har signifikant høyere odds for måloppnåelse enn referansekategorien som er kommuner med 1-5 prosent innvandrere. Separate kjøringar etter kjønn viser at dette funnet ikke er signifikant for menn, men det er signifikant på 1-prosentsnivå blant kvinner (tabell 7.2). Variabelen som helhet er likevel ikke statistisk signifikant for kvinner ($p=0,06$) (ikke vist). For øvrig er det bosatte i Oslo som alene faller i kategorien med 21 prosent innvandrere. Av 124 bokommuner med 25 eller flere bosatte i vårt materiale kommer imidlertid Oslo på 82. plass når kommunene rangeres etter størrelsen på andelen med arbeid og/eller utdanning ved første måletidspunkt. Innvandrerandelens relative størrelse kan neppe være særlig viktig for måloppnåelsen.

Til settet med kommunevariabler hører også **bokommunens størrelse** etter folketall. I modell 3 har alle kommuner unntatt de minste (inntil 2 000 innbyggere) høyere odds for måloppnåelse enn kommuner med flere enn 100 000 innbyggere (referanse-kategorien). Referanse-kategorien omfatter bosatte i Oslo, Bærum, Stavanger, Bergen og Trondheim. I modell 4, som også kontrollerer for programvariablene, er det bare kommuner med folketall mellom 2 000 og 10 000 som utmerker seg med høyere odds for deltakelse i arbeid og utdanning enn referanse-kategorien. Separat etter kjønn beholder menn i kommuner med 5 000-10 000 innbyggere signifikant høyere odds for måloppnåelse enn menn i storbyene (tabell 7.2). Blant kvinner har kommuner med 5 000-50 000 innbyggere signifikant høyere odds for arbeid og/eller utdanning enn kvinner i de største kommunene. Variabelen som helhet er likevel ikke statistisk signifikant for kvinnelige flyktninger ($p=0,22$), men det er den for menn og for kjønnene samlet ($p<0,05$) (ikke vist).

Variabelen for **kommunens sentralitet** har derimot ingen signifikant effekt på måloppnåelsen i noen av regresjonsmodellene. Det gjelder også når regresjonene kjøres separat for hvert kjønn.

7.4. Individ-, program- og kommunevariabler – hva forklarer mest?

Et av poengene med å presentere fire forskjellige modeller med ulike sett av forklaringsvariabler, er å undersøke hvilke av variabelsettene som forklarer mest av variasjonen i den avhengige variabelen. Er det individ-, program- eller kommunevariablene? Svaret kan søkes ved å studere endringen i modelltilpasningen uttrykt ved endringen i observatoren $-2 \log$ likelihood ($-2LL$) gjengitt under hver modell i tabell 7.1 (og 8.1). Her er det slik at jo lavere $-2LL$, desto bedre er modelltilpasningen. Variabelsettet som senker verdien av $-2LL$ mest, er således det som øker modelltilpasningen eller «forklarer» variasjonen i den avhengige variabelen best.

I tabell 7.1 forutsetter alle fire modeller at individvariablene er med. Modell 2 føyer programvariablene til settet med individvariabler. Da synker $-2LL$ fra 16 159,1 til 15 043,1, en nedgang på betydelige 1 116,0. Ved også å føye til bokommunevariablene synker nå $-2LL$ til 14 962,1, en beskjeden nedgang på 81,0. Dette tyder på at modelltilpasningen først og fremst blir bedre i overgangen fra modell 1 til modell 2, det vil si når programvariablene tilføyes. Modellen bedres også ved at kommunevariablene legges til, men langt mindre.

Vi undersøker om bildet blir det samme når bokommunevariablene tas inn som første variabelsett etter individvariablene, for til slutt å bli supplert av programvariablene. Går vi fra modell 1 til modell 3, synker $-2LL$ med 133,3 (16 159,1-16 025,8), det vil si langt mindre enn da programvariablene supplerte individvariablene (modell 1=>modell 2). Går vi nå videre fra modell 3 til modell 4, det vil si føyer programvariablene til individ- og bokommunevariablene, synker $-2LL$ med hele 1 063,7 (16 025,8-14 962,1). Resultatet blir altså det samme selv om programvariablene tas inn regresjonen til slutt, etter individ- og kommunevariablene. Kjennskap til variasjonen i programvariablene betyr mer for en vellykket prediksjon av graden av måloppnåelse enn kjennskap til variasjonen i bokommunevariablene.

Vi vet også at settet med individvariabler gir et større bidrag til tilpasningen av modellen enn settet med programvariabler ettersom en modell bare med programvariabler (ikke vist) gir en høyere verdi for $-2LL$ (16 296,2) enn modell 1 gjør (16 159,1). En alternativ måte å undersøke modellenes tilpasning til data på, er å følge utviklingen i målene Cox & Snell R^2 og Nagelkerke R^2 som også gjengis nederst i tabellene. For disse målene betyr høyere verdier bedre modelltilpasning. Cox & Snell R^2 går fra 0,13 i modell 1 (bare individvariabler) til 0,20 i modell 2 (individ- og programvariabler) og derfra til 0,20 også i modell 4 (individ-,

program- og kommunevariabler). Alternativt betyr overgang fra modell 1 (individvariabler) til modell 3 (individ- og kommunevariabler) at Cox & Snell R^2 øker beskjedent fra 0,13 til 0,14, mens den store økningen (til 0,20) først kommer når programvariablene tilføyes i tabell 4. Utviklingen i Nagelkerke R^2 viser et tilsvarende bilde. Lærdommen er at individvariablene veier tyngst i prediksjonen av formålstjenlig utfall, deretter programvariablene og til slutt kommunevariablene. Tronstad (2015) gjorde et tilsvarende funn i sin studie av introduksjonsordningen med utgangspunkt i NIR-data. Dette er for så vidt et gunstig resultat idet ulike aspekter ved introduksjonsprogrammet lar seg påvirke gjennom økonomiske og politiske virkemidler, mens både individ- og kommunevariablene vanskeligere lar seg manipulere på legitimt vis.

8. Måloppnåelse to år etter endt program

De tidligere deltakerne av introduksjonsprogrammet, som avsluttet programmet i årene 2007-2011, blir målt på nytt i november to år etter endt program. Suksesskriteriet er det samme som året før: å være i inntektsgivende arbeid og/eller utdanning i en referanseuke i november i henhold til definisjonene presentert i kapittel 3. Antallet som måles på nytt etter to år, er i mellomtiden redusert med 145 personer, 83 menn og 62 kvinner, formodentlig på grunn av utvandring eller død. Det er en nedgang i populasjonen på 1,1 prosent.

De fleste forklaringsvariablene fordeler seg på omtrent samme måte ved andre måletidspunkt som ved første. Noen bagatellmessige avvik oppstår som følge av frafallet av personer fra første til andre måling. Dette gjelder variablene som ikke er relatert til tid eller bokommune. På grunn av flytting i tiden mellom første og andre måling bor også noen i en ny kommune når de måles andre gang enn de gjorde ved første måling. Egenskaper ved bokommunen må antas å være endret for dem. Variabler hvis verdier kan være andre ved måletidspunkt 1 enn ved måletidspunkt 2, er markert med en «hale» i variabelnavnet, slik: _1 og _2.

8.1. Univariat fordeling

Tabell 5.2 viser hvordan variablene fordeles enveis for kjønnene samlet og hver for seg ved første og andre måletidspunkt. Fordelingene som refererer til første måletidspunkt, er allerede kommentert i kapittel 5. I det følgende knyttes noen kommentarer til variablene som er endret fordi de refererer til situasjonen ett år senere.

Dette gjelder for det første **alder**. De tidligere programdeltakerne er blitt ett år eldre, og noen har dermed rykket opp i neste aldersklasse. Samtidig er det ikke «påfyll» av yngre personer nedenfra. Sammenliknet med fordelingen ved første måletidspunkt, er andelen i de to yngste aldersgruppene (18-30 år) blitt noe lavere, mens andelen i de øvrige aldersgruppene har økt.

Den unormalt korte **botiden** fra første registreringsdato til første måletidspunkt (1 år) er borte. Majoriteten av dem som året før var i kategorien 2-3 år, har rykket opp i kategorien 4-5 år. Den omfatter nå nesten tre av fire tidligere programdeltakere. Andelen i botidskategorien 2-3 år er redusert til en sjettedel av hva den var, mens begge de høyeste botidskategoriene er blitt tredoblet.

Andelen som **bor i en annen kommune** idet de måles enn de gjorde da de deltok i introduksjonsprogrammet, har økt med nærmere 5 prosentpoeng fra første til andre måling (fra 19 til 24 prosent). Dette faktum fører nødvendigvis også til endringer i fordelingen av karakteristika ved bokommunene ved måletidspunkt 2.

For eksempel har andelen av flyktningene som bor i de **største bokommunene** (over 50 000 innbyggere), økt med 3 prosentpoeng i løpet av året, mens andelen bosatt i mindre kommuner er redusert tilsvarende. Dette betyr selvfølgelig også et

skifte til mer **sentrale kommuner**. Mens andelen i «noe», «mindre» og «minst» sentrale kommuner går ned, øker andelen i de «mest sentrale» kommunene med vel 2 prosentpoeng.

Andelen bosatt i **kommuner med høyskole/universitet** innen kommunens grenser øker også med vel 2 prosentpoeng. Samtidig skjer det en økning på 3 prosentpoeng i andelen som bor i kommuner med moderate eller høye **innvandrereandeler** (minst 8 prosent). Dette skyldes flyttingen, ikke at innvandrereandelen endrer seg ettersom den er målt på samme tidspunkt (1.1.2010).

Variabelen for **arbeidsledighet i bokommunen** fanger opp både endringer som skyldes flytting og endringer som skyldes senere måletidspunkt. Andelen som er så heldige å ha en ledighet så lav som 1,4 prosent eller mindre i bokommunen, er nede på 2 prosent ved andre måletidspunkt, mot 7 prosent ved første måling. Det skyldes selvfølgelig at ingen av målingene lenger refererer til 2008, hvilket var tilfelle for 2007-kohorten ved første måletidspunkt. Færre måles også i en kommune med ledighet på 1,5%-2,4% i årsgjennomsnitt. I stedet øker andelen som ved andre måling bor i en kommune med 2,5%-5,6% ledighet (en økning på 11 prosentpoeng).

8.2. Bivariat sammenheng mellom forklaringsvariabler og andel i arbeid og/eller utdanning

Da første måling ble foretatt i november året etter endt program, var i alt **62,9 prosent** i arbeid og/eller utdanning i de aktuelle kohortene. Om lag 41 prosent var utelukkende sysselsatt, 10 prosent var sysselsatt i kombinasjon med utdanning, og 12 prosent var bare i utdanning. Ved neste måling året etter var andelen i arbeid og/eller utdanning **63,5 prosent** (jf. siste innførsel i tabell 5.1 og 5.2), det vil si 0,6 prosentpoeng høyere.

Andelen utelukkende sysselsatt hadde dermed økt til 43 prosent, andelen sysselsatte i kombinasjon med utdanning hadde økt til 11 prosent, mens andelen bare i utdanning hadde sunket til 9 prosent. Ved andre måling hadde måloppnåelsen blant menn gått ned med et tidels prosentpoeng, mens måloppnåelsen blant kvinner hadde økt med 1,3 prosentpoeng. Blant de 145 flyktningene som forsvant i tiden mellom første og andre måling, var det en klar overvekt av personer som verken var sysselsatt eller i utdanning ved første måling.

I det følgende undersøker vi nærmere hvordan andelen i arbeid og/eller utdanning ved andre måletidspunkt varierer toveis med forklaringsvariablene (jf. tabell 6.1). Vi bemerker spesielt resultater som avviker mye fra resultatene ved første måling.

Menn og kvinner har en noe større andel i arbeid og/eller utdanning i flere **aldersgrupper** ved andre enn ved første måletidspunkt. Det gjelder særlig den yngste aldersgruppen. Også kvinner i alder 36-40 år har økt sin måloppnåelse merkbart (4 prosentpoeng). Etter **landbakgrunn** er kjønnsforskjellen i måloppnåelse mellom afghanske kvinner og menn redusert med nærmere 8 prosentpoeng. Menns suksessandel har avtatt, mens kvinners har økt. Flyktninger fra Myanmar og Eritrea har økt sin andel i arbeid og/eller utdanning med 3 prosentpoeng. Økingen gjelder både menn og kvinner. Mens russiske menn tidligere lå 6 prosentpoeng høyere enn russiske kvinner i måloppnåelse samtidig som de lå under gjennomsnittet blant menn, har de ved andre måletidspunkt tapt ytterligere terreng til andre menn. Russiske kvinner har på sin side bedret sin stilling vis-à-vis sin referansekategori, kvinner fra «Øvrige Europa». De russiske kvinnene er nå på nivå med – eller svakt over – russiske menn ved andre måletidspunkt.

Etter **innvandringsgrunn** har både overføringsflyktninger og familieinnvandrete bedret sin måloppnåelse noe, mens flyktninger (menn) med bakgrunn som asylsøkere har gått svakt tilbake. Andelen i arbeid og/eller utdanning blant menn

med separert som **sivilstatus** har sunket med 8 prosentpoeng, mens separerte kvinner og enker gjør det noe bedre enn året før. **Utdanning** på videregående nivå medfører ikke lenger høyere måloppnåelse enn grunnskole blant menn, men det gjør det fortsatt blant kvinner. Vi finner også at de to tidligste **kohortene** oppnår litt lavere andel i arbeid/utdanning enn før, spesielt blant menn, mens de øvrige kohortenes andel i arbeid/utdanning øker noe blant begge kjønn. Når det gjelder **botid**, er det ved andre måletidspunkt både 2-3 år og 4-5 år som legger best til rette for høy andel i arbeid/utdanning. Ved første måling var andelen etter 4-5 års botid svakere enn etter 2-3 år.

Forlater vi individvariablene og går videre til programvariablene, finner vi at de største endringene i måloppnåelsen kommer i tilknytning til variabelen **sluttårsak**. Her er bildet at flyktninger som avbrøt programmet av ulike ikke-regulære grunner, som flytting, uteblivelse, sykdom/permisjon eller «andre årsaker», bedrer sin andel i arbeid og/eller utdanning med opp mot 5 prosentpoeng i noen grupper, mens de som hadde den beste måloppnåelsen ved første måling, de som avbrøt programmet til fordel for arbeid eller utdanning, gjør det noe svakere ved andre måletidspunkt. En liten nedgang i andelen blant dem truer likevel ikke deres overlegne posisjon. De som fullfører programmet før de slutter, beholder sin posisjon (menn) eller forbedrer den ørlite (kvinner).

Det ser ellers ut til at tiltak i programmet som **godkjenning av utdanning, grunnskoleopplæring og yrkesprøving** (blant menn) bedrer måloppnåelsen med et par prosentpoeng, mens resultatene er noe svakere ved måletidspunkt 2 for **fag i videregående skole og arbeid**. For yrkesprøving er det fortsatt slik at kvinner bedrer sine muligheter ved å delta i dette tilbudet, mens det samme ikke er tilfelle for menn.

Når det gjelder variablene som karakteriserer bokommunen ved andre måletidspunkt, er endringene i forhold til første måletidspunkt stort sett små. Størst endring kan øyensynlig noteres for **ledighet i bokommunen**. De få menn som bor i kommuner med en lokal arbeidsledighet under 1,5 prosent, oppnår noe bedre resultater enn året før. Det gjelder ikke kvinnene i samme omgivelser, hvis andel i arbeid og/eller utdanning synker med 5 prosentpoeng. Det er likevel langt over gjennomsnittet blant kvinnene i populasjonen. Kvinner i kommuner med ledighet over 1,4 prosent gjør det på sin side noen prosentpoeng bedre med hensyn til arbeid og/eller utdanning enn året før. For både menn og kvinner er hovedtendensen som tidligere at andelen i arbeid/utdanning daler med økende lokal ledighet.

8.3. Multivariat regresjonsanalyse

Hvordan slår disse og andre endringer ut når variablene tas inn i en multivariat regresjonsmodell av samme type som ble dokumentert i tabell 7.1? Tabell 8.1 viser utfallet av estimeringene av faktorene som påvirker oddsen for måloppnåelse to år etter endt introduksjonsprogram. Som forklaringsvariabler har modell 1 bare individvariabler; modell 2 inkluderer også programvariabler; modell 3 erstatter programvariablene med bokommunevariabler, og modell 4 omfatter alle tre variabelsettene. Ved sideblikk til de to siste kolonnene i tabell 7.2, kan vi også studere hvordan modell 4 framtrer når den kjøres separat for menn og kvinner.

Tabell 8.1. Parameterestimer fra logistisk regresjon for faktorer som påvirker flyktningers deltakelse i arbeid og/eller utdanning to år etter endt introduksjonsprogram. Odds og standardfeil til logodds (SE)

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn	
	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE
Alder_2								
18-24	8,21***	0,11	6,90***	0,12	8,67***	0,11	7,16***	0,12
25-30	5,11***	0,09	4,94***	0,09	5,41***	0,09	5,11***	0,09
31-35	4,94***	0,09	4,62***	0,09	5,16***	0,08	4,75***	0,08
36-40	4,34***	0,09	4,06***	0,09	4,47***	0,08	4,14***	0,08
41-50	2,99***	0,08	2,82***	0,09	3,03***	0,09	2,86***	0,09
51-76	1		1		1		1	
Kjønn								
Mann	1,73***	0,04	1,55***	0,05	1,71***	0,05	1,54***	0,05
Kvinne	1		1		1		1	
Landbakgrunn								
Afghanistan	0,78*	0,12	0,78	0,13	0,80	0,12	0,80	0,13
Irak	0,49***	0,12	0,53***	0,12	0,51***	0,12	0,54***	0,12
Myanmar	1,29	0,14	1,25	0,14	1,26	0,15	1,25	0,15
Palestina	0,34***	0,13	0,37***	0,14	0,35***	0,14	0,38***	0,14
Øvrige Asia og Tyrkia	0,89	0,12	0,91	0,13	0,91	0,13	0,92	0,13
Eritrea	1,71***	0,13	1,71***	0,13	1,67***	0,14	1,68***	0,14
Etiopia	1,53**	0,15	1,55**	0,15	1,53*	0,17	1,55*	0,18
DR Kongo	1,18	0,16	1,18	0,17	1,23	0,15	1,21	0,16
Somalia	0,39***	0,12	0,44***	0,12	0,40***	0,13	0,45***	0,13
Øvrige Afrika	1,05	0,13	1,07	0,13	1,06	0,13	1,07	0,14
Mellom- og Sør-Amerika	0,76	0,45	0,69	0,46	0,78	0,56	0,68	0,57
Russland	0,56***	0,12	0,60***	0,13	0,55***	0,13	0,59***	0,13
Øvrige Europa	1		1		1		1	
Innvandringsgrunn								
Overføringsflyktning	0,80**	0,08	0,78**	0,08	0,76***	0,08	0,76**	0,09
Flykning med asylsøkerbakgrunn	1,02	0,06	0,97	0,06	1,03	0,06	0,98	0,06
Familiegjenforent	1		1		1		1	
Sivilstatus								
Gift	0,95	0,05	0,97	0,05	0,93	0,05	0,97	0,05
Separert	0,53***	0,10	0,58***	0,10	0,54***	0,10	0,58***	0,10
Skilt	0,71**	0,11	0,75*	0,11	0,72**	0,10	0,76*	0,11
Enke/-mann	0,94	0,13	1,00	0,13	0,94	0,13	1,00	0,13
Ugift	1		1		1		1	
Utdanningsnivå								
Grunnskole	1		1		1		1	
Videregående	1,24**	0,07	1,18*	0,07	1,24***	0,06	1,19**	0,06
Høyere	1,23***	0,06	1,15*	0,06	1,25***	0,06	1,16*	0,07
Uoppgitt	0,61***	0,05	0,68***	0,05	0,60***	0,05	0,67***	0,05
Kohort								
2007	1,37***	0,06	1,34***	0,07	1,41***	0,06	1,37***	0,07
2008	1,14*	0,06	1,10	0,07	1,24**	0,06	1,19*	0,07
2009	1,22**	0,06	1,23**	0,07	1,25**	0,06	1,25**	0,07
2010	1,10	0,06	1,09	0,06	1,08	0,07	1,07	0,07
2011	1		1		1		1	
Botid_2								
2-3 år	1,07	0,11	1,16	0,12	1,08	0,11	1,15	0,11
4-5 år	1,22*	0,08	1,19*	0,08	1,22**	0,08	0,19*	0,08
6 år	1,00	0,09	0,98	0,09	1,01	0,09	0,99	0,09
7 år +	1		1		1		1	
Organisering av introduksjonsordningen								
Innen NAV			0,99	0,04			1,05	0,05
Utenfor NAV			1				1	
Programkommunens bosettingserfaring								
0-60 personer			0,92	0,08			0,91	0,12
61-100 personer			0,82*	0,09			0,84	0,13
101-300 personer			1,09	0,09			1,09	0,11
301-1000 personer			0,9	0,10			0,93	0,15
1001-1200 personer			1				1	
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap								
Ja			0,81	0,13			0,80	0,13
Nei			1				1	
Språkpraksis								
Ja			1,10*	0,04			1,08	0,05
Nei			1				1	

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn	
	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE
Godkjenning av utdanning								
Ja			1,54***	0,08			1,54***	0,09
Nei			1				1	
Grunnskoleopplæring								
Ja			1,37***	0,08			1,37***	0,09
Nei			1				1	
Fag i videregående skole								
Ja			1,78*	0,26			1,77*	0,29
Nei			1				1	
Yrkesprøving								
Ja			0,97	0,12			0,95	0,12
Nei			1				1	
Arbeidspraksis								
Ja			1,11*	0,05			1,09	0,05
Nei			1				1	
Arbeid								
Ja			1,70***	0,05			1,68***	0,06
Nei			1				1	
Kurs i regi av kommune/stat								
Ja			1,12**	0,04			1,15**	0,05
Nei			1				1	
Diverse andre tiltak								
Ja			0,94	0,04			0,95	0,05
Nei			1				1	
Kvartal for programslutt								
Første kvartal			1,09	0,06			1,10	0,05
Andre kvartal			1,11	0,06			1,12	0,06
Tredje kvartal			1,23***	0,06			1,25***	0,06
Fjerde kvartal			1				1	
Sluttårsak								
Avbrutt pga. flytting			0,68***	0,10			0,78*	0,11
Avbrutt pga. uteblivelse			0,41***	0,12			0,41***	0,09
Avbrutt pga. sykdom/permisjon			0,27***	0,11			0,27***	0,11
Avbrutt pga. utdanning			1,95***	0,09			1,95***	0,10
Avbrutt pga. lønnet arbeid			1,87***	0,07			1,89***	0,09
Avbrutt pga. andre årsaker			0,45**	0,25			0,44***	0,22
Avsluttet pga. endt program			1				1	
Størrelse, bokommune_2								
0-2 000 innbyggere					1,18	0,24	0,95	0,24
2 000-5 000 innbyggere					1,10	0,15	1,03	0,17
5 000-10 000 innbyggere					1,13	0,12	1,19	0,14
10 000-50 000 innbyg.					0,97	0,09	0,99	0,11
50 000-100 000 innbyg.					1,00	0,09	0,98	0,11
Mer enn 100 000 innbyg.					1		1	
Sentralitet, bokommune_2								
Minst sentrale					1,18	0,12	1,13	0,13
Mindre sentrale					1,22	0,09	1,23*	0,09
Noe sentrale					1,13	0,07	1,06	0,07
Mest sentrale					1		1	
Høgskole/universitet i bokommune_2?								
Ja					0,98	0,06	0,95	0,06
Nei					1		1	
Innvandrерandel i bokommune_2								
1-5%					1		1	
6-7%					0,93	0,07	0,91	0,08
8-9%					0,97	0,07	0,99	0,08
10-11%					0,93	0,09	1,02	0,09
12-16%					1,24*	0,10	1,19	0,11
21 %					1,07	0,13	1,07	0,16
Ledighet i bokommune_2								
0,0%-1,4%					1,64**	0,16	1,59**	0,15
1,5%-2,4%					1,43***	0,08	1,42***	0,08
2,5%-3,4%					1,24**	0,07	1,28**	0,08
3,5%-5,6%					1		1	
Bokommune_2 ≠ programkommune								
Ja					0,83***	0,05	0,88*	0,06
Nei					1		1	

	Modell 1		Modell 2		Modell 3		Modell 4	
	Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn		Begge kjønn	
	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE	Odds	SE
Intercept	-0,94***	0,17	-0,95***	0,24	-1,24***	0,21	-1,28***	0,27
-2 log likelihood	15 903,9		15 111,4		15 804,1		15 044,9	
Cox & Snell R ²	0,13		0,18		0,14		0,18	
Nagelkerke R ²	0,18		0,25		0,19		0,25	
N	13 563		13 563		13 563		13 563	

Tabell 8.1 viser at **aldersvariabelen** i det store og hele framtrer på samme måte i analysen av suksessandel to år etter endt program som etter ett år. Mot en referansekategori av flyktninger over 50 år er det de yngste som gjør det best. Vi merker oss at oddsestimatet for den yngste aldersgruppen har økt mye i størrelse i alle fire modeller. Tabell 7.2 viser også at sjansen for arbeid og/eller utdanning har økt mye fra første til andre måletidspunkt for kvinner i alder 30-40 år. Det kan skyldes at dette er en gruppe med tyngende familieforpliktelser som trenger noe tid til å orientere seg mot innsats i samfunnet.

Ettersom det er kvinnene som fortrinnsvis øker sin andel i arbeid og/eller utdanning ved ett års forlenget botid, er det ikke overraskende at menns odds for måloppnåelse i forhold til kvinner er noe redusert i modellene der **kjønn** inngår som egen forklaringsvariabel. Nedgangen i effekten av kjønn er mest merkbar i modellene uten programvariabler (modell 1 og 3). Programvariablene fanger opp deler av kjønnsdimensjonen gjennom ulike utfall etter kjønn.

Parameterestimaten for flyktninger fra Myanmar og Eritrea er høyere to år etter avsluttet program enn etter ett. For personer fra Myanmar er det likevel ikke nok til å gjøre estimatene signifikant forskjellige fra estimatene for referansekategori «Øvrige Europa», mens de eritreiske flyktingenes oddsverdier rykker opp en signifikansklasse ($p < 0,001$). Mens Etiopia har de høyeste oddsene etter **landbakgrunn** i modeller for måloppnåelse ett år etter programslutt, overtar Eritrea denne posisjonen i modeller for måloppnåelse to år etter programslutt.

I tabeller som splitter data etter kjønn (jf. tabell 7.2), ser vi for øvrig at kløften mellom estimatene til afghanske menn og kvinner er langt mindre to år etter endt program enn etter ett år. Forskjellen mellom russiske menns og kvinners sjanser for å være i arbeid og/eller utdanning blir på den annen side relativt større ved at russiske menns odds minsker mer i forhold til menn fra «Øvrige Europa», mens det motsatte skjer for russiske kvinner i forhold til deres referansekategori.

Etter **innvandringsgrunn** minsker forskjellen i andel i arbeid og/eller utdanning mellom familiegjenforente (som utgjør referansekategori) og flyktninger med asylsøkerbakgrunn så vidt mye at sistnevntes sjanser for måloppnåelse ikke lenger er signifikant høyere enn de familiegjenforentes, mens det var tilfelle ett år etter endt program. Overføringsflyktingenes sjanser for å være i arbeid og/eller utdanning er derimot vedvarende signifikant lavere enn de familiegjenforentes for kjønnene samlet og hver for seg. Dette er noe overraskende ettersom toveis sammenhenger mellom måloppnåelse og innvandringsgrunn viser at andelen i arbeid/utdanning blant kvinner er betydelig høyere blant overføringsflyktninger enn familiegjenforente (jf. tabell 6.1). Dette har sammenheng med de familiegjenforentes til dels ugunstige sammensetning med hensyn til utdanningsnivå og landbakgrunn (lav utdanning og høye andeler fra landgrupper med lav måloppnåelse). Når effekten av disse faktorene kontrolleres (bort) i multivariat analyse, framstår familiegjenforente med en mer arbeids- eller utdanningsrettet profil, mens situasjonen nærmest snus om for overføringsflyktingene.

Når det gjelder betydningen av **sivilstatus**, så vi foran at separerte menn gjør det merkbart dårligere to år etter endt program enn etter ett år (tabell 6.1). Dette reflekteres i den signifikant lavere oddsverdien for separerte menn i tabell 7.2, mens tilsvarende estimat for målingen året før var langt mindre lav og ikke

statistisk signifikant. Vi merker oss ellers at enker ikke lenger gjør det signifikant svakere enn ugifte kvinner når de måles to år etter avsluttet program. Ett år tidligere var deres sjanser til å være i arbeid og/eller utdanning langt dårligere.

Som presentert foran er ikke lenger **utdanning** på videregående nivå en fullt så suveren vei til måloppnåelse som ved første måling. I modellene der begge kjønn inngår, er oddsen for deltakelse i arbeid og/eller utdanning fortsatt signifikant høyere ved videregående utdanning enn ved utdanning på grunnskolenivå, men ikke fullt så markant som før. Kjørt separat etter kjønn, er estimatene for utdanning på videregående nivå ikke lenger signifikant høyere enn for grunnskoleutdanning for noe kjønn, kontrollert for de øvrige variablene i modell 4. Det er imidlertid fortsatt signifikant negativt for begge om utdanningen er 'uoppgitt'.

En annen endring gjelder effekten av **2007-kohorten** ved overgangen fra modellene uten kommunevariabler (modell 1 og 2) til modellene med slike variabler (modell 3 og 4). Ved måling av status ett år etter endt program får flyktningene i 2007-kohorten fordelene av den generelt lave ledigheten i størstedelen av 2008. Når kommunevariablene koples inn i modell 3 og 4, ledes en del av denne effekten via variabelen for lokal ledighet slik at parameterestimatet for 2007-kohorten synker (jf. tabell 7.1). Slik går det ikke når målingen foretas to år etter endt program. Da inngår ikke lenger året 2008 i «observasjonsvinduet». Selv om variabelen for lokal ledighet tas inn i modell 3 og 4, påvirker den ikke lenger én utvalgt kohort på samme måte som året før.

Vi finner imidlertid tegn til at effekten vi fant for 2009 kohorten ved målingen året etter (i 2010), flytter seg til 2008-kohorten målt to år etter (igjen i 2010). I 2010 var ledigheten litt høyere enn i de øvrige observasjonsårene (2008-2013). Ved å kontrollere for ledigheten ble 2009-kohorten «frigjort» for den negative effekten av de dårlige konjunktorene i 2010 og kunne framstå med signifikant høyere odds for arbeid og/eller utdanning (enn referansekategorien) i modell 3 og 4 i tabell 7.1. Tilsvarende mekanisme kan nå iakttas for 2008-kohorten to år etter endt program (jf. tabell 8.1).

Tabell 8.1 viser for øvrig også at 2009-kohorten har signifikant høyere odds for arbeid og/eller utdanning to år etter endt program enn 2011-kohorten (referansekategorien). Ifølge tabell 7.2 er det primært kvinnene som står for denne effekten. 2009-kohorten målt to år senere refererer til observasjonsåret 2011, da ledigheten var middels etter norske forhold (2,7 prosent av arbeidsstyrken, jf. NAV 2014). Her kan det med andre ord ikke først og fremst være spesielt lav ledighet i 2011 som er bakteppet for dette resultatet.

Botid opptrer ikke med signifikante effekter på oddsen for arbeid og/eller utdanning året etter endt program (jf. tabell 7.1), selv om 2-3 års botid på måletidspunktet gir det høyeste parameterestimatet. Denne effekten forskyves videre til neste botidsintervall, når målingen gjøres to år etter programslutt og med 7 år eller mer som referansekategori. Med botid på 4-5 år er oddsen for måloppnåelse om lag 22 prosentpoeng høyere enn for referansekategorien ifølge regresjonsmodellene 1 og 3. Inkluderes også programvariablene (modell 2 og 4), synker oddsverdien noe, men er fortsatt statistisk signifikant.

Sluttårsak er allerede utpekt som programvariabelen med størst utslag på oddsen for arbeid og/eller utdanning. Variabelen beholder sin overlegne betydning også ved måletidspunkt 2, men de enkelte årsakenes parameterestimer er uten unntak mindre forskjellige fra referansekategorien nå enn ved måletidspunkt 1. Vi så foran (jf. tabell 6.1) at flyktninger som avbrøt introduksjonsprogrammet uten å fullføre og heller ikke for å ta arbeid og/eller utdanning, gjør det bedre ved andre enn ved første måling. Samtidig er andelen i arbeid og/eller utdanning noe fallende blant flyktninger som avbryter programmet for å ta arbeid eller utdanning. Et ekstra år

mellom programslutt og resultatmåling fører med andre ord til at noe av de skarpe skillene mellom disse kategoriene, med hensyn til måloppnåelse, svekkes. Endringer kan også spores i sammenhengen mellom måloppnåelse og tiltak i introduksjonsprogrammet. Å delta i **godkjenning av utdanning** betyr langt mer for sjansene til å være i arbeid og/eller utdanning to år etter avsluttet program enn etter ett år. Etter tabell 8.1 å dømme styrker godkjenning av utdanning oddsen for måloppnåelse med over 50 prosent. Som nevnt tidligere spiller trolig også seleksjon (av hvem som gis tilbudet) en viktig rolle her.

Å ha **grunnskole** som tiltak i programmet høyner også sjansene for arbeid/utdanning mer ved andre enn ved første statusmåling. Effekten av grunnskole er nå statistisk signifikant på 0,1-prosentsnivå, mens tilsvarende estimat ett år tidligere var signifikant på 5-prosentsnivå. Både godkjenning av utdanning og grunnskole er tiltak i programmet som er assosiert med begge kjønns måloppnåelse to år etter endt program. Økningen i andelen i arbeid og/eller utdanning blant menn som har **yrkesprøving** som ledd i introduksjonsprogrammet, medfører at den reduserte sjansen for arbeid/utdanning som fulgte av tiltaket ett år etter endt program blant menn, svekkes etter to år og blir ikke signifikant. Omvendt betyr **arbeidspraksis** som tiltak i programmet, økt sjanse for måloppnåelse for kvinner to år etter endt program, mens effekten ikke var signifikant ved første måling for noe kjønn.

Å utsette statusmålingen med ett år reduserer på den annen side de signifikante positive effektene på sjansene for måloppnåelse som følger av **fag i videregående skole** og **arbeid** som tiltak i introduksjonsprogrammet. Begge tilbudene har fortsatt signifikante positive effekter på sjansen for måloppnåelse når kjønnene holdes samlet. Både ett og to år etter endt program er den positive signifikante effekten av arbeid i introduksjonsprogrammet betydelig sterkere for kvinner enn menn (tabell 7.2). Det kan ikke utelukkes at adgang til disse tiltakene er sterkere selektert blant kvinner enn menn. Også effekten av «**kurs i regi av kommune/stat**» er for øvrig noe høyere når måletidspunktet faller ett år senere.

En marginal endring i effekten av **kvartal for programslutt** kan videre noteres ved overgang fra ett til to års tidsintervall mellom programslutt og statusmåling. Mens tredje kvartal utmerker seg som det beste kvartalet for programslutt dersom en ønsker å være i arbeid og/eller utdanning i november året etter, medfører også programslutt i andre kvartal signifikant høyere odds for arbeid/utdanning enn avslutning i fjerde kvartal (jf. tabell 7.1). Også her avmattes effekten noe ved at tiden fra endt program til statusmåling øker. To år etter endt program er det bare avslutning i tredje kvartal som gir signifikant høyere odds for arbeid/utdanning sammenliknet med avslutning i fjerde kvartal når kjønnene opptrer samlet.

Forlater vi programvariablene og går over til variablene som karakteriserer bokommunen, er det først og fremst variabelen for **arbeidsledighet i kommunen** og flytting som beholder signifikante effekter. Langt færre enn tidligere bor nå i en kommune med ledighet under 1,5 prosent. Året 2008 faller utenfor observasjonsperioden som innledes i 2009 for 2007-kohorten. Sammenliknet med dem som bor i kommuner med minst 3,5 prosents ledighet, er oddsen for deltakelse i arbeid og/eller utdanning blant flyktninger med lokal ledighet under 1,5 prosent om lag 60 prosent høyere. Dette er likevel langt lavere enn da målingen ble gjort ett år etter endt program. Da var tilsvarende odds 110 prosent høyere enn ved 3,5 prosents ledighet eller mer. Tendensen er at oddsen for arbeid/utdanning synker med økende lokal ledighet, men sammenhengen er mindre monoton (jevnt synkende) nå, enn da målingene fant sted året etter endt program, spesielt blant kvinnene. At lokal ledighet nå forklarer mindre av variasjonen i andelen i arbeid/utdanning enn ett år tidligere, skyldes trolig at året med lavest ledighet (2008) nå faller utenfor observasjonsvinduet.

Dersom **bokommunen er ulik programkommunen**, reduserer det oddsen for måloppnåelse. Nedgangen er noe svakere enn da målingen fant sted året etter endt program. Ved overgang fra modell 3 (individ- og kommunevariabler) til modell 4 (full modell) ledes noe av effekten gjennom kategorien «avbrutt pga. flytting» i sluttårsak. Tabell 7.2 viser også at den signifikante nedgangen i sjansen for arbeid/utdanning ved flytting til ny bokommune er forbeholdt kvinnene. Nok en gang er antakelsen at kvinner i par har mindre anledning til å påvirke valget av bosted ut fra egne jobbmuligheter. Betydningen av flytting for kvinners suksesssjanser kan synes å minske over tid.

Øvrige bokommunevariabler er stort sett uten signifikante effekter. Mens **bokommunens størrelse** tidligere syntes å være av betydning for måloppnåelsen, idet kommuner med innbyggertall i intervallet 2 000-10 000 lot til å gi best sjanser for måloppnåelse, er slike effekter borte ved målingen to år etter endt program. At kommunen tilbyr **høyere utdanning** innen sine grenser, synes heller ikke å ha noen betydning to år etter endt program.

Innvandrerandelen i bokommunen viste i første omgang at kommuner med høyeste innvandrerandel (det vil si Oslo) lyktes best med å få flyktninger i arbeid/utdanning, men det samme framgår ikke av data for måloppnåelse to år etter endt program. Det synes nå snarere å være kommuner med nest høyeste innvandrerandel som gir høyeste odds for overgang til arbeid og/eller utdanning (jf. tabell 8.1, modell 3). Effekten svekkes og blir ikke signifikant når programvariablene inkluderes (modell 4).

Bokommunens sentralitet er som helhet heller ikke statistisk signifikant i noen av modellene, verken ett eller to år etter endt program, og heller ikke i separate modeller etter kjønn.

Når det gjelder spørsmålet om hvilket sett av forklaringsvariabler som forklarer mest av variasjonen i den avhengige variabelen (andelen i arbeid/utdanning to år etter endt program), er konklusjonen den samme som ved forklaring av variasjonen i måloppnåelse ett år etter endt program. Observatoren for modelltilpasning (-2LL) synker langt mer ved overgang fra modell 1 (bare individvariabler) til modell 2 (individ- og programvariabler) enn ved overgang fra modell 1 til modell 3 (individ- og kommunevariabler) – en nedgang på henholdsvis 792,5 og 99,8. Det indikerer at *programvariablene* betyr mer for modelltilpasningen enn variablene for *bokommune to år etter programslett*. Samtidig kan vi vite at *individvariablene* veier tyngre som forklaringsvariabler enn programvariablene ettersom den såkalte 0-modellen (ikke vist her) uten noen forklaringsvariabler har en verdi for -2LL (=17 802,9) som reduseres mer ved at individvariablene tas inn i modellen enn ved at (bare) programvariablene tas inn (henholdsvis 1 899,0 og 1 389,0).

9. Avslutning

Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere ble innført som obligatorisk ordning for kommunene fra og med 1. september 2004. Formålet med ordningen er å styrke nyankomne innvandreres mulighet til å delta i yrkes- og samfunnsliv og å fremme deres økonomiske selvstendighet. Programmet har normalt to års varighet, men kan i særlige tilfeller utvides til tre år. Det skal være helårlig, på full tid og minst inneholde opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Programmet skal videre tilpasses den enkeltes behov for kvalifisering. Deltakerne mottar en introduksjonsstønning tilsvarende to ganger grunnbeløpet i folketrygden så lenge de er i ordningen. Beløpet reduseres eller faller bort ved fravær som ikke skyldes sykdom eller andre tvingende velferdsgrunner. Introduksjonsloven (av 4. juli 2003 nr. 80) spesifiserer nærmere hvilke personer som har rett og plikt til å delta i ordningen.

Statistisk sentralbyrå (SSB) har undersøkt i hvilken grad ordningen har lyktes med å bidra til at programdeltakere får innpass i videre utdanning og/eller yrkesdeltakelse. For dette formål har SSB på oppdrag fra Arbeids- og integreringsdepartementet, senere Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, utarbeidet årlige resultatstudier – såkalte «monitører» – som avdekker hvor mange av programdeltakerne som rent faktisk er sysselsatt eller i utdanning året etter avsluttet integreringsprogram. Denne studien bringer denne virksomheten noen skritt videre idet den slår sammen data fra flere slike enkeltundersøkelser og analyserer dem samlet ved multivariate metoder. Det innebærer at flere enkeltfaktorens betydning for utfallet ses under ett. I tillegg blir konklusjonene sikrere ved at datamaterialet omfatter flere personer. Vi har dessuten revidert materialet og rettet opp feil som skyldes at personer som antas å ha avsluttet programmet, dukker opp igjen som regulære deltakere på senere tidspunkt. I de reviderte data betraktes de som kandidater til å bli målt med hensyn til arbeids- og/eller utdanningsaktivitet bare etter *siste* gang de forlater introduksjonsprogrammet.

Kriteriet for å være sysselsatt er at man i undersøkelsesuken (tredje uke i november) utfører inntektsgivende arbeid av minst én times varighet eller er midlertidig fraværende fra slikt arbeid pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon e.l. Kjennemerket for å delta i utdanning omfatter bare utdanning på videregående nivå eller høyere.

Andelen av flyktningene som var i arbeid og/eller utdanning ved første måletidspunkt (året etter endt introduksjonsprogram) var 62,9 prosent. Det omfatter 41 prosent sysselsatte, 10 prosent sysselsatte og utdanningsaktive, og 12 prosent rent utdanningsaktive. Analysene beskjeftiger seg bare med hvorvidt flyktningen er arbeids- og/eller utdanningsaktiv eller ikke. Logistisk regresjon estimerer bidraget fra den enkelte forklaringsvariabel til å predikere oddsen for å være i arbeid og/eller utdanning gitt verdiene på forklaringsvariablene relativt til referanseverdiene. Odds uttrykker forholdet mellom sannsynligheten for et positivt utfall (her: i arbeid og/eller utdanning) og sannsynligheten for det motsatte.

Forklaringsvariablene kan inndeles i tre typer: individvariabler, programvariabler og kommunevariabler. Observatorer som reflekterer graden av modelltilpasning, viser at det er individvariablene som er best til å predikere den avhengige variabelen. Dernest følger programvariablene.

9.1. Individvariablene

Blant individvariablene har alder, kjønn og landbakgrunn størst forklaringskraft. Tidligere studier har gitt varierende resultater når det gjelder sammenhengen mellom *alder* og andelen i arbeid og/eller utdanning (her også kalt «måloppnåelse»). Noen finner at yngre menn har lavere måloppnåelse enn litt eldre; andre finner at kvinner i alder 35-44 år gjør det bedre i arbeid/utdanning enn litt yngre (26-34 år). Vi finner for kjønnene samlet og hver for seg at oddsen for å være sysselsatt og/eller i utdanning er høyest for de yngste og synker fortløpende ved økende alder. En del av forklaringen er at yngre i større grad enn eldre er i utdanning. Etter *kjønn* er det også klart at menn har høyere sjanse for å være i arbeid og/eller utdanning enn kvinner. Om dette er litteraturen også samstemt. I våre data er andelen i arbeid og/eller utdanning 70 prosent blant menn og 55 prosent blant kvinner.

I de fleste undersøkelser der det er tale om innvandrere, pleier *landbakgrunn* (her fødeland) å være av stor betydning. Så også her. Utfallet vil nødvendigvis avhenge av hvilke nasjonaliteter som har kommet til landet i løpet av tiåret etter årtusenskiftet. Etiopia og Eritrea viser seg å ha høyere oddsverdier for suksess enn referansekategoriene 'Øvrige Europa', mens Palestina, Somalia, Irak og Russland har lavere odds for et vellykket utfall. Verken flyktninger fra Myanmar, DR Kongo eller samlegruppene 'Øvrige Asia og Tyrkia', 'Øvrige Afrika' eller 'Mellom- og Sør-Amerika' har odds for å delta i arbeid og/eller utdanning signifikant forskjellig

fra oddsene for flyktninger fra 'Øvrige Europa'. I nesten alle landgruppene er det kvinner mer enn menn som har de laveste oddsverdiene. Flyktninger fra Russland representerer et unntak idet menn herfra har lavere odds for måloppnåelse enn russiske kvinner relativt til sin referansekategori. Vi noterer også at afghanske menn og kvinner står langt fra hverandre når det gjelder sjansen til å være i arbeid og/eller utdanning året etter programslutt.

En annen variabel med klar betydning for måloppnåelsen er *utdanningsnivå*. Med grunnskole som referansekategori innebærer videregående og høyere utdanning signifikant høyere odds for å være sysselsatt og/eller i utdanning ett år etter endt program. Effekten av høyere utdanning er noe svakere enn effekten av videregående utdanning, og ved separate modeller etter kjønn er den ikke lenger statistisk signifikant. Minst usikkert er imidlertid bidraget av å være registrert med uoppgitt utdanning. De som er det, har signifikant lavere odds for å være sysselsatt og/eller i utdanning ved første måletidspunkt enn grunnskoleutdannede. Dette gjelder også i separate modeller etter kjønn. Andelen som mangler utdanningsopplysninger i registeret, er dobbelt så høy blant kvinner som menn (29 vs. 15 prosent). Det er nok ikke fraværet av opplysninger i utdanningsregisteret som er utslagsgivende for den lave måloppnåelsen, men at mange også mangler utdanning.

Hvilken *sivilstatus* den enkelte flyktning har, spiller også en rolle for graden av måloppnåelse året etter endt introduksjonsprogram. Forventningene er noe sprikende til betydningen av giftermål. På grunn av ugiftes lavere alder og sterkere orientering mot utdanning antas de å ha høyere måloppnåelse enn gifte, samtidig som gifte menn forventes å ha høy måloppnåelse på grunn av rollebestemte forsørgerplikter. Under kontroll for alder skal imidlertid ulik aldersprofil i sivilstatuskategoriene ikke påvirke utfallet. Vi finner at gifte og ugifte ikke har signifikant forskjellige odds for å være i arbeid og/eller utdanning etter ett år. Separerte, skilte eller enker har derimot signifikant svakere måloppnåelse, fortrinnsvis blant kvinner. Sivilstatus spiller ingen statistisk signifikant rolle blant menn året etter endt program. Lavest er oddsen for måloppnåelse blant separerte kvinner. Store omsorgsoppgaver som eneforsørger og nærhet i tid til samlivsbruddet kan være forklaringen.

En tidligere studie viser at familieegjenforente til flyktninger har lavere tilbøyelighet til å være i arbeid og/eller utdanning enn flyktninger med asylsøkerbakgrunn eller overføringsflyktninger. I toveis tabeller er det da også slik sammenhengen er etter *innvandringsgrunn* for kvinner. Blant menn er forskjellen i andelen i arbeid og/eller utdanning etter innvandringskategori mindre, men flyktninger med asylsøkerbakgrunn har litt høyere måloppnåelse enn de øvrige. I den multivariate modellen er oddsen for måloppnåelse signifikant lavere for overføringsflyktninger enn for familieegjenforente, mens den er signifikant høyere for flyktninger med asylsøkerbakgrunn. Av antakelser om grunnene til dette kan anføres at overføringsflyktninger noen ganger er valgt ut blant personer med spesielle behov for bistand (f.eks. medisinske), samtidig som flyktninger med bakgrunn som asylsøkere kan ha et språklig fortrinn framfor overføringsflyktninger ved at de har lært seg språket mens de var i asylmottak. Overføringsflyktninger bosettes på den annen side rett i en kommune. Variabelen innvandringsgrunn er imidlertid ikke blant de mest tungtveiende. Ved separate kjøring etter kjønn har overføringsflyktninger signifikant lavere odds for måloppnåelse enn familieegjenforente blant menn, men ikke blant kvinner.

Også *kohort* forventes å spille en rolle i forbindelse med graden av måloppnåelse. Det er lett å konstatere at 2007-kohorten er den i vår populasjon som kommer best ut når det gjelder andelen i arbeid og/eller utdanning, og vi forventer å finne spor av dette også i den multivariate analysen. Effekten av kohortene er uløselig knyttet til konjunktursituasjonen ved tidspunktet for resultatmålingene. 2007-kohorten ble målt i 2008, 2008-kohorten ble målt i 2009 osv. Spørsmålet er om forskjellene mellom kohortene vil bestå når indikatorer for konjunktursituasjonen på

måletidspunktet trekkes inn. Det gjør de, men de svekkes. Både 2008- og 2009-kohorten har signifikant høyere odds for arbeid/utdanning enn 2011-kohorten. Betydningen av kohort svekkes når den lokale arbeidsledigheten på måletidspunktet trekkes inn i modellene, men den elimineres ikke. Kvinnenes måloppnåelse varierer mer mellom kohortene enn menns. Det kan bety kvinnene er mer sårbare for konjunkturedringer enn menn.

Når det gjelder *botid*, definert som tiden fra første oppholdsdato til første resultatmåling, er forventningen basert på funn fra en tidligere studie som viste at 2-3 år er det mest optimale. Det er også det våre data viser. Oddsen for måloppnåelse er høyere for 2-3 års botid enn for botid 7 år eller mer, men effekten er ikke statistisk signifikant. Separat etter kjønn, noteres en signifikant lavere effekt blant menn av seks års botid målt mot 7 års botid eller mer. Tilsvarende funn kan ikke gjøres blant kvinner.

9.2. Programvariablene

Blant programvariablene er variabelen for *sluttårsak* sterkest assosiert med indikatoren for måloppnåelse. Det er neppe overraskende ettersom flere av svarkategoriene har nær sammenheng med hva som skjer etter at programmet er avsluttet. Med kategorien «avsluttet pga. endt program» som referansekategori finner vi at oddsen for å være i arbeid og/eller utdanning er om lag 2,5 gang så høy for dem som avbryter programmet for å ta arbeid eller utdanning. Tilsvarende reduseres oddsen for arbeid/utdanning betydelig dersom programmet avbrytes pga. flytting, uteblivelse, sykdom/permisjon eller «andre årsaker». Avbrutt program pga. sykdom/permisjon reduserer oddsen for suksess med 77 prosent av hva den er for dem som fullfører programmet før de slutter. Det viktigste variabelen forteller, er antakelig at mange av dem som går ut av programmet for å entre arenaer som promoterer i programmet, forblir der i det minste året etter endt program.

Første resultatmåling skjer relativt kort tid etter endt program. Blant dem som avslutter introduksjonsprogrammet sent på året, finner første resultatmåling sted knapt ett år etter. På bakgrunn av dette er det nærliggende å tenke at det vil være bedre å avslutte programmet i begynnelsen av året i stedet for mot slutten. Empirien viser at det ikke er slik. I den grad *kvartalet for programslett* har noen betydning for utfallet, er det andre og i større grad tredje kvartal som er det gunstigste for å forlate programmet. Verken første eller siste kvartal i året er assosiert med høy måloppnåelse for kjønnene samlet. At tredje kvartal gjerne faller sammen med oppstart av et nytt skoleår, kan muligens forklare dette fenomenet. Sammenhengen er tydeligst for kvinner. For menn synes også første og andre kvartal å være signifikant bedre enn fjerde kvartal når det gjelder tid for å avslutte introduksjonsprogrammet.

Av tiltakene eller kurstilbudene i programmet er det tydelig at det som går under betegnelsen «*arbeid*», gir best uttelling. Det kan skyldes at personene som får tilbud om et slikt kurs, allerede i utgangspunktet er godt rustet for arbeidsmarkedet. Men det kan selvfølgelig også være et resultat av selve kurset eller at lokale bedrifter får anledning til å bli kjent med potensielle arbeidstakere og hva de duger til. Deltakerne i tilbudet «*arbeid*» har 90 prosent høyere odds for å være i arbeid og/eller utdanning året etter endt program enn tidligere programdeltakere som ikke får ta del i dette tilbudet. Det ser for øvrig ut til at kvinners utbytte av å delta på kurset er større enn menns. Dessverre har andelen deltakere i tiltaket sunket jevnt fra 26 til 16 prosent fra 2007- til 2011-kohorten.

Et annet gunstig tilbud er *godkjenning av utdanning*. 8 prosent av flyktningene i vårt materiale har vært med på det. Deltakere får hjelp til å oversette og formidle utdanningsdokumenter til rette instans som vurderer om de er tilstrekkelig kompetansegivende og eventuelt gir beskjed om nødvendig tilleggsutdanning. Det er fortrinnsvis personer som i utgangspunktet har en utdanning, som får tilbudet.

Deltakere øker sine sjanser for måloppnåelse i forhold til resten av populasjonen med 30 prosent ved dette tiltaket. Det gir best uttelling for kvinner.

I de tre siste kohortene har også en økende andel hatt *grunnskoleopplæring* som tilbud i introduksjonsprogrammet. Før den tid gav ikke KOSTRA-skjemaet anledning til å registrere opplæring på grunnskolenivå. I 2011-kohorten benytter 18 prosent av programdeltakerne dette tilbudet mot 7 prosent i 2009-kohorten. Analysen viser at de som deltar i slik opplæring, har signifikant høyere odds for å delta i arbeid og/eller utdanning ett år etter endt program. Effekten er statistisk signifikant for kjønnene samlet, men faller under grensen for signifikans i separate modeller etter kjønn.

Det har blitt hevdet at behovet for grunnskoleopplæring er større enn tilbudet (Djuve mfl. 2014). Personer med svake norskkunnskaper risikerer blant annet å gå glipp av informasjon om at tilbudet finnes. Noen ganger kreves det også lengre tid å fullføre utdanningen enn hva introduksjonsprogrammet gir anledning til selv om det utvides til tre år. Etter avsluttet program finnes det ikke stipend eller andre økonomiske ordninger som kan finansiere levekostnadene til flyktninger som ønsker å fullføre grunnskolen. Dette er faktorer som kan bidra til å holde bruken av tiltaket lavere enn det reelle behovet.

Også *fag i videregående skole* er et tilbud i introduksjonsprogrammet som går sammen med forhøyet sjanse til å komme i arbeid og/eller utdanning. Foreløpig er det bare for 2011-kohorten at fag i videregående skole har kunnet registreres. Bare 4 prosent av deltakerne i denne kohorten benyttet tilbudet (eller 1 prosent av populasjonen i undersøkelsen). De få som gjør det, har styrket oddsene sine for samfunnsdeltakelse (arbeid og/eller utdanning) betydelig. I separate modeller etter kjønn, er effekten stor for begge kjønn, men statistisk signifikant bare for kvinner.

Av andre mulige kurs eller tiltak i programmet tilbys språkpraksis, yrkesprøving, arbeidspraksis, «kurs i regi av kommune/stat» og «diverse andre tiltak» i tillegg til «opplæring i norsk og samfunnskunnskap». Ingen av dem synes å bety noe særlig fra eller til når det gjelder måloppnåelsen ett år etter endt introduksjonsprogram. De kan imidlertid ha andre gunstige effekter som vi ikke har målt.

Blant programvariablene er det også en variabel som anslår tallet på flyktninger som programkommunen mottar i løpet av de to siste årene før den enkelte kohort antas å innlede programmet. Dette kan betraktes som en indikator på *programkommunens erfaring* med å motta flyktninger og å arrangere introduksjonsprogram. Modellestimatene tyder på at det beste er en «middels» mengde erfaring ervervet gjennom mottak av 101-300 flyktninger i løpet av de angitte årene. Her var vår forventning at jo flere bosatte, desto større erfaring med integreringsprogram i kommunen og desto bedre måloppnåelse.

Siste programvariabel angir om introduksjonsprogrammet i kommunen har vært organisatorisk underlagt NAV eller ikke. I vår populasjon har 45 prosent av flyktningene gjennomgått programmet i NAV-setting, resten ikke. Hvorvidt den ene eller andre organisasjonstilknytningen er valgt, påvirker ikke måloppnåelsen.

9.3. Bokommunevariablene

Et metodisk grep som er benyttet i vår studie, men ikke alltid i andre studier av introduksjonsordningen, er at opplysninger om kommunen som danner «rammen» rundt flyktningen, relateres til kommunen der flyktningen er registrert bosatt på måletidspunktet. Dette er ikke nødvendigvis den samme kommunen som flyktningen bodde i da hun/han deltok i introduksjonsprogrammet (her kalt «programkommunen»). Vi ser i realiteten at 19 prosent av flyktningene i vårt materiale er bosatt i en annen kommune på måletidspunkt 1 enn programkommunen. Forlenges tidsintervallet til bokommunen på måletidspunkt 2, bor hele 24 prosent i en annen kommune enn programkommunen.

I et kapittel i rapporten viser vi med eksempler fra forskjellige kommuner hvor stort avviket i måloppnåelse kan bli dersom resultater som i realiteten er oppnådd i bokommunen på måletidspunkt 1 og 2, henlegges til kommunen der den enkelte flyktning bodde da hun/han deltok i introduksjonsprogrammet (altså programkommunen). Avviket tenderer til å bli størst i kommuner med mindre eller mellomstore kontingenter av flyktninger, der en merkbar andel av flyktningene har flyttet til eller fra etter endt program.

I vedlegget bak i rapporten vises andelen som er i arbeid og/eller utdanning ett og to år etter endt program i det som er bokommunen på måletidspunktet. Bare kommuner som bosetter minst 25 flyktninger fra vår populasjon på måletidspunktet, er med i tabellene.

Av variablene som har informasjon om kommunen der flyktningen var bosatt ved måletidspunkt 1, og som har stor påvirkning på måloppnåelsen, er *ledigheten i bokommunen* klart viktigst. I korthet viser den at oddsen for å være i arbeid og/eller utdanning øker med synkende lokal ledighet. Med ledighet på laveste nivå, maksimalt 1,4 prosent, er oddsen for måloppnåelse minst dobbelt så høy som når ledigheten i bokommunen er i området 3,5-5,6 prosent. Separate modeller etter kjønn viser at oddsen varierer sterkere blant kvinner enn menn. Det signaliserer at kvinnenens posisjon på arbeidsmarkedet er mer konjunkturutsatt enn menns. Det er hva vi også fant på grunnlag av variasjonen i estimatene til kohort.

Av andre kommunevariabler med betydning for måloppnåelsen, kan nevnes hvorvidt det er *høgskole/universitet i bokommunen*. Er svaret på dette bekreftende, styrker det oddsen for suksess når det gjelder arbeid/utdanning. Separate modeller etter kjønn viser at effekten bare er statistisk signifikant blant menn.

Flytting fra programkommunen til ny kommune framstår også med signifikant effekt i modellen. Er *bokommunen forskjellig fra programkommunen*, gir det lavere odds for måloppnåelse enn dersom bo- og programkommune er den samme, såfremt kjønnene analyseres samlet. Ved separate modeller etter kjønn, vises effekten bare blant kvinnene. Vi har antydning som forklaring at par som flytter, ikke sjelden lar mannens jobbmuligheter ha forrang framfor kvinnens.

Både den enkle toveis tabellen og de multivariate analysene peker på at måloppnåelsen er som høyest i bokommuner med en *størrelse* mellom 2 000 og 10 000 innbyggere. Gjennomsnittlig andel i arbeid og/eller utdanning ligger der på 66-67 prosent mot landsgjennomsnittet på 63 prosent.

Variablene for sentralitet og innvandrerandel synes å gi svake og selvmotsigende effekter som vi forbigår her i oppsummeringen.

9.4. Status etter to år

Flyktningenes andel i arbeid og/eller utdanning blir undersøkt også to år etter avsluttet introduksjonsprogram. 145 av flyktningene som var med da målingen fant sted etter ett år, kunne ikke lenger gjenfinnes i registrene etter to år. Blant de gjenværende 13 570 personene er det da 63,5 prosent som er i arbeid og/eller utdanning. De fordeler seg med 43 prosent sysselsatte, 11 prosent i kombinasjonen sysselsetting og utdanning, og 9 prosent bare i utdanning. Menns måloppnåelse synker med 0,1 prosentpoeng, mens kvinner har en økning på 1,3 prosentpoeng fra første til andre måling.

Samme logistiske modeller kjøres for denne populasjonen med sikte på å avdekke hvilke faktorer som styrker og svekker oddsen for å være i arbeid og/eller utdanning på måletidspunktet to år etter avsluttet/avbrutt introduksjonsprogram. I gjennomgangen av resultatene er det forskjeller i funnene fra de foregående analysene som vektlegges.

I hovedsak er endringene små og usystematiske. Det er likevel mulig å ane noen mønstre. Etter *alder* er det særlig blant kvinner i aldersgruppene 36-40 år og 41-50 år at måloppnåelsen øker. Det illustrerer at kvinner over den mest reproduktive alder etter hvert tar arbeid og/eller utdanning. Spor av dette ser vi også når det gjelder variabelen *botid* der bedringen i kvinners (og også menns) måloppnåelse vises i intervallet 4-6 år. I den multivariate modellen er oddsen for måloppnåelse etter to år signifikant høyere for flyktninger med botid 4-5 år enn for (de få) flyktningene med minst 7 års botid. En tilsvarende signifikant effekt kunne ikke ses for botid 2-3 år ved målingen ett år tidligere.

Av *landgrupper* som øker sin andel i arbeid og/eller utdanning fra første til andre måletidspunkt, kan nevnes kvinner fra Afghanistan, Myanmar, Palestina, Eritrea og DR Kongo. Blant menn er det få som gjør det særlig mye bedre enn året før. I stedet noterer vi at menn fra Afghanistan og Russland gjør det svakere. Blant afghanere fører det til at den store kjønnsforskjellen i måloppnåelse reduseres noe. Blant russere oppheves forskjellen når andelen i arbeid/utdanning sammenliknes direkte mellom kjønnene, men det betyr at russiske menn synker enda lavere i forhold til andre menn og nærmer seg det lave nivået i måloppnåelse blant palestinske menn.

Å tilhøre 2007-kohorten gir ikke lenger like høye odds for suksess to år etter programslutt som etter ett år. Det har i stor grad sammenheng med at første observasjonsår for denne kohorten nå er 2009 i stedet for 2008 da ledigheten var eksepsjonelt lav. Noe tilsvarende gjelder for 2008-kohorten som to år senere måles i 2010 i stedet for i 2009. Ledigheten var høyere i 2010 enn i 2009, men betydningen av dette elimineres i modellene der kontroll for lokal ledighet inngår.

Når det gjelder programvariablene, noterer vi endringer med hensyn til effekten av *sluttårsak*. De opprinnelige årsakene til at flyktningene avbrøt eller avsluttet programmet, mister forklaringskraft over tid. De som trakk seg ut for å gå over i arbeid eller utdanning, har noe lavere andel i arbeid og/eller utdanning to år etter avbrutt program. Og omvendt: de som avbrøt programmet pga. flytting, uteblivelse, sykdom/permisjon og «andre årsaker» har høyere måloppnåelse to år etter endt program enn etter ett år. Det gjelder særlig kvinner som avbrøt introduksjonsprogrammet for å flytte eller av «andre årsaker». Deres andel i arbeid og/eller utdanning øker i underkant av 10 prosentpoeng.

Samme tendens finner vi for kvinner hvis *bosted er i en annen kommune* ved andre måletidspunkt enn under programmet. Kostnaden i form av lavere måloppnåelse ved å ha flyttet svekkes noe blant kvinner ved et ekstra års botid, men menns (ikke signifikante) fordel ved slik flytting svekkes også.

Det kan likeledes noteres endringer i utbyttet av forskjellige kurs eller tiltak to år etter endt program. Både *godkjenning av utdanning*, *grunnskoleutdanning* og «*kurs i regi av kommune/stat*» bidrar mer til å høyne oddsen for å være i arbeid og/eller utdanning to år etter endt program enn etter ett år. Med *fag i videregående skole* er utviklingen den motsatte: To år etter endt program har tiltaket lavere odds for måloppnåelse enn etter ett år. «*Arbeid*» som tiltak i introduksjonsprogrammet har også svakere innflytelse på tilbøyeligheten til å være i arbeid og/eller utdanning etter to år enn etter ett år. Effekten er likevel positiv og statistisk signifikant. Også *arbeidspraksis* framtrer med positiv signifikant effekt på oddsen for suksess to år etter programslutt, fortrinnsvis for kvinner. Hvem som får tilgang til hvilke kurs, innebærer en sannsynlig seleksjon etter medbrakte forutsetninger.

Litteratur

Allison, P. (2013): What's the best R-Squared for Logistic Regression? *Statistical Horizons*, February 13, 2013. <http://statisticalhorizons.com/r2logistic>

Andreassen, K.K. (2013): *Monitor for sekundærflytting. Sekundærflytting blant flyktninger bosatt i Norge i 2001-2010*, Rapporter 2014/17, Statistisk sentralbyrå.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2015): *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*, Rundskriv Q-20/2015 - januar 2015.

Berg, B. (1996): Det kommunale flyktningarbeidet – i spenningsfeltet mellom politikk og forvaltning, *Tidsskrift for samfunnsforskning*, årg. 37 (4): 505-533.

Berg, B. (2001): Kvalifiseringsprogrammer for innvandrere: integreringshjelp eller oppbevaringstiltak, *Norsk tidsskrift for migrasjonsforskning*, årg. 2(1): 29-47.

Djuve, A.B. (2003): Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere – integrering eller overgrep? *Søkelys på arbeidsmarkedet*, årg. 20 (1): 3-11.

Djuve, A.B. (2011): *Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere – et integreringspolitisk paradigmeskifte?* Doktoravhandling. Fafo-rapport 2011: 19. Forskningsstiftelsen Fafo.

Djuve, A.B. og H.C. Kavli (2006): Velferdsstatens skreddere. Skjønn og brukermedvirkning i flyktningetjenesten, *Tidsskrift for Velferdsforskning*, Vol. 9 (4): 210-222.

Djuve, A.B. og H.C. Kavli (2015): *Ti års erfaringer. En kunnskapsstatus om introduksjonsprogram og norskopplæring for innvandrere*. Fafo-rapport 2015:56.

Djuve, A.B. og H.C. Pettersen (1997): *Virker tvang? Erfaringer med bruk av økonomiske sanksjoner i integreringsprogrammer for flyktninger*. Fafo-rapport 234. Forskningsstiftelsen Fafo.

Djuve, A.B., H. Haakestad og E.B. Sterri (2014): *Rett til utdanning? Grunnskoleopplæring og videregående opplæring som tiltak i introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere*, Fafo-rapport 2014:34

Dæhlen, M, K. Danielsen, Å. Strandbu og Ø. Seippel (2013): *Voksne i grunnskole og videregående opplæring*, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA Rapport 7/2013.

Eikemo, T.A. og T.H. Clausen (red.) (2007): *Kvantitativ analyse med SPSS. En praktisk innføring i kvantitative analyseteknikker*, Tapir Akademisk Forlag, Trondheim.

Enes, A.W. og K. Kraakenes (2011): *Monitor for introduksjonsordningen 2010*, Rapporter 10/2011, Statistisk sentralbyrå.

Enes, A.W. og K. Henriksen (2012): *Monitor for introduksjonsordningen 2011*, Rapporter 1/2012, Statistisk sentralbyrå.

Enes, A.W. (2014a): *Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2007-2011 – arbeid, utdanning og inntekt*. Rapporter 2014/15, Statistisk sentralbyrå.

- Enes, A.W. (2014b): Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2008-2012. Seks av ti deltakere fra introduksjonsprogrammet i arbeid eller utdanning. SSB magasinartikkel, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/seks-av-ti-deltakere-fra-introduksjonsprogrammet-i-arbeid-eller-utdanning>
- Henriksen, K. og K. Kraakenes (2010): Monitor for introduksjonsordningen 2009, Rapporter 7/2010, Statistisk sentralbyrå.
- Hernes, V. og K.R. Tronstad (2014): Komparativ analyse av introduksjonsprogram i Norge, Sverige og Danmark, NIBR-rapport 2014:19, Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Kavli, H., A. Hagelund og M. Bråthen (2007): *Med rett og plikt til å delta. En evaluering av introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger og innvandrere.* Fafo-rapport 2007:34.
- Lillegård, M. og Seierstad, A. (2013): Introduksjonsordningen i kommunene: En sammenligning av kommunenes resultater, Rapporter 55/2013, Statistisk sentralbyrå.
- Mathisen, B. (2007): *Monitor for introduksjonsordningen 2007*, Rapporter 2007/43, Statistisk sentralbyrå.
- Mathisen, B. (2008): *Monitor for introduksjonsordningen 2008*, Rapporter 2008/52, Statistisk sentralbyrå.
- NAV (2014): Hovedtall om arbeidsmarkedet. Desember 2014, tabell 7ab. <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/Arbeidssokere+og+stillinger+-+statistikk/Hovedtall+om+arbeidsmarkedet/Arkiv+Hovedtall+om+arbeidsmarkedet>
- Nerland, S.M., P.S. Aurdal og E.H. Horgen (2011): System for persondata – versjon 9. Dokumentasjon av årgangene 2008-2009, Notater, 47/2011, Statistisk sentralbyrå.
- Normann, T.M. og K. Egge-Hoveid (2013): Monitor for introduksjonsordningen 2012, SSB magasinartikkel, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/lavere-andel-deltakere-faar-jobb>
- Rambøll (2011): *Analyser av resultatoppnåelse i introduksjonsordningen. Sluttrapport.* September 2011.
- SAS (2008a): *SAS/STAT 9.2 User's Guide. The Logistic Procedure (Book Excerpt)*,
- SAS Institute Inc., Cary, NC, USA, Chapter 51. <http://support.sas.com/documentation/cdl/en/statuglogistic/61802/PDF/default/statuglogistic.pdf>
- SAS (2008b): *SAS/STAT 9.2 User's Guide. The Surveylogistic Procedure (Book Excerpt)*,
- SAS Institute Inc., Cary, NC, USA, Chapter 84. <http://support.sas.com/documentation/cdl/en/statugsurveylogistic/61836/PDF/default/statugsurveylogistic.pdf>

Skutlaberg, L.S., K.A.K. Drangslund og A. Høgestøl (2014): Evaluering av introduksjonsprogrammene i storbyene, Ideas2evidence-rapport 09:2014, Bergen oktober 2014.

Thorsdalen, B. (2014): *Monitor for sekundærflytting. Sekundærflytting blant personer med flyktningbakgrunn bosatt i Norge i 2003-2012*, Rapporter 2014/21, Statistisk sentralbyrå.

Tronstad, K.R. (2015): *Introduksjonsprogram for flyktninger i norske kommuner. Hva betyr organiseringen for overgangen til arbeid og utdanning?* NIBR-rapport 2015:2, Norsk institutt for by- og regionforskning.

Vedlegg A: Tabeller

Tabell A1 Andel i arbeid og/eller utdanning ett og to år etter endt introduksjonsprogram, listet etter programkommune og bokommune. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2007-2011. Kommuner med minst 25 flyktninger ved første måling. Prosent

Kommune- nummer	Kommune	Bokommune_1, måletidspunkt 1		Bokommune_2, måletidspunkt 2		Programkommune, måletidspunkt 1		Programkommune, måletidspunkt 2	
		Antall	Andel i arbeid og/eller utdanning	Antall	Andel i arbeid og/eller utdanning	Antall	Andel i arbeid og/eller utdanning	Antall	Andel i arbeid og/eller utdanning
	Hele landet	13 715	63	13 570	64	13 715	63	13 570	64
0301	Oslo	1 943	62	2 129	61	1 177	60	1 163	62
1201	Bergen	902	58	900	61	851	56	835	59
1601	Trondheim	540	58	534	65	565	58	560	64
1001	Kristiansand	422	63	438	65	391	63	388	64
1103	Stavanger	387	67	392	70	314	64	309	70
0219	Bærum	297	74	305	77	241	79	239	79
0602	Drammen	296	58	324	58	230	67	225	61
0106	Fredrikstad	261	45	282	43	182	48	179	50
0806	Skien	242	63	251	65	246	64	245	67
1804	Bodø	232	69	220	66	287	66	283	64
1102	Sandnes	201	72	218	65	166	70	164	67
1902	Tromsø	181	70	176	70	226	60	226	67
0105	Sarpsborg	166	39	183	46	113	49	113	50
1903	Harstad	148	69	141	67	197	66	192	65
0501	Lillehammer	140	61	140	56	143	61	143	56
0220	Asker	132	67	135	70	106	65	103	68
0231	Skedsmo	119	67	124	64	81	65	80	65
0502	Gjøvik	116	62	119	61	104	63	102	63
0626	Lier	112	62	112	54	124	63	123	59
0709	Larvik	111	51	115	54	116	53	116	54
0906	Arendal	109	61	109	58	99	63	99	62
2003	Vadsø	100	63	80	70	143	67	141	69
1504	Ålesund	99	76	102	77	92	73	92	76
1505	Kristiansund	99	59	92	64	109	61	109	61
1714	Stjørdal	96	74	85	78	106	73	104	77
1106	Haugesund	95	62	95	63	95	63	95	61
0230	Lørenskog	94	64	97	66	72	68	71	75
1866	Hadsel	92	70	86	66	112	66	112	61
0104	Moss	83	43	91	55	70	49	69	62
1719	Levanger	83	71	76	75	106	70	106	70
0706	Sandefjord	82	51	89	49	47	53	47	49
0814	Bamble	82	66	73	62	90	68	88	64
1502	Molde	81	75	77	73	92	73	91	67
0403	Hamar	79	70	86	66	70	70	70	71
0625	Nedre Eiker	77	68	82	63	71	65	71	63
0604	Kongsberg	76	87	74	84	81	84	81	83
1833	Rana	76	68	61	69	115	57	114	54
1149	Karmøy	75	56	71	73	91	58	91	64
0213	Ski	74	55	74	61	69	58	68	63
0412	Ringsaker	74	65	66	65	72	63	71	69
0704	Tønsberg	74	50	73	51	53	55	52	48
0235	Ullensaker	73	63	78	65	54	70	52	63
0534	Gran	72	64	68	59	88	68	87	59
0904	Grimstad	72	69	73	77	73	66	73	74
1401	Flora	71	58	65	69	102	55	102	62
1702	Steinkjer	70	70	63	68	94	77	94	74
2004	Hammerfest	68	85	62	81	78	77	78	69
0605	Ringerike	67	73	66	64	56	73	56	61
0815	Kragerø	66	64	63	62	73	64	73	64
1805	Narvik	66	74	56	55	94	70	92	55
0417	Stange	64	70	61	70	68	74	66	68
1703	Namsos	63	71	53	77	90	72	89	66
1865	Vågan	63	63	49	59	89	60	88	60
1017	Songdalen	61	87	57	77	67	87	67	76
0427	Elverum	59	56	61	56	50	66	50	58
1121	Time	58	69	55	75	58	64	58	69
0624	Øvre Eiker	56	71	51	71	61	67	60	67
2012	Alta	54	76	51	71	72	71	71	70
0623	Modum	53	55	51	47	64	55	64	44
1247	Askøy	53	62	48	63	59	61	59	66
0701	Horten	52	38	53	42	38	45	38	45
0217	Oppegård	50	68	49	63	52	65	51	63
1638	Orkdal	49	71	46	61	57	72	57	65
1860	Vestvågøy	49	71	48	83	69	71	68	82
0214	Ås	48	69	49	69	47	66	47	66
1101	Eigersund	48	81	47	77	49	84	49	76
0402	Kongsvinger	46	43	47	55	26	46	26	54
1519	Volda	46	70	40	60	67	72	66	64

Kommune- nummer	Kommune	Bokommune_1, måletidspunkt 1		Bokommune_2, måletidspunkt 2		Programkommune, måletidspunkt 1		Programkommune, måletidspunkt 2	
		Antall	Andel i arbeid og/eller utdanning	Antall	Andel i arbeid og/eller utdanning	Antall	Andel i arbeid og/eller utdanning	Antall	Andel i arbeid og/eller utdanning
1653	Melhus	46	61	41	61	57	61	57	63
1931	Lenvik	46	65	39	82	71	62	70	71
1219	Bømlo	45	64	37	73	51	67	50	74
1432	Førde	45	71	45	76	50	72	50	72
0807	Notodden	44	61	46	61	41	63	41	59
1235	Voss	43	51	40	50	58	53	57	54
1245	Sund	43	58	41	71	51	59	50	70
0627	Røyken	42	74	40	83	48	75	48	81
1119	Hå	42	62	40	58	43	63	43	60
0125	Eidsberg	41	51	43	60	33	58	33	67
0821	Bø	41	71	39	69	48	71	46	67
1824	Vefsn	41	54	29	55	78	49	76	50
0805	Porsgrunn	40	70	48	65	35	69	35	54
0533	Lunner	39	85	33	79	55	82	52	75
1911	Kvæfjord	38	68	36	75	39	67	39	74
0236	Nes	37	57	38	47	36	56	35	43
0722	Nøtterøy	37	68	37	62	34	56	34	56
1120	Klepp	37	68	40	58	36	64	36	61
1563	Sunnal	37	65	32	50	54	57	53	51
1820	Alstahaug	37	65	34	74	62	65	62	69
0529	Vestre Toten	36	50	32	63	38	53	37	62
1221	Stord	36	72	37	73	41	59	40	68
1870	Sortland	35	66	32	66	67	58	66	59
0228	Rælingen	34	62	47	68	28	75	28	79
0628	Hurum	34	56	29	66	43	53	42	69
1018	Søgne	34	53	33	61	42	57	42	71
1146	Tysvær	34	62	28	57	43	56	42	52
1813	Brønnøy	34	59	27	74	44	66	44	70
0101	Halden	33	39	40	33	15	53	15	47
0211	Vestby	33	70	31	71	34	71	34	71
0428	Trysil	33	48	29	41	38	45	37	43
0720	Stokke	33	39	30	47	41	34	40	43
0901	Risør	33	61	33	70	38	63	38	66
1002	Mandal	33	64	28	57	46	57	46	54
1246	Fjell	33	70	33	76	47	68	47	74
1122	Gjesdal	32	69	31	58	35	69	35	57
1224	Kvinnherad	32	59	27	56	34	59	33	58
1037	Kvinesdal	31	71	29	59	38	71	38	58
0914	Tvedestrand	30	60	30	67	30	60	30	67
1014	Vennesla	30	63	27	67	31	65	31	58
1449	Stryn	29	62	24	63	41	61	40	60
1520	Ørsta	29	38	25	48	33	42	31	55
1420	Sogndal	28	75	21	67	37	70	36	56
1634	Oppdal	28	64	23	61	31	65	31	52
0822	Sauherad	27	74	17	88	41	68	41	68
0937	Evje og Hornnes ...	27	44	26	38	23	48	23	43
1721	Verdal	27	48	23	48	34	47	34	53
1841	Fauske	26	77	21	71	47	55	47	60
0124	Askim	25	44	28	50	9	56	9	67
0216	Nesodden	25	56	26	54	28	57	28	57
1003	Farsund	25	48	23	65	31	58	31	65
1124	Sola	25	68	28	75	27	81	27	63
1243	Os	25	92	24	96	32	81	31	84
1922	Bardu	25	96	22	95	31	94	31	87
2030	Sør-Varanger	25	84	26	81	31	71	31	71

Tabell A2. Andel i arbeid og/eller utdanning (måloppnåelse) ett år etter endt introduksjonsprogram etter bokommune på første måletidspunkt. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2007-2011. Kommuner med minst 25 flyktninger ved første måling. Prosent

Kommnr.	Bokommune_1	Måloppnåelse_1	N
1922	Bardu	96,0	25
1243	Os	92,0	25
1017	Songdalen	86,9	61
604	Kongsberg	86,8	76
2004	Hammerfest	85,3	68
533	Lunner	84,6	39
2030	Sør-Varanger	84,0	25
1101	Eigersund	81,3	48
1841	Fauske	76,9	26
2012	Alta	75,9	54
1504	Ålesund	75,8	99
1502	Molde	75,3	81
1420	Sogndal	75,0	28
1805	Narvik	74,2	66
822	Sauherad	74,1	27
1714	Stjørdal	74,0	96
627	Røyken	73,8	42
219	Bærum	73,7	297
605	Ringerike	73,1	67
1221	Stord	72,2	36
1102	Sandnes	72,1	201
624	Øvre Eiker	71,4	56
1638	Orkdal	71,4	49
1703	Namsos	71,4	63
1860	Vestvågøy	71,4	49
1432	Førde	71,1	45
1719	Levanger	71,1	83
1037	Kvinesdal	71,0	31
821	Bø	70,7	41
417	Stange	70,3	64
805	Porsgrunn	70,0	40
1702	Steinkjer	70,0	70
211	Vestby	69,7	33
1246	Fjell	69,7	33
403	Hamar	69,6	79
1902	Tromsø	69,6	181
1519	Volda	69,6	46
1866	Hadsel	69,6	92
904	Grimstad	69,4	72
1121	Time	69,0	58
1804	Bodø	69,0	232
1903	Harstad	68,9	148
214	Ås	68,8	48
1122	Gjesdal	68,8	32
1833	Rana	68,4	76
1911	Kvæfjord	68,4	38
217	Oppegård	68,0	50
1124	Sola	68,0	25
722	Nøtterøy	67,6	37
1120	Klepp	67,6	37
625	Nedre Eiker	67,5	77
1103	Stavanger	67,4	387
220	Asker	67,4	132
231	Skedsmo	67,2	119
814	Bamble	65,9	82
1870	Sortland	65,7	35
1931	Lenvik	65,2	46
412	Ringsaker	64,9	74
1563	Sunnidal	64,9	37
1820	Alstahaug	64,9	37
1219	Bømlo	64,4	45
1634	Oppdal	64,3	28
534	Gran	63,9	72
230	Lørenskog	63,8	94
815	Kragerø	63,6	66
1002	Mandal	63,6	33
1865	Vågan	63,5	63
1014	Vennesla	63,3	30
235	Ullensaker	63,0	73
2003	Vadsø	63,0	100
806	Skien	62,8	242
1001	Kristiansand	62,6	422
1247	Askøy	62,3	53
1106	Haugesund	62,1	95
502	Gjøvik	62,1	116

1449	Stryn	62,1	29
1119	Hå	61,9	42
228	Rælingen	61,8	34
1146	Tysvær	61,8	34
626	Lier	61,6	112
301	Oslo	61,5	1 943
906	Arendal	61,5	109
501	Lillehammer	61,4	140
807	Notodden	61,4	44
1653	Melhus	60,9	46
901	Risør	60,6	33
914	Tvedestrand	60,0	30
1224	Kvinnherad	59,4	32
1813	Brønnøy	58,8	34
1505	Kristiansund	58,6	99
1245	Sund	58,1	43
1201	Bergen	57,9	902
602	Drammen	57,8	296
1401	Flora	57,8	71
1601	Trondheim	57,6	540
236	Nes	56,8	37
216	Nesodden	56,0	25
1149	Karmøy	56,0	75
427	Elverum	55,9	59
628	Hurum	55,9	34
213	Ski	55,4	74
623	Modum	54,7	53
1824	Vefsn	53,7	41
1018	Søgne	52,9	34
709	Larvik	51,4	111
125	Eidsberg	51,2	41
706	Sandefjord	51,2	82
1235	Voss	51,2	43
529	Vestre Toten	50,0	36
704	Tønsberg	50,0	74
428	Trysil	48,5	33
1721	Verdal	48,2	27
1003	Farsund	48,0	25
106	Fredrikstad	45,2	261
937	Evje og Hornnes	44,4	27
124	Askim	44,0	25
402	Kongsvinger	43,5	46
104	Moss	43,4	83
101	Halden	39,4	33
720	Stokke	39,4	33
105	Sarpsborg	39,2	166
701	Horten	38,5	52
1520	Ørsta	37,9	29

Tabell A3. Andel i arbeid og/eller utdanning (måloppnåelse) to år etter endt introduksjonsprogram etter bokommune på andre måletidspunkt. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2007-2011. Kommuner med minst 25 flyktninger ved andre måling. Prosent

Kommnr.	Bokommune_2	Måloppnåelse_2	N
604	Kongsberg	83,8	74
1860	Vestvågøy	83,3	48
627	Røyken	82,5	40
1931	Lenvik	82,1	39
2030	Sør-Varanger	80,8	26
2004	Hammerfest	80,7	62
533	Lunner	78,8	33
1714	Stjørdal	77,7	85
1504	Ålesund	77,5	102
1703	Namsos	77,4	53
1017	Songdalen	77,2	57
219	Bærum	77,1	305
904	Grimstad	76,7	73
1101	Eigersund	76,7	47
1246	Fjell	75,8	33
1432	Førde	75,6	45
1124	Sola	75,0	28
1719	Levanger	75,0	76
1911	Kvæfjord	75,0	36
1121	Time	74,6	55
1813	Brønnøy	74,1	27
1820	Alstahaug	73,5	34
1149	Karmøy	73,2	71
1219	Bømlo	73,0	37
1221	Stord	73,0	37
1502	Molde	72,7	77
211	Vestby	71,0	31
1245	Sund	70,7	41
624	Øvre Eiker	70,6	51
2012	Alta	70,6	51
417	Stange	70,5	61
2003	Vadsø	70,0	80
1902	Tromsø	69,9	176
901	Risør	69,7	33
1103	Stavanger	69,6	392
220	Asker	69,6	135
214	Ås	69,4	49
821	Bø	69,2	39
1401	Flora	69,2	65
1833	Rana	68,9	61
1702	Steinkjer	68,3	63
228	Rælingen	68,1	47
1903	Harstad	67,4	141
914	Tvedestrand	66,7	30
1014	Vennesla	66,7	27
403	Hamar	66,3	86
1866	Hadsel	66,3	86
230	Lørenskog	66,0	97
1804	Bodø	65,9	220
1870	Sortland	65,6	32
628	Hurum	65,5	29
235	Ullensaker	65,4	78
412	Ringsaker	65,2	66
1102	Sandnes	65,1	218
806	Skien	64,9	251
1001	Kristiansand	64,8	438
1601	Trondheim	64,6	534
805	Porsgrunn	64,6	48
1505	Kristiansund	64,1	92
231	Skedsmo	63,7	124
605	Ringerike	63,6	66
625	Nedre Eiker	63,4	82
217	Oppegård	63,3	49
1106	Haugesund	63,2	95
529	Vestre Toten	62,5	32
1247	Askøy	62,5	48
722	Nøtterøy	62,2	37
815	Kragerø	61,9	63
814	Bamble	61,6	73
1653	Melhus	61,0	41
807	Notodden	60,9	46
1638	Orkdal	60,9	46
213	Ski	60,8	74
1201	Bergen	60,8	900
301	Oslo	60,6	2 129

1018	Søgne	60,6	33
502	Gjøvik	60,5	119
125	Eidsberg	60,5	43
1519	Volda	60,0	40
1865	Vågan	59,2	49
534	Gran	58,8	68
1037	Kvinesdal	58,6	29
1122	Gjesdal	58,1	31
602	Drammen	58,0	324
906	Arendal	57,8	109
1119	Hå	57,5	40
1120	Klepp	57,5	40
1002	Mandal	57,1	28
1146	Tysvær	57,1	28
427	Elverum	55,7	61
501	Lillehammer	55,7	140
1224	Kvinnherad	55,6	27
1805	Narvik	55,4	56
402	Kongsvinger	55,3	47
1824	Vefsn	55,2	29
104	Moss	55,0	91
709	Larvik	53,9	115
216	Nesodden	53,9	26
626	Lier	53,6	112
704	Tønsberg	50,7	73
124	Askim	50,0	28
1235	Voss	50,0	40
1563	Sunnadal	50,0	32
706	Sandefjord	49,4	89
237	Eidsvoll	48,0	25
1520	Ørsta	48,0	25
236	Nes	47,4	38
623	Modum	47,1	51
720	Stokke	46,7	30
105	Sarpsborg	45,9	183
106	Fredrikstad	43,3	282
701	Horten	41,5	53
428	Trysil	41,4	29
937	Evje og Hornnes	38,5	26
101	Halden	32,5	40

Figurregister

3.1. Måletidspunkt for status ved første og andre måling (T1 og T2)	20
4.1. Antall flyktninger som avsluttet eller avbrøt introduksjonsprogrammet i årene 2007-2011 etter bosted i kommuner under programdeltakelsen, og ett og to år etter endt program. De 20 kommunene med flest bosatte året etter endt program	25
4.2. Andel i arbeid og/eller utdanning på kommunenivå (programkommune og bokommune) året etter endt introduksjonsprogram for flyktninger som avsluttet programmet i årene 2007-2011. Prosent. De 20 kommunene med flest bosatte året etter endt program	28
4.3. Andel i arbeid og/eller utdanning på kommunenivå (programkommune og bokommune) to år etter endt introduksjonsprogram for flyktninger som avsluttet programmet i årene 2007-2011. Prosent. De 20 kommunene med flest bosatte året etter endt program	29

Tabellregister

4.1. Forklaringsvariabler på kommunenivå.....	26
5.1. Univariat fordeling av variabler etter kohort. Prosent eller gjennomsnitt.....	31
5.2. Univariat fordeling av variabler etter kjønn og måletidspunkt. Prosent.....	36
6.1. Bivariat sammenheng mellom forklaringsfaktorer og andel i arbeid og/eller utdanning (måloppnåelse) ett og to år etter endt introduksjonsprogram og etter kjønn. Prosent	40
7.1. Parameterestimer fra logistisk regresjon for faktorer som påvirker flyktningers deltakelse i arbeid og/eller utdanning året etter endt introduksjonsprogram. Odds og standardfeil til logodds (SE).....	47
7.2. Parameterestimer fra logistisk regresjon for faktorer som påvirker flyktningers deltakelse i arbeid og/eller utdanning ett år og to år etter endt introduksjonsprogram. Menn og kvinner. Odds og standardfeil til logodds (SE)	50
8.1. Parameterestimer fra logistisk regresjon for faktorer som påvirker flyktningers deltakelse i arbeid og/eller utdanning to år etter endt introduksjonsprogram. Odds og standardfeil til logodds (SE).....	63
A1 Andel i arbeid og/eller utdanning ett og to år etter endt introduksjonsprogram, listet etter programkommune og bokommune. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2007-2011. Kommuner med minst 25 flyktninger ved første måling. Prosent	78
A2. Andel i arbeid og/eller utdanning (måloppnåelse) ett år etter endt introduksjonsprogram etter bokommune på første måletidspunkt. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2007-2011. Kommuner med minst 25 flyktninger ved første måling. Prosent	80
A3. Andel i arbeid og/eller utdanning (måloppnåelse) to år etter endt introduksjonsprogram etter bokommune på andre måletidspunkt. Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2007-2011. Kommuner med minst 25 flyktninger ved andre måling. Prosent	82

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9200-2 (trykt)
ISBN 978-82-537-9201-9 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

ISBN 978-82-537-9200-2

9 788253 792002

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway